

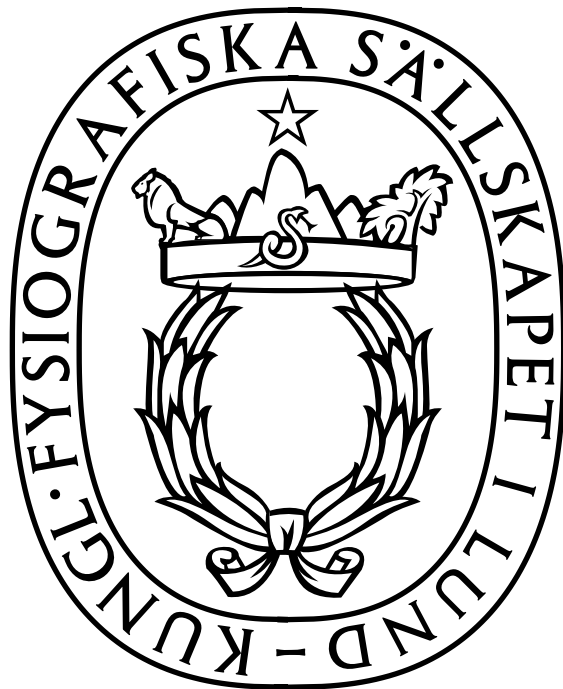

KUNGLIGA FYSIOGRAFISKA SÄLLSKAPETS
DONATIONER

KUNGL. FYSIOGRAFISKA SÄLLSKAPET I LUND
AKADEMI FÖR NATURVETENSKAP, MEDICIN OCH TEKNIK

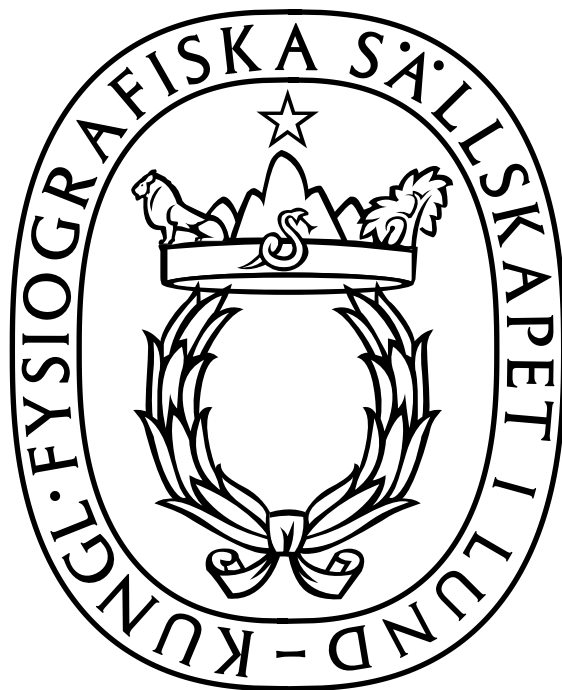
Grundat 1772

KUNGLIGA FYSIOGRAFISKA SÄLLSKAPETS
DONATIONER

H.M. CARL XVI GUSTAF

SÄLLSKAPETS BESKYDDARE

I logotypen ingår en *lagerkrans* som symbol för seger och lärdom. Över kransen sitter en krona, som antyder sällskapets kungliga status. Men kronans detaljer är inte kungliga; här finns symboler för naturens tre riken: djurriket (*lejon*), växtriket (*träd*) och mineralriket (*berg*). Det syftar naturligtvis också på vetenskapsgrenarna zoologi, botanik och geologi. Framtill sitter Asklepios' *stav* och *orm* som symbol för läkekonsten och över alltihopa lyser *Nordstjärnan*, vetenskapens och snillets strålande symbol.

Innehåll

Sällskapetets symbol	3
Förord	7
Sällskapetets grundare	8
Sällskapetets ekonomi och dess förvaltning	9
1. Ursprungliga kassafonden	12
2. Elfrida och F. W. C. Areschougs donation	13
F. W. C. Areschoug	13
3. Anders Jahan Retzius' Minnesfond	14
Gustav Retzius och Anna Hierta Retzius	14
4. M. V. Odenius och Paulina Odenius donation	15
M. V. Odenius och Paulina Odenius	15
5. Professor A. V. Bäcklunds fond	15
A. V. Bäcklund	15
6. Gottfried Beijers minnesfond	16
Gottfried Beijer	16
Om donatorerna	17
7. Tycho Robsahms fond	18
Tycho Reginald Robsahm	18
8. Jubileumsfonderna	19
A. Skånska Landtbrukares och industrimäns jubileumsfond	19
B. Wilhelm Westrups fond	25
C. Konsul Nils Perssons minnesfond	25
Om tillkomsten av jubileumsfonderna och männen bakom dessa	26
Gustaf Ahlström	26
Robert De la Gardie	26
Louis De Geer	27
John Forssman	27
Carl Magnus Fürst	27
Nils Persson	28
Ivar P:son Henning	28
Malte Ramel	28
Gunnar Swenson	28
Ivar Svedberg	29
Nils Trolle	29
Wilhelm Westrup	29
9. Stiftelsen Hedda och John Forssmans fond	29
John Forssman och Hedda Forssman	29
10. Teodor Neranders fond	30
Oskar Teodor Nerander	30
11. Stiftelsen Karin och Hjalmar Tornblads fond	31
Karin Tornblad och Hjalmar Tornblad	31
12. Stiftelsen Hans och Anna Wallengrens fond	32
Hans Wallengren	32
13. Nilsson-Ehle-fonden för främjande av teoretisk och tillämpad ärftlighetsforskning	33
Herman Nilsson-Ehle	33

14. AB Kullabergs naturs forskningsfond och Kullabergsdonationen	36
Jens Lassen de la Cour	37
15. Tore Husbergs fond	37
Tore Husberg	37
16. Henry och Gerda Dunkers fond och De fria transoceanica resorna	39
Henry Dunker och Gerda Dunker	39
17. Ola och Nils Jönssons fond	43
Ola Jönsson och Nils Jönsson	43
18. Stiftelsen Torsten och Fanny Brodén's fond	43
Torsten Brodén och Fanny Brodén	43
19. Hilding Magnussons fond	44
Hilding Magnusson	44
20. Edla och Eric Smedbergs forskningsfond	45
Edla Vilhelmina Smedberg och Eric Martin Hjalmar Smedberg	45
21. Sven Berggrens föreläsningssfond	46
Sture Berggren	46
22. Gunnar och Milla Cederborgs fond	47
Gunnar Cederborg och Milla Cederborg	47
23. Stiftelsen Walter Gyllenbergs fond för Astronomisk, Fysikalisk och Matematisk forskning	48
Walter Gyllenberg och Asta Kihlbom	48
24. Gunnar och Gunnel Källén's Minnesfond	50
Gunnar Källén och Gunnel Källén	50
25. Yngre forskares resefond	51
26. Holger Crafoords fond	51
Holger Crafoord	51
27. Harry Karlssons Donationsfond	52
Harry Karlsson	52
28. Ruben Rausings fond	53
Ruben Rausing	53
29. Nilsson-Ehles föreläsningssfond	54
30. Gästföreläsarfonden	55
Rune Grubb	55
31. Publiceringsfonden	56
32. 1978 års Jubileumsfond	56
33. Hadar Hallströms fond	56
Hadar Hallström	56
34. Stiftelsen Nils Olof Berggrens fond	57
35. Erik Holmbergs fond för astronomi och fysik	58
Erik Bertil Holmberg och Märta Åsdahl Holmberg	58
36. Per-Eric och Ulla Schybergs stiftelse	60
Per-Eric Schyberg och Ulla Schyberg	60
37. Stig Borglins fond för Värme- och kraftteknik	61
Stig Hugo Borglin	61
38. Sten von Friesens fond	62
Sten von Friesen	62
39. Göte Johanssons minnesfond	63

40. Marianne och Lars Walldéns fond	64
Mariane och Lars Walldén	64
41. Jan Löfqvists fond	65
Jan Wilhelm Löfqvist	65
42. Birgit och Hellmuth Hertz' forskningsdonation	66
Hellmuth Hertz och Birgit Hertz	66
43. Grace Sandbloms donation	67
44. Sven Astells donation	69
Sven Astell	69
45. Barbro Johanssons donationer	69
Barbro B Johansson	70
46. Torsten och Karin Alméns minnesfond	70
Torsten Almén	70
47. Fysiografiska Sällskapets medaljmedel	71
A. Minnesmedaljfonden	71
B. Max Engeströms medaljfond	73
Max Engeström	73
C. Nils Roséns testamentariska donation och Kungl. Fysiografiska Sällskapets Linnémedalj i guld	74
Nils Månsson Rosén och dennes testamente	74
48. Fysiografiska Sällskapets prismedel	75
A. Bengt Jönssons minnesfond	76
Bengt Jönsson och Johanna Jönsson	76
B. Wilhelm Westrups pris	77
C. Roséns priser i botanik och zoologi	77
D. Assar Haddings fond	78
Assar Hadding	78
E. Fil. Dr.Fabian Gyllenbergs minnesfond	79
Fabian Gyllenberg	79
F. Rolf Dahlgrens pris i botanik	80
G. Sten och Ingrid Ahrlands pris	82
Sten Ahrland	82
H. Eva och Lars Gårdings pris	83
Eva och Lars Gårding	83
I. Professor Göran Linds minnespris	84
Göran Lind	84

Förord

Publicerade sammanställningar av donationer till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund har utkommit vid tre tidigare tillfällen; 1919, 1937 och 1952. Sedan den senaste sammanställningen har åtskilliga donationer tillkommit. Stiftelselagen av 1994, som infördes med retroaktiv verkan, medförde att några av Sällskapets donationer blev registrerade som stiftelser, och i stiftelselagen av 2015 understryks att utdelade ekonomiska medel från donationer och stiftelser skall följa en donations och en stiftelses ändamål.

Ett stort tack till ledamoten i Sällskapet hr. Anders Melin som möjliggjort denna sammanställning genom ett synnerligen omfattande arbete med att gå igenom ursprungliga testamenten och donationshandlingar samt gjort grafiska presentationer av hur Sällskapets förmögenhet och dess fonder med tiden utvecklats. Ett stort tack till hr. von Bothmer, hr. Elofsson, tidigare ständig sekreterare i Sällskapet, och till Marie Holmdahl Svensson, Sällskapets kanslist, för värdefulla granskningar och värdefulla synpunkter och omsorgsfull korrekturläsning.

Lund i december 2021

Per Alm, Ständig Sekreterare och tillika Skattmästare

Kungl. Fysiografiska Sällskapets kansli, Stortorget 6, Lund.

SÄLLSKAPETS GRUNDARE

Nils Hesslén
1728-1811
Theologie doctor
Adjunct

Andreas Barföth
1738-1819
Medicine doctor
Prosector, lasarettsläkare

Anders Jahan Retzius
1742-1821
Botanices demonstrator
Adjunct i naturalhistoria

Kungliga Fysiografiska Sällskapet instiftades den 2 december 1772 av ovanstående på initiativ av Anders Jahan Retzius som flyttat till Lund från Stockholm och sett hur forskare slutit sig samman i akademier som bl.a. Kungliga Vetenskaps-Societeten i Uppsala grundad 1710, och i Stockholm Kungliga Vetenskapsakademien 1739, och Kungliga Vitterhetsakademien 1753. I en lundensisk vetenskapsakademi skulle forskare mötas för att diskutera hur vetenskaplig forskning skulle kunna omsättas i praktiska tillämpningar i en tid då universitetet huvudsakligen sysslade med undervisning.

Sällskapets ekonomi var under de drygt 125 första åren begränsad, men i samband med tillkomsten av donationer från 1900-talets början och därefter har Sällskapet idag en förmögenhet vars avkastning går till att framför allt stödja vetenskaplig grundforskning inom naturvetenskap, medicin och teknik, särskilt till yngre icke-etablerade forskare. En annan viktig uppgift för Sällskapet är idag att sprida information om vetenskaplig forskning och dess roll i samhället, vilket sker genom årligen återkommande vetenskapliga symposier.

Ahr 1772.d.2 Decembris sammanträdde Theologiae Doctorn och Adjuncten Nils Hesslén, Medicinae Doctorn och Prosectorn Andreas Barföth och Magistern, Demonstrator Anders Jahan Retzius, wid hwilket tillfälle den senare föreslog om icke ett Sällskaps Inrättande, som skulle till ändamål hafwa twänne så nöjsamma och gagnande wetenskaper som Naturalhistorie och Oeconomie äro, och biuda til at så mycket giörligt woro, icke alenast uppmuntra den för dessa wetenskaper hos den studerande ungdomen söcknande hogen, utan äfwen associera sig andre, som at lika drift intagne samfält wille arbeta på nyttiga rön och afhandlingar til almänhetens gagn. Herrar Doctorerne som nogsamt insågo at et sådant Sällskap, derest det skulle kunna winna stadga, skulle både gagna och förnöja, biföllo genast propositionen, men som först et dylikt Sällskap någon öfwerenskommen Lag wore nödig, så beslöts at til nästa års början vara betänkt på förslag til Sällskapets Lagar och emedlertid associera sig Herr Magister Docens Ludvig Landby, hvilken commision updrogs åt Demonstrator Retzius.

Sällskapets ekonomi och dess förvaltning

Kungliga Fysiografiska Sällskapets förmögenhet består i dag av en värdepappersportfölj som utgöres av 50 fonder och 9 stiftelser, vilka hittills ingått i en samförvaltning där varje fond eller stiftelse haft en andel i relation till dess storlek. I den följande framställningen redovisas respektive fond/stiftelse i den ordning i tiden donationen kommit Sällskapet tillhanda.

Värdepappersportföljens sammansättning i aktier, obligationer, m.m. (**Fig. 1**) fastställs varje år av Sällskapets styrelse i ett placeringsreglemente.

Beträffande värdepappersportföljens avkastning skall efter avdrag för Sällskapets förvaltning 80% delas ut under en femårsperiod (till forskningsanslag och vetenskapliga priser) för att Sällskapet skall kunna åtnjuta skattebefrielse i egenskap av ideell förening. 20% av avkastningen går följaktligen tillbaka till fonder och stiftelser enligt ovan andelsprincip.

Efter Sällskapets instiftande tillkom 1773 Sällskapets första ekonomiska kapital som blev början till Ursprungliga Kassafonden (se nedan), som under 1800-talet kom att tillväxa. Från och med 1900-talets början och fram till idag har genom donationer från privatpersoner och Sällskapets ledamöter Sällskapets förmögenhet kommit att tillväxa (**Fig. 2**) vilket i sin tur medfört en ökad avkastning. Detta har medfört en ökad möjlighet till utdelning av ekonomiska medel som stöd till vetenskaplig grundforskning inom Sällskapets huvudområden naturvetenskap, medicin och teknik. Under de senaste fyra åren har den årliga utdelningen uppgått till ca 30-35 Mkr, och under senaste 25-års period (1995-2020) har totalt drygt 564 Mkr delats ut (**Fig. 3**). Anslagen till forskning är särskilt inriktade på att stödja yngre, icke-etablerade forskare.

Genom aktiv förvaltning och placeringsstrategi har genom åren värdepappersportföljens fonder och stiftelser kommit att tillväxa i jämförelse med respektive donationsursprungsvärde (**Tabell sida 85-87**), och Sällskapets förmögenhet uppgår idag (2021) till drygt 1,7 miljarder kronor. I jämförelse uppgick förmögenhetens storlek 1937 och 1951 till respektive 800 tkr och drygt 2 Mkr, och utdelade medel uppgick till respektive drygt 14 tkr och 43 tkr.

För den löpande förvaltningen av Sällskapets ekonomiska tillgångar ansvarar Sällskapets ständige sekreterare och tillika skattmästare enligt riktlinjer och anvisningar som lämnas av Sällskapets styrelse och Sällskapets ekonomiska råd. Den ständige sekreteraren och tillika skattmästare biträdes i sitt arbete av ekonom anställd av Sällskapet. I det Ekonomiska Rådet ingår ledamöter (i dag Leif Andersson, Joen Magnusson, Lennart Nilsson, Knut Ramel) med särskilda insikter i ekonomiska angelägenheter utsedda av Sällskapets styrelse och som också är ledamöter i Sällskapets klass för ekonomi och företagande. Det Ekonomiska Rådet sammanträder fem gånger under året varvid Sällskapets värdepappersportfölj och dess ekonomiska placeringar genomgås. Vid dessa möten är flera ledamöter av Sällskapets styrelse också närvarande vilket ger styrelsen en god insikt i Sällskapets ekonomihantering. Det Ekonomiska Rådet har sitt ursprung i ett ekonomiskt utskott som tillsattes 1931 för att bistå skattmästaren i förvaltningen av Sällskapets ekonomi.

Sällskapet sköter således i egen regi sin ekonomihantering och ej genom diskretionär förvaltning av någon bankinstitution. Det Ekonomiska Rådet har en rent rådgivande och icke någon beslutande funktion.

Fig. 1
Allokering av Sällskapets tillgångar

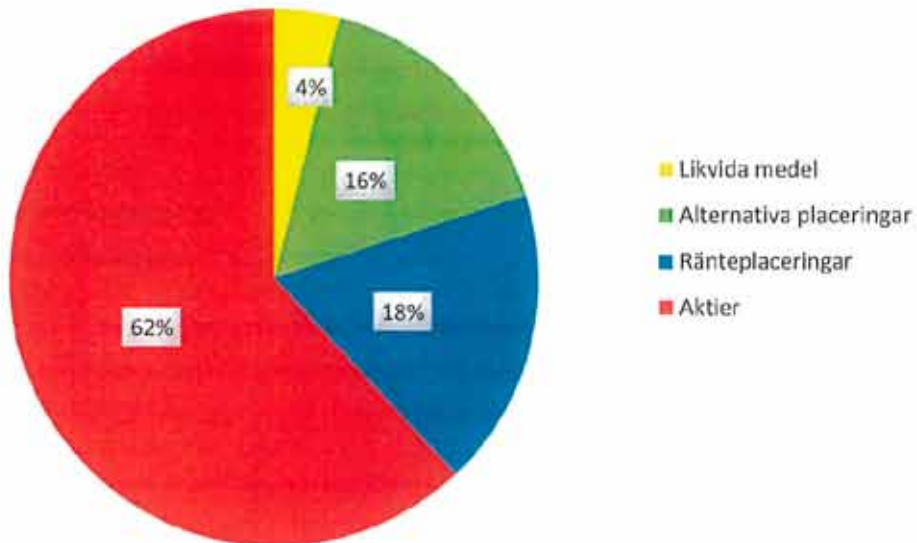
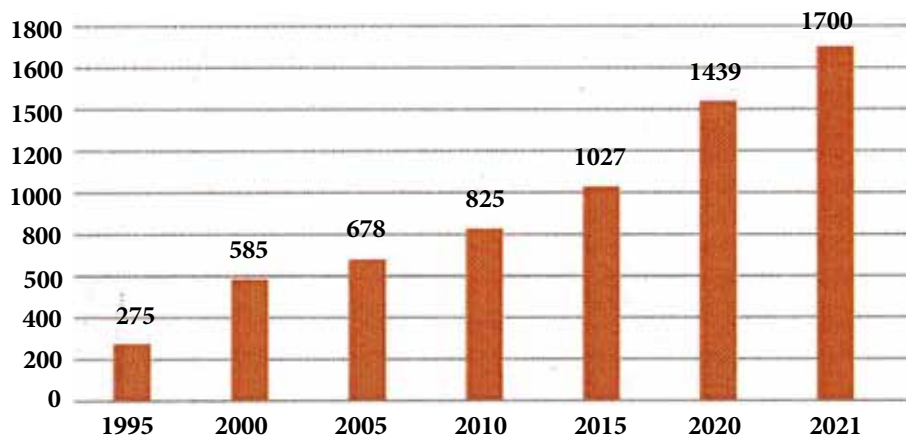
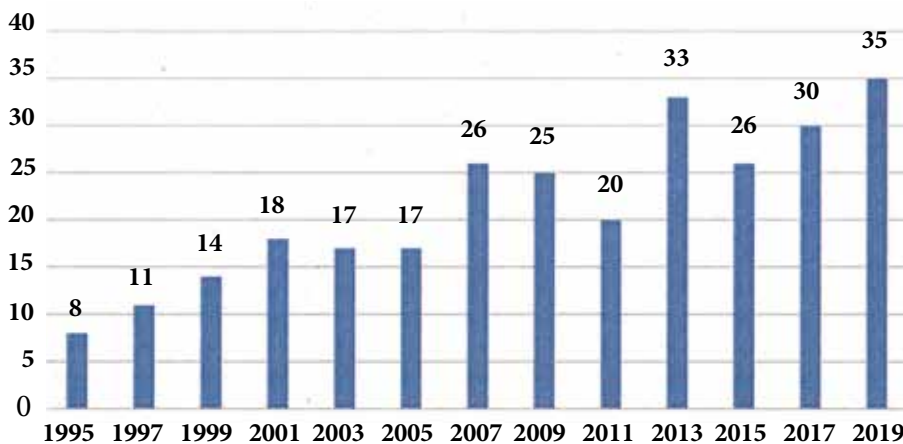

Fig. 2
Förmögenhetens utveckling 1995-2021 i Mkr

Fig. 3
Sällskapets utdelade medel 1995-2019 i Mkr

Utdelade medel utgör ca 80% av förmögenhetens avkastning efter avdrag för Sällskapets administrativa kostnader. Medlen används till medaljer och priser som utdelas vissa år, samt till anslag för forskningsprojekt. Anslagen utdelas efter ansökan där årligen ca 900 ansökningar inkommer. Ansökningar sker till olika fonder och stiftelser vilkas ändamål är definerade i vederbörande donationsbrev (se beskrivningen av de olika fonderna). Beviljandegraden för att erhålla anslag är ca 45-50%.

1. Ursprungliga/Egentliga kassafonden (1773)

”För Sällskapets verksamhet”

Det första initiativet till ekonomi inom Sällskapet framgår av ett protokoll den 5 maj 1773 då sekreteraren Anders Jahan Retzius anmälde *”att det vore nödigt att Sällskapets Ledamöter til en början gjorde et sammanskott af penningar til bestyrande af de utgifter, som kunde förefalla och woro nödwändige”*. Det antecknas att sju ledamöter vardera erlade 4 daler silvermynt, och dessa kom alltså att utgöra Sällskapets första kassa. Retzius gjorde emellertid nya försök att få ihop mer pengar till Sällskapet och 1776 uppmanades ledamöterna att lämna frivilliga bidrag varvid det inflöt 36 daler silvermynt. År 1778 lämnades ytterligare bidrag. De utgifter som Sällskapet hade var för brevporto, papper, vaktmästare och diplomtryckning, men pengarna räckte ändå inte till varför det i ett protokoll 5 maj 1779 görs ett upprop att *”hädanefter alla Inrikes Ledamöter böra årligen något til Sällskapets Cassa bidraga med en efter hvars och ens behag stipulerad Summa, minst En R:dr, eller ock, at i fall någon Ledamot en gång för alla ihogkomma Sällskapets Cassa, bör det ske med minst 100 Dal. S:mt, hvilket Capital afkastar samma minsta Summa 1 R:dr årligen”*. Uppropet hade uppenbarligen verkan, för från 38 ledamöter inkom 123 Rdr., och 1780 gav 20 ledamöter 54 Rdr.

Genom influtna bidrag kom Sällskapet att förvärva en kassa ur vilken utlåning skedde mot ränta. Låntagare var borgare i staden som skraddarmästare Österberg och kopparslagaränkan Bergman, men även bemärkta ledamöter och män vid universitetet som professor Eberhard Zacharias Munck af Rosenschöld, professor d:r Esaias Tegnér och professor C. A. Agardh. Då räntorna kapitaliserades och nya gåvor under åren inflöt steg kapitalet och uppgick 1863 till 5 832 Rdr. År 1868 uppgick Sällskapets kassa till 6 926 kronor och hade året därpå stigit till 11 603 kronor beroende på att det tillkommit betydande gåvor i samband med universitetets 200-års jubileum. År 1880 hade kapitalet stigit till 14 278 kronor, 1890 till 20 075 kronor, 1900 till 26 822 kronor, och 1910 till 35 073 kronor (ca 660 000 kronor i dagens penningvärde). Genom testamentarisk donation av makarna Victor och Paulina Odenius (1909) överlämnades 1916 till Sällskapet 6 000 kronor som kom att ingå i Sällskapets kassa som detta år steg till 45 938 kronor (ca 862 000 kronor i dagens penningvärde). De sammanlagda medlen från den egentliga kassafonden och donationen från makarna Odenius kom att användas till drift av Sällskapets verksamhet vilket sker än i dag. Det framgår således att Sällskapets kassafond grundlades vid början av Sällskapets tillkomst genom gåvor från ledamöterna, ursprungligen 28 daler silvermynt, men kom med tiden att växa till en ansenlig storlek genom stora donationer och kapitalisering av räntor. I tidigare sammanställningar av Sällskapets räkenskaper redovisas Sällskapets kassa som bestående av Egentliga Kassafonden, Odenius' donation och Areschoughs donation, men tillgångarna av dessa har senare kommit att redovisas separat.

Från och med Retzius' minnesfond (1906) och därefter erhöll Sällskapet donationer som var riktade mot vetenskaplig forskning, och som kom att redovisas som separata fonder som ej ingått i Sällskapets kassa.

2. Elfrida och F. W. C. Areschougs donation (1905)

"För att befrämja Sällskapets verksamhet"

Enligt testamentariska bestämmelser av professorn vid Lunds universitet F. W. C. ARESCHOUG och hans hustru ELFRIDA ARESCHOUG av den 15 september 1900 och 27 april 1905 skulle viss del av stärbhusbehållningen tillfalla Kungl. Fysiografiska Sällskapet i syfte att ytterligare befordra dess vetenskapliga verksamhet.

FRITZ WILHELM ARESCHOUG (1830-1908) var professor i botanik vid Lunds universitet 1879-1898 och innehade många uppdrag inom Sällskapet i vilket han invaldes 1859. Han var dess ordförande 1874-1875, tjänstgjorde som skattmästare 1880-1896 och var Sällskapets sekreterare 1896-1906. Areschoug kallades till Sällskapets hedersledamot 1907.

Vid Sällskapets möte den 12 december 1888 väckte Areschoug ett förslag att *"Sällskapet skulle utgifva Handlingar jemte öfversigt öfver sina förhandlingar"*. Påföljande år startades utgivningen av *"Kungl. Fysiografiska Sällskapets Handlingar"*, en vetenskaplig skriftserie som utgavs av Sällskapet fram till 1964.

Areschoug var en uppskattad akademisk lärare. Som botanist gjorde han sig känd för sina observationer om artbildningen inom *Rubus*-släktet, och sina växtanatomiska studier och sitt arbete med den skånska floran. Sina botaniska observationer kunde han delvis utföra i trakterna omkring Simrishamn där han vuxit upp, men han företog också ett flertal vetenskapliga resor ut i Europa för att skola sig inom växtanatomi och växtfysiologi. Areschoug var en av de svenska botanister och zoologer som på ett tidigt stadium insåg betydelsen av Darwins arbete, och hans installationsföreläsning 1879 till professuren i botanik handlade om dennes utvecklingslära.

Utdrag ur testamente:

Uti de av oss den 15 september 1900 upprättade testamenten vilja vi härmed göra nedan omförmälda ändringar och tillägg samt stadgar och förordnar alltså nu såsom vår yttersta vilja och testamente.

Årliga räntan å andra hälften av behållningen i vårt bo skall lika fördelas emellan mina, F. W. C. Areschoug, syskon så länge de leva.

Sedan alla mina, F. W. C. Areschoug, syskon vare sig före eller efter oss avlidit skall av berörda hälft i boet sextusen (6000) kronor tillfalla . . . och fyratusen (4000) kronor på samma sätt utgå till . . .

Vidare skall av sistnämnda hälft av behållningen i vårt bo dels till universitetet i Lund överlämnas ett belopp stort femtusent (5000) kronor dels det belopp, som därefter återstår, tillfalla Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund i syfte att ytterligare befordra dess vetenskapliga verksamhet.

Lund den 27 april 1905

Elfrida Areschoug, f. Ahlberg

F. W. C. Areschoug

År 1930 den 23 oktober förrättade den utsedde testamentsexekutorn, akademiräntmästare O. G. Regnell, delning av tillgångarna i boet efter fru ELFRIDA ARESCHOUG, änka efter professorn vid Lunds Universitet, F. W. C. ARESCHOUG. Sällskapet erhöi:

Kvitto å arvsskattmedel

50 aktier i Skand. Kred. Akt. Bol.

65 aktier i Akt. Bol. Stockholms Bryggerier

Kontanter.

Närmare bestämmelser angående medlens användning är inte angivna i testamentet.

Vid oktobersammanträdet 1931 beslöt Sällskapet efter verkställd utredning av styrelsen, att donationen i likhet med M. V. ODENIUS' OCH PAULINA ODENIUS' DONATION skulle ingå i Sällskapets kassafond och särskilt bokföras.

3. Anders Jahan Retzius' Minnesfond (1906)

"För främjande av svensk naturvetenskaplig forskning, företrädesvis vid Lunds universitet"

ANDERS JAHAN RETZIUS' MINNESFOND grundar sig på en gåva av GUSTAF RETZIUS och dennes hustru ANNA HIERTA-RETZIUS överlämnad vid Sällskapets högtidssammanträde den 3 december 1906.

GUSTAF RETZIUS (1842-1919) var sonson till ANDERS JAHAN RETZIUS, en av Fysiografiska Sällskapets grundare. Hans hustru, ANNA HIERTA-RETZIUS (1841-1924), var dotter till Lars Johan Hierta, som hade grundat Aftonbladet. Anna anses vara en av den svenska kvinnorörelsens pionjärer och var nära förbunden med Ellen Key tills denna intog en mer radikal inställning. Anna Retzius var en av de första svenska flickor som fick undervisning i naturvetenskapliga ämnen. Gustaf Retzius var professor i histologi och senare anatomi vid Karolinska institutet. Han invaldes i Sällskapet 1878 i samband med dess 100-årsjubileum. Utöver att vara en internationellt erkänd vetenskapsman, nominerad ett flertal gånger till Nobelpriset, kom Retzius att intaga en central plats i dåtidens politiska och kulturella liv. Till det senare bidrog kanske det ekonomiskt fördelaktiga giftermålet och parets återköp av det av svärfadern grundade Aftonbladet. Under någon tid var han samtidigt professor vid Karolinska institutet och chefredaktör för Aftonbladet. Kanske kom hans nära kontakter med några av det senare 1800-talets inflytelserika kulturpersonligheter som Carl Snoilsky och Carl David af Wirsén att förläna honom en plats i Svenska Akademien 1901.

På sin 70-årsdag, den 17 oktober 1912, tilldelades Gustaf Retzius Sällskapets Minnesmedalj i silver "såsom erkänsla af den särskilda förtjänst han inlagt om Fysiografiska Sällskapets verksamhet och utveckling".

Till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund.

Härmed öfverlämna vi undertecknade till Kungl. Fysiografiska Sällskapet ett belopp af Tjugofemtusen (25,000) kronor att under namn af ANDERS JAHAN RETZIUS' MINNESFOND af detta Sällskap, hvars stiftare han var, för all framtid förvaltas i enlighet med följande bestämmelser:

1. Fondens kapital bör placeras mot fullgod säkerhet.
2. Af räntebeloppet lägges årligen en femtedel (1/5) till kapitalet. Den öfriga årsräntan får af Sällskapet disponeras till främjande af svensk naturvetenskaplig forskning, företrädesvis vid Lunds universitet, medelst utdelande af stipendier eller understöd, i enlighet med de närmare bestämmelser som af Sällskapet härför uppgöras och fastställas. Härvid må synnerligen afses att understödja nya initiativ, vetenskapliga utredningar, undersökningars utförande samt yngre krafters utveckling.
3. Vid dispositionen af räntemedlen bör iakttagas, att de icke användas för sådana ändamål, för hvilka stat, kommun eller annan institution äga att anslå nödiga medel, såsom till afvlöningar och dylikt, icke heller till utgifvande eller tryckning af arbeten. De må icke tilldelas samma person eller användas för samma ändamål mer än högst två år å rad.
4. Skulle något år värdigt ändamål icke förefinnas, kan räntan ett år innehållas för att följande år användas i enlighet med fondens bestämmelser. Skulle icke heller då förefinnas värdigt föremål, lägges det ifrågavarande föregående årets räntebelopp till kapitalet.
5. För bestridande af förvaltningskostnaderna få af ränteafkastningen årligen aftagas två (2) procent.

Stockholm den 1 december 1906.

Gustaf Retzius

Anna Hierta-Retzius

4. M. V. Odenius' och Paulina Odenius' donation (1909)

"För Sällskapets verksamhet"

MAXIMILIAN VICTOR ODENIUS (1828-1913) var anatom och biolog. Han blev filosofie doktor 1853 och medicine doktor 1861. Under åren 1875-1897 verkade han som professor i teoretisk medicin och rättsmedicin vid Lunds universitet. Odenius vistades under lång tid i Berlin, där han till en början studerade anatomi hos Max Schulze. Sedan övergick han till att studera patologi för Rudolf Virchow i samma stad. Till detta hade han uppmanats av Lunds universitet för att eventuellt kunna överta undervisningen i ämnet.

Odenius invaldes i Sällskapet 1861. Han var dess ordförande 1876-1877. Carl M Fürst tecknar ett mycket uppskattande porträtt av Odenius. Om Odenius undervisning i den till en början usla obduktionssalen skriver Fürst följande: *"Men var lokalen undermålig, så var undervisningen desto mer förstklassig, då den lämnades af en af Lunds universitets förnämste lärare, professor Odenius"*.

Tillsammans med hustrun PAULINA, född BRINK (1846-1921) stod Odenius ofta värd för Sällskapets sammanträden, som under tiden fram till första världskriget ofta förlades till medlemmarnas hem. Paulina var bildkonstnär.

Vid Fysiografiska Sällskapets sammanträde den 17 maj överlämnades jämte en summa å sextusen kronor följande handling:

Undertecknade äkta makar förklara härmed vår yttersta vilja vara:
Till Lunds Kongl. Fysiografiska Sällskap öfverlämnas för ökande av dess fonder ett belopp, stort Sex Tusen (6.000) kronor, dock med villkor att den ränta, som vid medlens utlåning, mot bästa säkerhet därå kan erhållas. Årligen så länge jag, PAULINA ODENIUS, lefver till mig utbetalas.

Lund den 9 augusti 1909
M. V. Odenius

Paulina Odenius, f. Brink

Vid sammanträde den 12 februari 1919 beslöt Sällskapet att, när räntan å M. V. Odenius' och Paulina Odenius', född Brinck, donation av 6000 kr, som ingå i ovannämnda balans vid 1918 års slut blifvit tillgänglig för Sällskapet skall kapitalet tillföras Kassafondens kapital, äfven i så måtto att med räntan förfäres såsom med den öfriga räntan av Kassafonden. När fru Paulina Odenius gick bort 1921 kunde donationen i sin helhet öfverföras till Kassafonden.

5. Professor A. V. Bäcklunds fond (1914)

"För bidrag till tryckning av Kungliga Fysiografiska Sällskapets lärda skrifter, med företräde för avhandlingar i matematik och teoretisk fysik"

A. V. BÄCKLUND (1845-1922) invaldes i Sällskapet 1872. Han var dess ordförande 1891-1892, skattmästare 1896-1906, och sekreterare 1906-1911. Bäcklund var ursprungligen matematiker men blev senare fysiker. Efter att ha varit docent i geometri och extra ordinarie professor i mekanik och matematisk fysik blev han ordinarie professor i fysik vid Lunds universitet 1900. Under åren 1907-1909 var han universitetets rektor.

Bäcklund anses ha varit mer framstående som matematiker än som fysiker. Som matematiker började han inom området algebraisk geometri men övergick senare alltmer till studiet av partiella differentialekvationer. Hans verksamhet inom detta område var ett försök att vidareutveckla konstruktioner av den berömde norske matematikern Sophus Lie

av transformationer som realiserar symmetrier mellan lösningar till differentialekvationer. Bäcklund kunde ta del av Lies arbeten på ett ganska egendomligt sätt i samband med att denne sökt en professur i Lund. Handlingarna var för sent inkomna, men Bäcklund fick tillgång till dessa medan de låg kvar i Lund och kom på så sätt i kontakt med Lies arbeten om s.k. kontakttransformationer. Detta ledde Bäcklund till ett djupgående studium av olinjära differentialekvationer. Bäcklunds arbete inom fysiken har ett något tragiskt eftermäle då hans mål var att ”att återföra hela fysiken till mekanik”. I en tid då fysikens tyngdpunkt förflyttades mot elektromagnetiken blev Bäcklund isolerad som forskare. Nya riktningar inom fysiken har dock givit honom en återupprättelse, då hans arbete inom matematiken funnit viktiga tillämpningar inom studiet av icke linjära vågfenomen och hans namn kommer för all framtid vara förknippat med en transformation inom detta område. Vid Fysiografiska Sällskapets årshögtid den 2 december 1912 tilldelades Bäcklund dess Minnesmedalj i silver ”för den särskilda förtjänst han inlagt om sällskapets verksamhet”.

Vid Sällskapets sammanträde den 24 maj 1922 kunde skattmästaren meddela, att han genom boutredningsmannen i framlidne professor A. V. Bäcklunds bo, häradshövding Ivar Löwegren, mottagit 5000 kr, som genom Bäcklunds testamente donerats till Sällskapet såsom ”tillfälligt bidrag till tryckning av dess lärda skrifter”.

Att de femtusen kronor som i enlighet med professor A. V. Bäcklunds testamente av den 20 januari 1914, blivit överlämnade till K. Fysiografiska Sällskapet i Lund ”som tillfälligt bidrag till tryckning av den lärda skriften”, skola förvaltas under namn av PROFESSOR A. V. BÄCKLUNDS FOND, att räntan efter avdrag av en femtedel, som lägges till kapitalet, skall användas såsom tillfälligt bidrag till tryckning av K. Fysiografiska Sällskapets i Lund lärda skrifter med företräde för avhandlingar i matematik och teoretisk fysik.

6. Gottfried Beijers minnesfond (1917)

”För främjande av svensk naturvetenskaplig forskning, företrädesvis vid Lunds universitet”

GOTTFRIED BEIJER (1838-1901) föddes i Malmö 1838. Efter utbildning inom handel och omfattande internationell verksamhet inom detta område grundade han tillsammans med brodern Lorens firman G. Beijer, som bedrev agentur- och kommissionsverksamhet. Efter avbrott under ett tiotal år återgick han till firman 1887. Denna fick då namnet G & L Beijer. Gottfried Beijer var stadsfullmäktig i Malmö 1879-1901 och satt även under några år som representant för staden i riksdagens andra kammare. Genom sin politiska verksamhet kom han att ha stor betydelse för Malmös utveckling till en modern stad. Han tog initiativet till flera skånska järnvägslinjer. Gottfried Beijer var även verksam inom rederibranschen. Som huvudredare för Sydsvenska ångfartygs-AB skapade han en reguljär ångbåtsförbindelse mellan Malmö och Newcastle. Denna möjliggjorde en betydelsefull export av smör och kreatur från det sydsvenska lantbruket. Gottfried Beijer hade också stort intresse för stadens parker. Tillsammans med brodern Lorens anlade han 1885 den park i Malmö som sedermera fick namnet *Beijers park*.

Donatorerna till Gottfried Beijers minnesfond var förutom John och Waldemar Beijer de fyra döttrarna Anna, Asta, Emma och Karin tillsammans med sina makar Erskine Hain, Henning Aschan, Karl Petrén och Edvard Petrén samt Erskine Hains yngre broder Richard. Karl Petrén (1868-1927) var professor i praktisk medicin, först i Uppsala och sedan i Lund. Han invaldes i Sällskapet 1911 och var dess ordförande 1924-25.

Brodern Edvard, Karins make, var politiker och justitieråd. Annas make Erskine, och tillika kusin, blev 1914 verkställande direktör för G & L Beijer AB. Richard Hain var en yngre broder till Erskine. Liksom denne var han en företagsledare med starka band till G & L Beijer AB och kom att verka både som verkställande direktör och styrelseordförande inom företaget.

Waldemar Beijer var en yngre broder till Gottfried. Han grundade mot slutet av 1800-talet en filial i Stockholm till Malmöfirman. Denna filial, G&L Beijer Import&Export finns fortfarande kvar. Firman Kol & Koks AB, som förvärvades av Waldemar Beijer 1915 kom senare att övergå i Beijer Invest.

Vid Kungl. Fysiografiska Sällskapets sammanträde den 7 november 1917 meddelades, att av GOTTFRIED BEIJERS fyra döttrar och deras män samt av herr WALDEMAR BEIJER, överlämnats till Sällskapet 25.000 kronor jämte följande gåvobrev och tilläggskrivelser.

Till hufvästandet af minnet av GOTTFRIED BEIJER, som under hela sitt lif besjälades av en ständig kunskapsörst, hvilken i hög grad var af befruktande betydelse för allt hans arbete i det allmänns tjänst, få vi undertecknade till K. Fysiografiska Sällskapet i Lund öfverlämna ett belopp, jag WALDEMAR BEIJER AF KR. 10.000, och jag KARL PETRÉN tillsammans med min hustru, EMMA PETRÉN, född Beijer, af 5000 kr eller tillsammans 15.000 att bilda GOTTFRIEDS MINNESFOND att förvaltas enligt följande bestämmelser:

- 1) Af räntebeloppet lägges årligen en femtedel (1/5) till kapitalet. Den öfriga årsräntan får af Sällskapet disponeras till främjande af svensk naturvetenskaplig forskning, företrädesvis vid Lunds universitet, medelst utdelande av stipendier eller understöd i enlighet med de närmare bestämmelser som av Sällskapet härfor uppgöras och fastställas. Härvid må särskilt afses att understödja nya initiativ, vetenskapliga utredningar, undersökningars utförande samt yngre krafters utveckling.
- 2) Vid dispositions af räntemedlen bör iakttagas, att de icke användas för sådana ändamål, för vilka stat, kommun eller annan institution äger att föreslå nödiga medel, såsom till avlöningar eller dylikt, icke heller till utgifvande eller tryckning af arbeten. De må icke tilldelas samma person eller användas för samma ändamål mer än högst två år i rad.
- 3) Skulle något år värdigt ändamål icke förefinnas kan räntan ett år innehållas för att följande år användas i enlighet med fondens bestämmelser. Skulle icke heller då förefinnas värdigt ändamål, lägges det inrågavarande föregående årets räntebelopp till kapitalet.

Lund den 30 september 1917

Karl Petrén

W:r Beijer

Ytterligare medel inflöt till fonden under 1917:

Till ovanstående GOTTFRIED BEIJERS MINNESFOND öfverlämna vi ett belopp af Kr 5,000.

Malmö i oktober 1917

E. Hain

Anna Hein, f Beijer

Till denna minnesfond öfverlämna vi ett belopp av tvåtusenfemhundra kronor.

Stockholm den 10/10 1917

Edv. Petrén

Karin Petrén, f Beijer

Till samma minnesfond öfverlämna vi ett belopp af tvåtusenfemhundra (2,500) kr.

Lund den 12/10 1917

Henning Aschan

Asta Aschan, f. Beijer

Vid Sällskapets sammanträde i november meddelades att ytterligare 4 000 kr inkommit till minnesfonden:

Till hugfästandet av minnet af GOTTFRIED BEIJER, en av vårt bolags stiftare och dess förste ordförande i dess styrelse, har styrelsen för vårt bolag beslutat att till K. Fysiografiska Sällskapet som gåfva öfverlämna Två Tusen Kronor att tilläggas GOTTFRIED BEIJERS MINNESFOND och följer härmed förenämnda belopp i postremissvexel n:o 44,793.

Med utmärkt högaktning
För Aktiebolaget John Beijers Skofabrik
John Beijer

Till Kungl. Fysiografiska Sällskapet, Lund
Undertecknad tillåter sig härmed att såsom gåfva översända: Kr 1000:- i postremissvexel n:o 44,794 att tilläggas GOTTFRIED BEIJERS MINNESFOND.

Högaktningsfullt
John Beijer
Stockholm den 18 oktober 1917

Till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund
Undertecknad tillåter sig härmed att såsom gåfva översända: Kr 1000:- i postremissvexel n:o 4,495 att tilläggas GOTTFRIED BEIJERS MINNESFOND.

Högaktningsfullt
John Beijer

Vid sammanträdet den 10 april 1918 meddelades, att till Fysiografiska Sällskapet öfverlämnats av direktören RICHARD HAIN i Malmö tvåtusen kronor att läggas till GOTTFRIED BEIJERS MINNESFOND.

Vid sammanträde den 11 september 1918 meddelades, att till Sällskapet öfverlämnats ytterligare 10 000 kr att tilläggas fonden jämte följande skrivelse:

Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund.
Härmed hafva vi äran öfverlämna i postremissvexel Kr. 10.000:- med anhållan att detta belopp måtte af Kungl. Sällskapet mottagas och tilläggas GOTTFRIED BEIJERS MINNESFOND.

Malmö den 26 augusti 1918
G. & L. Beijer, A.-B.
E. Hain

Totalt inkom således 41.000 kr till GOTTFRIED BEIJERS MINNESFOND under 1917-18.

7. Tycho Robsahms fond (1917)

”För ärftlighetens befordrande”

TYCHO ROBSAHM (1848-1919) var kemist. Han var kusin och tidvis medarbetare till den berömda uppfinnaren Carl Gustaf Patrik de Laval, känd för sina konstruktioner av bl.a. ångturbiner och mjölkseparatorer. Som kemist verkade Robsahm under 1870 och 1880-talen vid Liljeholmens stearinfabrik där han konstruerade den första större apparaten i Skandinavien för vakuumdestillation av glycerin med överhettad vattenånga. Robsahm beskrivs som en mångsidigt begåvad man som framlevde slutet av sitt liv i stor tillbakadragenhet.

Jag Tycho Reginald Robsahm förordnar härmed med upphävande av tidigare bestämmelser huru med min kvarlätenskap skall förfaras.
 Min kvarlätenskap fördelas på följade sätt . . .
 Mina aktier delas i tio lika lotter L. Avkastningen av lotten L8 tillfalle prof. NILSSON-EHLE för livstid, sedan till ärftlighetsforskningens befordrande.

Stockholm den 20 april 1917
Tycho Robsahm

Fonden mottagen på professor NILSSON-EHLES förslag för förvaltning av Sällskapet.
 Utdrag ur protokoll av den 12 april 1922:

§ 7. Professor Nilsson-Ehle meddelade att testamentsexekutorerna i boet efter ingenjören Tycho Robsahm på Nilsson-Ehles förslag erbjödo den tiondel av hans efterlämnade aktier, om vilka testator bestämt att deras avkastning skulle tillfalla professor Nilsson-Ehle under hans livstid och därefter användas till befordrande av ärftlighetsforskning, åt Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund att mottaga och förvalta såsom *"Tycho Robsahms fond till ärftlighetsforskningens befordrande"*.

Sällskapet beslöt att tacksamt mottaga fonden under nämnda villkor samt dessutom på professor Nilsson-Ehles i samförstånd med testamentsexekutorerna framställda förslag att ej några av de på Sällskapet överlättna aktierna fingo utan i samråd med professor Nilsson-Ehle avyttras eller utbytas.

Sedan fonden efter professor Ehles bortgång blev tillgänglig för stipendieutdelning beslöt Sällskapet den 14 februari 1951, att en tiondel av dess avkastning skall tillföras kapitalet och resten utdelas tillsammans med medlen från Nilsson-Ehlefonden.

8. Jubileumsfonderna

"För att främja naturvetenskaplig forskning, inbegripet dess tillämpningar inom lantbruket, dess binärningar och industri, företrädesvis i Skåne"

Under denna benämning sammanfattas donationsmedel överlämnade i anledning av Lunds universitets 250-årsjubileum den 27 september 1918.

Följande donationer bildar jubileumsfonden:

- A. Skånes Landtbrukares och Industrimäns Jubileumsfond
- B. Wilhelm Westrups fond
- C. Nils Perssons Minnesfond.

A. Skånska Landtbrukares och industrimäns jubileumsfond (1918)

SKÅNES LANDTBRUKARES OCH INDUSTRI-
 MÄNS JUBILEUMSFOND.

januari 1918 utsändes nedanstående

"UPPROP

till bildande af en fond för främjande af naturvetenskaplig forskning i anledning af Lunds Universitets jubileum år 1918.

Lunds Universitet firar i år sin 250-åriga tillvaro. Under denna långa tid har Universitetet, tidtals under hårda yttre förhållanden, träget arbetat i den svenska kulturens tjänst och de insatser det gjort i vårt lands och i all synnerhet i våra södra bygders utveckling måste högt skattas. Till hugfästande häraf och till främjande af vetenskapligt arbete under kommande tider hafva vi, representanter för Skånes landtbruk och industri, klart medvetna om det naturvetenskapliga arbetet såsom nödvändig förutsättning för dessa våra praktiska näringskällor, känt oss manade att till en större allmänhet rikta ett upprop om penningbidrag för åstadkommande af en fond till befordrande af naturvetenskapliga forskningar, däri inbegripet naturvetenskapens tillämpning inom landtbruket, dess binärningar och industrien, företrädesvis i Skåne.

Med ett program omfattande nyssnämnda forskningsområden arbetar alltsedan 1700-talet i intimt samband med universitetet den sammanslutning af vetenskapsmän, som bär namnet Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund. Redan vid detta sällskaps grundande angafs nämligen naturvetenskapernas praktiska tillämpning såsom ett af sällskapets ändamål, och sällskapet har aldrig saknat medlemmar som ägnat sig åt denna dess uppgift. I sällskapets handlingar hafva ock undersökningar af grundläggande art och betydelse för ekonomisk utveckling offentliggjorts. Men naturvetenskapliga undersökningar kräfva ej blott tid och stort arbete utan ofta äfven betydande kostnader för undersökningsmaterial, apparater m.m., och då det ekonomiska stöd sällskapet förmått lämna varit litet eller intet, har sällskapet ej kunnat främja den vetenskapliga forskningen så, som önskligt varit.

Ställdes nu till detta sällskaps förfogande tillräckliga medel, är det vår övertygelse, att därigenom naturvetenskaplig forskning i ren och tillämpad form skulle inom vår landsända verksamt befordras, vare sig den bedrifves vid universitetet eller därutanför såsom t. ex. vid Alnarps landbruksinstitut eller vid andra offentliga eller enskilda institutioner och företag på landtbrukets eller industriens område. Vi förmena därför ock att det fysiografiska sällskapet i Lund är bättre än någon annan inrättning i södra Sverige lämpadt för den uppgift vi med detta upprop åsyfta att stödja, och är på den grund vår afsikt att till dess förvaltning öfverlämna den jubileumsfond, som vi äro övertygade om nu skall komma till stånd.

Fonden, hafva vi tänkt oss, bör benämnas "*Skånes landbrukares och industrimäns Jubileumsfond*" till minne af Lunds Universitets 250-åriga tillvaro, och anse vi att den bör förvaltas enligt följande grunder:

Fondens kapital bör placeras mot fullgod säkerhet.

Af räntebeloppet lägges årligen en femtedel till kapitalet. Den öfriga årsräntan får af sällskapet disponeras till främjande af naturvetenskaplig forskning, däri inbegripet naturvetenskapens tillämpning inom landtbruket, dess binärningar och industrien företrädesvis i Skåne, i enlighet med de närmare bestämmelser, som af sällskapet i förening med af oss utsedda representanter härför uppgöras och fastställas. Härmed må synnerligen afses att understödja nya initiativ, vetenskapliga utredningar, undersökningars utförande samt yngre krafters utveckling.

Vid disposition af räntemedlen bör iakttagas, att de icke användas för sådana ändamål, för hvilka stat och kommun eller annan institution äga att anslå nödiga medel, såsom till aflöningar och dylikt.

Robert De la Gardie,
Greve, Landshövding. Ordförande i styrelsen
för landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp

Jacob Bennet
Frih., Godsägare, Örtofta

Per Bondesson
Godsägare, f.d. Riksdagsman, Svalöf

Henry Dunker
Disponent, Helsingborg

Max Engeström
Konsul, Malmö

W. von Geijer
Godsägare, Wegehölm Frih.

Nils Hansson
Professor, Experimentalfältet

L.H. Kylberg
Verkst. direktör i A.-Baltic, Stockholm

C.J. Ljunggren
Konsul, Kristianstad

N.P. Mathiasson
Direktör, Reymersholm, Stockholm

Åke Nordenfelt
Kapten, Disponent, Höganäs

Alb. Sahlin
Fabrikör, Eslöf

Malte Sommeliuss
Direktör, Ledamot av Riksdagens
2:a kammare, Helsingborg

Ivar Svedberg
Överingeniör, Billesholms Grufva
Fondens kassaförvaltare

Carl Axel Trolle
v. Häradshövding, Godsägare, Ordförande i
Skånska hypoteksföreningen, Fulltofta

Axel Wachtmeister
Greve, Godsägare, Kulla Gunnarstorp

Wilhelm Westrup
Konsul, Lund

Louis De Geer,
Frih., Ordförande i Kristianstads läns
hushållningssällskap

K.J. Beskow
Ingeniör, Helsingborg

E. Borg
Konsul, Ystad

G. Ernberg
Borgmästare, Simrishamn

Nils Fredriksson
Överingeniör, Ordförande för Skånska
Ingenjörföreningen, Svedala

Johan Gyllenstierna
Godsägare, v. ordförande i Skånska
Hypoteksföreningen, Bjersgård

J.P. Jespersson
Godsägare, Ledamot av Riksdagens
1:a kammare, Dorisborg

G. Leufvén
Direktör för Sveriges allmänna
Landbrukssällskap, Stockholm

F. Malmros
v. Häradshövding, Trelleborg

Johan Nilsson
Godsägare, Ledamot av Riksdagens
1:a kammare, Skottlandshus

John Olsson
Godsägare, Balderup, Arild

August Schmitz
Konsul, Malmö

P. Stensson
Godsägare, Flenninge

Enoch Thulin
Fil.D:r, Disponent, Landskrona

Nils Trolle
Frih., Godsägare, Ordförande i
Malmöhus läns hushållningssällskap, Trollenäs

Harry Weibull
Direktör, Weibullsholm

E. Wehtje
v. Häradshövding, Malmö

Den 13 mars 1918 meddelade sekreteraren att *ett antal skånska landtbrukare och industrimän med de skånska landshövdingarna i spetsen utsändt ett uppprop till bildande af en pänningfond benämnd "Skånes landtbrukares och industrimäns jubileumsfond" till minne af Lunds universitets 250-åriga tillvaro.*

Vid Lunds Universitets minnesfest i domkyrkan den 27 september 1918 överlämnade landshövdingen, fil. d:r, greve Robert De la Gardie såsom ordförande för en deputation bestående av landshövdingen, friherre Louis De Geer, Malmöhusläns hushållningssällskaps ordförande, friherre Nils Trolle, konsuln Wilhelm Westrup, hovrättsnotarien Gunnar Swenson och överingenjören, fil. d:r Ivar Svedberg, en på pergament i färger textad adress med Skånes stads- och häradsvapen, inlagd i skinnpärm prydd med Fysiografiska Sällskapets emblemer i drivet och förgyllt silver. Adressen hade följande lydelse:

Skånska Män och Kvinnor hafva i tacksamt erkännande af det vetenskapliga arbetets betydelse för all utveckling och i full insikt om ett allt närmare samarbete mellan Teoretisk kunskap och Praktisk gerning velat hugfästa minnet av Lunds Universitets 250-års Jubileum genom att under namn av SKÅNES LANDTBRUKARES OCH INDUSTRIMÄNS JUBILEUMSFOND samt de i samma syfte bildade WILHELM WESTRUPS FOND och KONSUL NILS PERSSONS MINNESFOND ställa medel till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund förfogande för att i enlighet med för de olika fonderna särskilt angivna grunder främja naturvetenskaplig forskning. Totala beloppet för de trenne fonderna tillsammans Trehundratusen anhålla vi härmed vördsamt att å alla givares vägnar få genom Eder Herr Rector Magnificus öfverlämnna.

Lund i Domkyrkan D. 27 Sept. A. D. MCMXVIII

*R. De la Gardie.
Wilh. Westrup.*

*Louis De Geer.
Gunnar Swenson.*

*Nils Trolle.
Ivar Svedberg*

Fysiografiska sällskapet utsåg vid sammanträdet den 9 oktober 1918 sekreteraren professor Carl M. Fürst, skattmästaren professor Gustaf Ahlström och professor John Forssman att i enlighet med bestämmelserna i "Uppropet" tillsammans med av undertecknarna av detta utsedda representanter, vilka voro landshövdingen greve De la Gardie, överingenjören Ivar Svedberg och godsägaren friherre Malte Ramel, uppgöra "Grundstadga för Skånes Landtbrukares och Industrimäns Jubileumsfond". Den 7 november 1918 sammanträdde ovannämnda representanter i Lund och uppgjorde nedanstående "Grundstadga för Skånes Landtbrukares och Industrimäns Jubileumsfond", vilken även av Fysiografiska Sällskapet blev antagen vid sammanträdet 13 november 1918. Vid samma tillfälle framlades av samma representanter "Förslag till Särskilda bestämmelser till Grundstadga för Skånes Landtbrukares och Industrimäns Jubileumsfond", vilka "Särskilda bestämmelser" jämte "Tilläggsbestämmelse" antogs av sällskapet vid sammanträdet den 15 januari 1919.

Grundstadga för Skånes Landtbrukares och Industrimäns Jubileums fond antagen av Sällskapet den 15 januari 1919

§ 1. SKÅNES LANDTBRUKARES OCH INDUSTRIMÄNS JUBILEUMSFOND är stiftad i anledning av Lunds Universitets 250-åriga tillvaro och vid minnesfesten i Lunds domkyrka den 27 september 1918 genom Universitetets Rektor överlämnad till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund disposition och förvaltning.

Det vid tillfället överlämnade gåvobrevet lyder å Trehundratusen kronor, i vilket belopp emellertid inräknats de samtidigt stiftade och till Sällskapet överlämnade WILHELM WESTRUPS FOND och KONSUL N. PERSSONS MINNESFOND om tillsammans Sjutiofemtusen kronor. Skånes Landtbrukares och Industrimäns Jubileums fond utgör alltså ursprungligen Tvåhundra-tjugofemtusen kronor samt är avsedd att tillväxa genom ränteavkastning och framtida gåvor.

Fonden avser att befordra naturvetenskapliga forskning, däri inbegripet naturvetenskapens tillämpning inom lantbruket, dess binäringar och industrien, företrädesvis i Skåne.

§ 2. För vinnande av det med fonden ansedda ändamålet skall fondens avkastning efter avdrag för eventuella administrationskostnader användas på sätt, som här nedan angives; därvid bör särskilt tillses stödandet av nya initiativ, vetenskapliga utredningar, undersökningars utförande samt yngre krafters utveckling. Däremot få räntemedlen icke användas till sådana ändamål för vilka stat, kommun eller annan institution äger att anslå nödiga medel, såsom till avlöningar eller dylikt.

§ 3. Alla ärenden angående fonden – såväl dess förvaltning som användningen av dess räntemedel - skola, innan de av Sällskapet behandlas, vara förberedda av en nämnd.

§ 4. Fondens kapital placeras mot fullgod säkerhet.

§ 5. Av fondens ränteavkastning skall årligen en femtedel läggas till kapitalet .

För bestridande av eventuella administrationskostnader må högst två procent av fondens hela årliga avkastning användas.

Resterande räntemedel skola användas för ändamål som i § 1 mon.3 och i § 2 omförmälas enligt de för fonden gällande särskilda bestämmelser, som Fysiografiska Sällskapet själv äger fastställa.

§ 6. Fondens räkenskaper revideras av Fysiografiska Sällskapets revisorer och revisionsberättelse lämnas samtidigt med övriga revisionsberättelser om Sällskapets kassor och fonder.

Lund den 7 november 1918

Robert De la Gardie

Malte Ramel

Ivar Svedberg

Utsedda representanter för undertecknarna av Uppropet till bildandet av Skånes Landtbrukares och Industrimäns Jubileumsfond

Gustaf Ahlström

John Forsman

Carl M. Fürst

Gåvobrev över donationer till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i samband med Lunds universitets 250-årsjubileum.

Särskilda bestämmelser till Grundstadga för Skånes Lantbrukares och Industrimäns Jubileumsfond antagna 15 januari 1919

§ 1. Den i Grundstadgan För Skånes Lantbrukares och Industrimäns Jubileumsfond ansedda nämnden skall bestå av sju medlemmar tillhörande Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, av vilka sekreteraren och skattmästaren äro självskrivna; de övriga fem väljas av Sällskapet vid dess novembersammanträde, en från vardera klassen av sektionen för praktisk naturvetenskap och en från vardera av de naturhistoriska, matematisk-fysiska och medicinska sektionerna. Vid nämndens sammanträden föres ordet av den i Sällskapet äldste närvarande ledamoten och protokoll av sekreteraren.

Nämnden må ej handlägga något ärende, där ej minst fyra ledamöter äro tillstädes. Vid lika röstetal för olika meningar varde den mening gällande, som biträdes av ordföranden.

§ 2. På Februari-mötet bestämmer Sällskapet, huru stor del av för året disponibla räntemedel som skall efter ansökan utdelas för främjande av fondens ändamål; återstoden överföres till en dispositionsfond, att av Sällskapet handhavas på sätt det finner lämpligt för ändamål som med fonden avses.

§ 3. Till Fysiografiska Sällskapet ställda ansökningar om anslag skola vara inlämnade till Sällskapets sekreterare senast den 20 februari kl. 12 middagen och åtföljda av uppgift om den avsedda användningen av det sökta stipendiet ävensom uppgift om det önskade beloppets storlek. Ansökningstidens utgång tillkännagives offentligt och minst i tvenne skånska tidningar, en gång i januari och en gång i februari.

§ 4. Sekreteraren sammankallar nämnden till prövning av de inkomna ansökningarna, och vid Sällskapets ordinarie sammanträde i mars avgiver nämnden förslag till årets utdelning, varefter Sällskapet på april-mötet häröver fattar beslut. Sekreteraren underrättar stipendiaterna omedelbart om dem tilldelade stipendier, som av skattmästaren utbetalas enligt Sällskapets beslut.

§ 5. Skulle ingen sökande anmäla sig till erhållande av stipendier eller det för året tillgängliga beloppet ej anses böra tillerkännas någon av de sökande eller blir beloppet ej i sin helhet utbetalt, lägges outdelat belopp till dispositionsfonden.

§ 6. För användning av medel ur dispositionsfonden äger varje ledamot av Sällskapet rätt att dels före den 15 februari dels före den 15 september till sekreteraren inlämna skriftligt förslag. Nämnden har i så fall avgiva yttrande om inkomna förslag, men kan även på eget initiativ framställa förslag till användning av disponibla medel vid respektive mars- och novembermötet, varefter Sällskapet däröver beslutar.

§ 7. Senast två år efter stipendiets utbekommande avgiver stipendiat en berättelse till Fysiografiska Sällskapet om de studier och undersökningar, som han med åtnjutande av stipendiet företagit och inlämnar denna till sekreteraren. För anslag ur dispositionsfonden skall redogörelse lämnas på sätt och tid Sällskapet i varje fall bestämmer. Stipendiat som ej inlämnat stadgad stipendieberättelse, erhåller ej eventuellt sökt nytt stipendium, förrän detta skett.

§ 8. Ändringar i dessa bestämmelser kunna göras med villkor, att det med fonden avsedda syftemålet iakttages, sådant det funnit sitt uttryck i "Uppropet" till bildande av denna fond och som det angives i grundstadgan för densamma. Förslag till sådan ändring må väckas vid ordinarie möte, varefter nämnden skall däröver avgiva utlåtande till nästkommande möte och Sällskapet tidigast vid därpå följande möte avgöra frågan, varvid för ändringsförslaget erfordras minst tvätredjedels majoritet.

Tilläggsbestämmelse

Då i gåvobrevet av den 6 september 1918 för *Wilhelm Westrups fond* bestämmes, att hälften av dess årliga nettoavkastning, och i stadgan för *Konsul N. Perssons Minnesfond*, att hela dess netto avkastning skall användas för samma ändamål som avkastningen av Skånes Landtbrukares och Industrimäns Jubileumsfond, skall gälla, att vid de samfällda medlens disposition i erforderligt fall förfares såsom om allenast medel ur *en* fond funnes; att vid medlens utdelande i dylika fall det ur varje fond härrörande stipendiet i och för sig dock skall utdelas och redovisas under vederbörande fonds namn, så och att de särskilda bestämmelser, som gälla för Skånes Landtbrukares och Industrimäns Jubileumsfond jämväl skola gälla för *dels* den del av Wilhelm Westrups fonds avkastning, som enligt dess stadga får disponeras för samma ändamål, *dels* för hela Konsul N. Perssons Minnesfond.

B. Wilhelm Westrups fond (1918)

Vid Fysiografiska Sällskapets sammanträde den 11 september 1918 överlämnades följande skrivelse:

Sedan i anledning av Lunds Universitets jubileum 1918 upprop blivit utfärdat till bildandet av en fond för främjandet av naturvetenskaplig forskning och i sammanhang härmed förslag gjorts om, att fonden skulle ställas under förvaltning av Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, vill jag härmed såsom gåva till detta Sällskap överlämna kronor Femtiotusen (50.000).

För en kortfattad biografi över Wilhelm Westrup hänvisas till sidan 26.

För fondens användning skola följande stadgar gälla:

- 1:o Fonden skall förvaltas av Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund under namn av WILHELM WESTRUPS FOND.
- 2:o Halva årliga avkomsten av fonden skall användas för samma ändamål, vilka angivas i ovannämnda upprop.
- 3:o En fjärdedel av årliga avkomsten av fonden skall avsättas för att vart femte år i form av belöning utdelas till framstående yngre vetenskapsidkare företrädesvis från Lunds Universitet för under femårsperioden författad vetenskaplig avhandling eller gjord upptäckt inom sådant område, som kan gagna naturvetenskapens tillämpning inom lantbruket, dess binäringar och industrien, företrädesvis i Skåne. Den i detta moment avsedda del av avkomsten må även kunna användas till reseunderstöd åt yngre vetenskapsidkare vid Lunds universitet, som förväntas framdeles kunna komma att göra sig förtjänt på angivet sätt.
- 4:o Skulle anledning inte finnas att vid utgången av någon femårsperiod utdela den del av fondens avkomst, som omnämnes i moment 3, skall avkomsten läggas till kapitalet, och utdelningen ej äga rum förrän efter ytterligare fem år.
- 5:o återstående fjärdedelen av fondens årliga avkomst skall läggas till fondens grundkapital, och fortsättes härmed till dess att fonden uppnått en storlek av kronor Etthundratusen (100.000), varefter den i detta moment omnämnda avkomst användes till bildande av en fond med namn WILHELM WESTRUPS FOND NUMMER 2.

Lund den 6 september 1918

Wilh. Westrup

C. Konsul Nils Perssons minnesfond (1918)

Denna fond har tillkommit i samband med SKÅNES LANDTBRUKARES OCH OCH INDUSTRIMÄNS JUBILEUMSFOND. Av Stiftarna har utfärdats nedanstående stadga, som av Fysiografiska Sällskapet vid dess sammanträde den 15 januari 1919 blivit fastställd.

För en kortfattad biografi om konsul Persson hänvisas till sidan 25.

Stadga för Konsul N. Perssons Minnesfond

§ 1. KONSUL N. PERSSONS MINNESFOND är i anledning av Lunds Universitets 250-åriga tillvaro stiftad av Konsuln Ivar P:son Henning, Helsingborg, Skånska Superfosfat- och Svavelsyrefabriks Aktiebolaget och Helsingborgs Kopparverks Aktiebolag till minne av framlidne Konsuln N. Persson, samt avsedd vid universitetets minnesfest i Lunds Domkyrka den 27 september 1918 genom Universitetets Rektor överlämnas till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund disposition och förvaltning. Det överlämnade gåvbrevet angiver fondens storlek till Tjugufemtusen kronor, vilket belopp är avsett att tillväxa genom ränteavkastning och framtida gåvor. Fonden avser att befordra naturvetenskapliga forskningar, däri inbegripet naturvetenskapens tillämpning inom lantbruket, dess binäringar och industrien, företrädesvis i Skåne.

§ 2. Rörande fondens förvaltning, avsättning för kapitalökning, dispositionen av dess nettoavkastning, revision m.m. skall i alla delar gälla, vad i särskild "Grundstadga" och därtill hörande "Särskilda bestämmelser" finnes angivet för Skånes Landtbrukares och industrimäns Jubileumsfond. Fonden skall dock alltid särskilt redovisas, och varje anslag därur angivas såsom härrörande ur KONSUL N. PERSSONS MINNESFOND.

Helsingborg den 20 April 1918.

Ivar P:son Henning

Skånska Superfosfat- och
Svavelsyrefabriks Aktiebolaget

Ivar P:son Henning

Helsingborgs Kopparverks
Aktiebolag

Ivar P:son Henning

Om tillkomsten av jubileumsfonderna och männen bakom dessa

Det upprop, som i samband med universitetets 250-årsjubileum 1918 utgått från 36 namnkunniga skåningar med anhållan om bidrag till den naturvetenskapliga forskningen, fick ett mycket positivt gensvar. När de insamlade medlen om 300 000 kr vid en högtid i Lunds domkyrka den 27 september överlämnades till Sällskapet kom dess förmögenhet att fyrubblas. Detta ledde till en kraftig förstärkning av Sällskapets forskningsfrämjande verksamhet.

Gustaf Ahlström 1862-1955

Gustaf Ahlström var professor i oftalmiatrik vid Lunds universitet 1910-1927. Han var praktiserande ögonläkare i Göteborg under många år innan han blev professor. Hans oftalmologiska meddelanden från denna verksamhet innehåller rön från ej mindre än 48 000 ögonpatienter.

Gustaf Ahlström invaldes i Sällskapet 1911 och var dess skattmästare 1916-1926.

Robert De la Gardie 1858-1937

Robert De la Gardie föddes i Silvåkra. Fadern (med samma namn) var under en lång tid landshövding för Östergötlands län. Sonen kom istället att verka som landshövding för Malmöhus län 1909-1925. Han blev hedersledamot av Sällskapet 1913.

Robert De la Gardie var en betydelsefull person inom lantbruk och naturvård. Han var bl.a. ordförande i styrelsen för Alnarps lantbruksinstitut och medlem av Lantbruksakademien. Som den förste ordföranden i Skånes naturskyddsförening kom han att tillsammans med godsägaren John Olsson ta initiativet till förvärvet av västra Kullaberg och bildandet av AB Kullabergs natur 1914. Han blev också detta bolags ordförande fram till sin död.

Louis De Geer 1854-1935

Louis De Geer föddes i Kristianstad. Fadern, med samma namn, var Sveriges förste statsminister. Även sonen blev ämbetsman och politiker. Han var liberalmoderat riksdagsman i första kammaren och landshövding för Kristianstads län 1905-1923.

Louis De Geer hade en mycket lovande karriär inom offentlig förvaltning framför sig då han 1892 genom förvärv av släktgården Hanaskog istället kom att lägga sina krafter inom jordbruksnäringen. Under förvaltningen av godset åtog han sig en rad offentliga uppdrag och blev för sin duglighet kallad till posten som landshövding i länet 1905. Redan 1900 hade De Geer av länets landsting placerats i riksdagens första kammare. Här verkade han som en moderat politiker med bl.a. stort engagemang för fredsfrågor. Sin största politiska insats torde han ha gjort under försvarskrisen då han ändrade inställning och i motsats till sina liberala meningsfränder pläderade för ett stärkt försvar. Gustaf V, som befann sig i konflikt med statsministern Karl Staaf i försvarsfrågan, försökte därför vid två tillfällen under åren strax före första världskriget förmå De Geer att bilda regering. De Geer intog en vacklande hållning och försöken misslyckades. Han kom dock att bli statsminister i en ämbetsmannaregering i oktober 1920, men tvingades avgå redan i början av 1921 efter en akut konflikt med sina ministrar som samtliga lämnade in ansökan om avsked. De Geer var antagligen mer ämbetsman än politiker och anses ha varit illa rustad för uppgiften att leda en regering.

John Forssman 1868-1947

John Forssman invaldes i Sällskapet 1902 och var dess ordförande 1914-1915.

Han utsågs till Sällskapets Hedersledamot 1940. John Forssman och Malte Ramel var de första medlemmarna i det 1931 av Sällskapet inrättade ekonomiska utskottet. Forssman var professor i allmän patologi, bakteriologi och allmän hälsovård vid Lunds universitet. Han var universitetets prorektor 1916-1919, ledamot av stadsfullmäktige och sjukhusdirektör vid Lunds lasarett.

Carl Magnus Fürst 1854-1935

Carl Fürst invaldes i Sällskapet 1890. Han var dess ordförande 1904-1905. Under sin långa tid som Sällskapets sekreterare 1911-1933 kom han att stärka dess forskningsfrämjande insatser liksom dess kontakter med det omgivande samhället. Han var en drivande kraft bakom tillskapandet av jubileumsfonden i samband med Lunds universitets 250-års jubileum 1918. De insamlade medlen om 300 000 kronor utgjorde en kraftig förstärkning av Sällskapets ekonomi; dess förmögenhet ökade från ca. 110 000 kr i början av 1918 till ca. 425 000 kr ett år senare. För sina insatser för Sällskapet utsågs Fürst till hedersledamot 1934.

Carl Fürst var medicinare. Efter att ha varit e. o. professor i anatomi och histologi samt prorektor vid Lunds universitet blev han ordinarie professor i anatomi därstädes. Fürst hade ett stort intresse för svensk kulturhistoria och hans forskning kom alltmer att inriktas mot medicinhistoria och antropologi, speciellt den historisk-arkeologiska antropologin. Han beskrev kvarlevorna efter Magnus Ladulås, Knut Knutsson, Heliga Birgitta, Birger Jarl och Karl XII och genomförde stora undersökningar av utländskt material från Grönland, Grekland och Cypern. Tillsammans med sin förutvarande lärare Gustaf Retzius skrev han verket *Antropologia Suecica*. Hans intresse för antropologi medförde emellertid att han kom att bli mentor för Herman Lundborg och 1920 stödja en riksdagsmotion om inrättande av Statens institut för rasbiologi.

Fürst är författare till flera skrifter om Sällskapetets historia. Hans engagemang sträckte sig utanför akademien; han var bl.a. ordförande i styrelsen för Tekniska skolan och Lunds Arbetareinstitut.

Nils Persson 1836-1916

Den tredje av jubileumsfonderna är instiftad till minne av Nils Persson, en skånsk industriidkare och kommunalpolitiker verksam i Helsingborg. Efter att inledningsvis ha importerat guano startade han under 1870-talet en egen tillverkning av artificiell gödsel och svavelsyra. Hans fabrik uppgick senare i Skånska Superfosfat- och Svavelsyrefabrikations AB, en industri som blev en av de största i Helsingborg och som utvecklades i en tid med allt större efterfrågan på konstgödsel.

Nils Persson kan betraktas som en av pionjärerna inom den svenska kemiska industrin. Hans verksamhet kom även att omfatta gruvdrift och tegeltillverkning. Han var engagerad i Helsingborgs kopparverks AB och var den förste verkställande direktören för Helsingborgs sockerfabrik.

Nils Persson var även aktiv i det politiska livet i Helsingborg och representerade Malmöhus län i Första kammaren. Han var vicekonsul för Nederländerna och konsul för Tyskland. Nils Persson donerade avsevärda belopp till välgörande ändamål.

Ivar P:son Henning 1876-1963

Ivar P:son Henning var son till Nils Persson (se ovan) och intog efter faderns död en ledande befattning inom Skånska Superfosfat- och Svavelsyrefabrikations AB. Liksom fadern var han politisk engagerad och innehade konsulära uppdrag för samma länder som denne. Han var Helsingborgs stadsteaters förste ordförande och under en tid ordförande för AB Kullabergs natur.

Malte Ramel 1866-1933

Malte Ramel invaldes i Sällskapet 1919. Han var en av de första ledamöterna i Sällskapetets ekonomiska utskott som inrättades i oktober 1931.

Ramel var friherre, ägare till Hviderups gods och framstående gestalt inom jordbruksnäringen, ledamot av Lantbruksakademien, ordförande i styrelsen för Alnarps lantbruks- och mejeriinstitut och verkställande direktör för Örtofta sockerfabrik. Malte Ramel var far till Stig Ramel, ledamot av Sällskapet och dess ekonomiska råd, och senare ekonomisk förvaltare av Nobelstiftelsen.

Gunnar Swenson 1879-1923

Gunnar Swenson hade småländskt ursprung från båda föräldrarna. Han var född i Ormesberga socken två mil norr om Växjö, en trakt där hans fader kom ifrån. På grund av familjens flyttning till Malmö kom Gunnar Swenson i unga år avlägga studentexamen vid Lunds privata elementarskola (idag Spyken). Hösten 1900 inskrevs han vid juridiska fakulteten och Smålands nation vid Lunds universitet. Han avbröt juridikstudierna för affärsverksamhet men återupptog dessa och avlade 1910 examen till rikets rättegångsverk (hovrättsexamen) och blev e.o. hovrättsnotarie och ägnade sig därefter åt advokatverksamhet fram till 1914, varefter han startade affärsverksamhet efter stora mått och kom att bli en av förgrundsfigurerna i sydsvenskt affärliv. Han skapade sig en betydande förmögenhet och förvärvade innehavet av Snogeholms gods som han innehade till sin bortgång. På sin

tid startade han Skånes nyheter, en för tiden frisinnad tidning, och var vid sin bortgång verkställande direktör för Skånska Emissionsaktiebolaget.

Gunnar Swenson hade vidsträckta kulturella intressen som tog sig uttryck i betydande donationer till olika ändamål. I samband med Lunds universitets 250-års jubileum 1918 donerade han 250 000 kr (i dagens penningvärde drygt 5 Mkr) till juridiska fakulteten vid universitetet för främjande av juridisk forskning och vetenskap, till Kungliga Fysiografiska Sällskapet 50 000 kr (drygt 1 Mkr i dagens penningvärde) som kom att utgöra 1/6 av dess jubileumsfond i samband med Sällskapets 150-års jubileum 1922, till det nybildade Humanistiska vetenskapssamfundet 50 000 kr och till Smålands nation i Lund 25 000 kr (drygt 500 000 tkr i dagens penningvärde). Vidare ställde han till det Nordiska juristmötet i Stockholm 1918 omkring 100 000 kr (drygt 2 Mkr i dagens penningvärde) för bestridande av de med dessa möten förenade kostnaderna. Han utövade även en privat hjälpverksamhet av mindre vanliga mått.

Gunnar Swenson avled i en ålder av 44 år efter en kort tids sjukdom.

Ivar Svedberg 1866-1949

Ivar Svedberg var chefsingenjör och överingenjör vid flera skånska anläggningar som Billesholm, Bjuv och Höganäs. Han gjorde även utredningar för gruvor i Norrland och Ryssland. Han var under en kortare tid ledamot av riksdagens första kammare och innehade ett stort antal förtroendeuppdrag. Ivar Svedberg blev invald i Sällskapet 1918.

Nils Trolle 1859-1930

Nils Trolle var ledamot av riksdagens första kammare för Malmöhus län, ledamot av Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien och ordförande för Sveriges Utsädesförening och Malmöhus läns Hushållningssällskap. Nils Trolle innehade fideikommisssegendomarna Trolleås och Fulltofta.

Wilhelm Westrup 1862-1939

Wilhelm Westrup var industrialist, politiker och dansk konsul. Han grundade Svenska Kreditaktiebolaget och satt i stadsfullmäktige i Lund 1897-1922.

Westrup var ledamot i den första styrelsen för Vetenskapssocieteten i Lund och ordförande i styrelsen för Kulturhistoriska föreningen. Som industriman ägnade sig Westrup huvudsakligen åt sockerindustrin och grundade Lunds sockerfabrik 1886. Senare grundade han även en sockerfabrik i Svedala och övertog Karlshamns sockerbruk. Längre fram i livet förvärvade han Rydsgårds gård i Skurup där han bosatte sig. Han verkade för en järnväg från Lund till Bjärred och engagerade sig för utvecklingen av Bjärreds Saltsjöbad.

9. Stiftelsen Hedda och John Forssmans fond (1928)

För "härvarande medicinska fakultets och den medicinska vetenskapens fromma, varvid i första hand den allmänna patologiens och bakteriologiens intressen skola tillgodoses"

En notis om JOHN FORSSMAN återfinns på sid. 24. Hustrun HEDDA FORSSMAN (1883-1955) var född i Brighton och dog i Danderyd.

Den 6 oktober 1928 överlämnades följande donationsbrev till Kungl. Fysiografiska Sällskapet:

Undertecknade HEDDA och JOHN FORSSMAN anhålla härmed att såsom gåva till Sällskapet få överlämna följande värden, nämligen:

Svenska Sockerbol. Oblig. 7%	kr 5 000
Svenska Statens Oblig. 5%	kr 8 000
A.B. Transatlantics 6½%	kr 5000
A.B. Kopparberg-Hofors Oblig. 5½%	kr 10 000
A.B. Holmens Bruks Oblig. 5½%	kr 5000
Skand. Kredit A.B. Förlagsbevis 5½%	kr 22 000
Paris-Orleans Oblig. 6% (8 000 gulden)	kr 12 000
Danska Statens Oblig. 5%	kr 10 000
Consolid. Agrientl. Loan of German prov & eom. Banks interimbevis 5 000, 6½%	kr 18 000
A.B. Nord. Komp. Förlagsbevis 6%	kr 5 000
Summa	kr 100 000

Vid denna gåva fästa vi följande villkor:

1. Gåvan skall särskilt bokföras.
2. Ovanstående obligationer får ej så länge vi leva utbytas mot andra annat än efter vederbörlig utlottning eller konvertering eller efter vårt medgivande.
7. Efter dessa villkors uppfyllande skola de nio tiondelarna av avkastningen av fonden användas till härvarande medicinska fakultets och den medicinska vetenskapens fromma, varvid i första hand den allmänna patologiens och bakteriologiens intressen skola tillgodoses. Endast den inskränkningen vilja vi göra i fråga om medlens användning inom denna ram, att de ej få användas för ändamål, för vilka stat, kommun eller landsting kunna anses skyldiga vara. Beslut angående medlens användning skall inom Sällskapet hänskjutas till de vid Lunds Universitet anställda medlemmarna av Sällskapets medicinska klasser.

Lund den 6 oktober 1928

J. Forssman

H. Forssman f. Sandberg

Hedda och John Forssmans fond omvandlades till stiftelse 1999.

10. Teodor Neranders fond (1932)

"För främjande av medicinsk forskning, i första rummet psykiatrisk sådan"

OSKAR TEODOR NERANDER (1856-1933) invaldes i Sällskapet 1904. Han var dess ordförande 1918-1919.

Nerander disputerade i Lund 1894 på en avhandling med titeln *"Studier öfver förändringar i Ammonshornen och närliggande delar vid epilepsi"*. Efter att ha varit överläkare och e.o. professor i medicin vid Uppsala universitet verkade Nerander i Lund som lärare i psykiatri vid universitetet och som överläkare vid Lunds hospital under de första decennierna av 1900-talet. Titlarna på Neranders verk *"Bidrag till kännedom om de s.k. negationsidéerna"* och *"Om betydelsen av infektiösa och toxiska inflytelser för uppkomsten av psykoser"* från 1895 liksom skriften *"Om villfarelser, tanke- och sinnesvillor"* från 1919 ger en antydan om de frågeställningar Nerander tog sig an.

Utdrag ur testamente daterat den 5 september 1932:

Femtontusen kronor till K. Fysiografiska sällskapet i Lund. Årsräntan skall, så länge min hushållerska Emilia Bergström (född 1866) lever utbetalas oavkortad till henne (om möjligt 5%). Därefter skall minst 1/10 av årsräntan avsättas och läggas till kapitalet, till dess detsamma vuxit till 30.000 kronor. Disponibel ränta användes till främjandet av vetenskaplig medicinsk forskning, i första rummet psykiatrisk sådan. När kapitalet vuxit till 30.000 kronor, beslutar sällskapet, om ytterligare kapitaltillskott skall äga rum.

11. Stiftelsen Karin och Hjalmar Tornblads fond (1937)

"För understödjandet av biologiska undersökningar, i första hand sådana av vertebratembryologiskt eller medicinskt intresse. Vart 5:e år skall en femtedel av disponibelt belopp användas till understöd som faller inom Sällskapets humanistiska sektion"

HJALMAR TORNBLAD (1867-1937) var född i Södra Åby i Skåne. Han hade velat studera medicin i Lund men kunde inte finansiera studierna som i stället fick ägnas åt botanik. Efter en tid som kammarskrivare vid tullverket och tidningsutgivare i Göteborg kom han att verka som framgångsrik affärsman i Stockholm inom hotell och försäkringsbranschen. Tornblad var en av sin tids frikostigaste mecenater för forskning, sjukvård och allmänna kulturändamål.

1929 kom Tornblad vid en middag i kontakt med anatomiprofessorn och den framstående embryologen Ivar Broman i Lund. Redan i november detta år anträdde Broman och Tornblad en vetenskaplig expedition till Afrika. Genom denna ville Broman utöka sin samling av embryon med exemplar från den afrikanska faunan. Den botaniskt intresserade Tornblad ämnade i stället samla in ett material som skulle komplettera professor Fries botaniska samling i Lund. Tornblad måste dock avbryta resan i förtid av hälsoskäl. Tornblad hade understött Bromans insamlingsresa till Afrika med 30 000 kr. För denna gärning belönades han med Sällskapets silvermedalj 1930. Bromans kontakt med Tornblad kom att bli mycket betydelsefull för den embryologiska forskningen i Lund. En donation om 100 000 kr från Tornblad till universitetet 1931 möjliggjorde uppförandet av den byggnad som kom att rymma den embryologiska institutionen som fick namnet Tornbladsinstitutet. För frikostiga donationer till vetenskaplig forskning vid Lunds universitet kreerades han 1932 till medicine hedersdoktor. KARIN TORNBLAD (1873-1961), f. Nilsson, härstammade liksom sin make från trakten kring Anderslöv, där hon också ligger begravd.

Undertecknade, KARIN och HJALMAR TORNBLAD, få härmed såsom grundplåt till en understödsfond till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund donera:

1400 aktier i A/B Skånska Banken med kupong f.o.m. nr 2

300 aktier i A/B Göteborgs Handelsbank med kupong f.o.m. nr 4.

Vid denna gåva fästa vi följande villkor:

1. Donationen skall särskilt bokföras under namn av KARIN OCH HJALMAR TORNBLADS FOND.
2. Utav de årliga utdelningarna skola i mån dessa utbetalas, så länge någon av oss lever, 60% tillfalla oss, därest någondera av oss före den 30 december årligen härom gör anmälan.
4. Därest den ovan i mom. 2 nämnda anmälan icke i behörig tid föreligger, skola de 60 procenten av fondens avkastning användas för understödandet av biologiska undersökningar, i första hand sådana av vertebratembryologiskt eller medicinskt intresse. Vart femte år, första gången 1942, skall en femtedel av disponibelt belopp användas till understöd av ändamål, som falla inom Sällskapets humanistiska sektion.
5. I övrigt skall för utdelning av medel från denna sistnämnda del av fonden gälla samma bestämmelser, som Sällskapet antagit i "Grundstadgar" och därtill hörande "Särskilda bestämmelser" för Skånes Lantbrukares och Industrimäns Jubileumsfond.

Stockholm, den 26 April 1937.

Karin Tornblad

Hjalmar Tornblad

12. Stiftelsen Hans och Anna Wallengrens fond (1940)

”För enligt Sällskapetets beprövande till den naturvetenskapliga forskningens fromma, därvid i första hand yngre forskare vid Lunds universitet, som ägna sig åt allmän fysiologi eller havsbiologi skola ifrågakomma”

HANS WALLENGREN (1864-1938) föddes i Trolle-Ljungby 1864. Han var kusin till Axel Wallengren, mera känd som Falstaff Fakir.

Wallengren blev filosofie doktor vid Lunds universitet 1897 och var professor i zoologi vid universitet mellan 1908 och 1929. Wallengren räknas som en pionjär inom zoofysiologi där han gjort sig känd för sin forskning om urdjuren och de lägre djurens fysiologi. Han var en av initiativtagarna till det marinbiologiska laboratoriet i Barsebäckshamn, som var ämnat för hydrobiologiska undersökningar i Öresund. Han var dessutom en av grundarna till Skånes Naturskyddsförening. Vid två tillfällen fick Wallengren mottaga det Flormanska priset från Kungliga Vetenskapsakademien som belöning för sin vetenskapliga verksamhet. Han tjänade Fysiografiska Sällskapet genom att vara redaktör för Sällskapetets handlingar 1911-1938. Han var också Sällskapetets ordförande 1916-1917.

Med upphävande av ett av mig den 14 maj 1940 upprättat testamente, vilket vederbörligen bevitnats av sedermera edligen avhörda vittnen, förklarar jag ANNA MARIA WALLENGREN härmed min yttersta vilja och testamente vara, att min kvarlåtenskap skall på följande sätt fördelas:

Till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund skola överlämnas 3 st i fastigheten No Va i kvarteret Sågen No 10 inom gamla staden i Malmö intecknade skuldebrev å tillsammans Niotusen (9.000) kronor, nämligen ett å 4.000 kr av den 20 sept. 1920, § 1719, ett å 3.000 kr av den 21 jan. 1924, § 120, och ett å 2.000 (urspr. 6.000) kr av den 21 jan. 1924, § 120. Vidare skola överlämnas obligationer i ”Svenska Statens Försvarslån av den 1 Maj 1940” till ett nom. värde av 1.000 kr, vilka blivit inskrivna i statsskuldboken.

Dessa inteckningar och obligationer skola tillika med mitt försäkringsbrev nr 3368 i Försäkringsbolaget Balder å Tiotusen (10.000) kr jämte ev. tillkommande ränta därpå utgöra en donationsfond benämnd HANS OCH ANNA WALLENGRENS FOND.

Följande bestämmelser skola gälla:

1. Fondens kapital skall placeras i fullgoda säkerheter, och bör fonden särskilt bokföras.
2. Den årliga avkastningen skall under 15 år efter min död läggas till kapitalet.
3. Härefter skall årligen av ränteavkastningen en tiondedel läggas till kapitalet och nio tiondedelar (9/10) tillfalla min son med.lic. Nils Gösta Wallengren så länge han lever, samt under tio år efter hans död tillfalla hans barn i laga gifte, därest sådana finnas, till lika fördelning.
4. Efter denna tid skall den årliga ränteavkastningen användas enligt Sällskapetets beprövande till den naturvetenskapliga forskningens fromma, därvid i första hand yngre forskare vid Lunds Universitet, som ägna sig åt allmän fysiologi eller havsbiologi skola ifrågakomma. Beträffande ränteavkastningens användning inom sagda ram i övrigt, göres härigenom allenast den inskränkning, att avkastningen ej får brukas till ändamål för vilka stat, landsting eller kommun kunna anses skyldiga svara, och böra medlen utdelas i enlighet med vad som föreskrivas för Anders Jahan Retzius’ minnesfond i reglemente, antaget den 13 mars 1907, §9-13.

Lund den femtonde september nittonhundrafyrtio
 Anna Wallengren

13. Nilsson-Ehle-fonden (1943)

”För främjande av teoretisk och tillämpad ärftlighetsforskning”

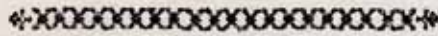
Denna fond tillkom genom medel insamlade med anledning av HERMAN NILSSON-EHLES 70-årsdag den 12 februari 1943. Det insamlade beloppet uppgick till ca 260 000 kr. Till kommitterade för utarbetande av förslag till statuter för Nilsson-Ehles fond valdes ledamöterna i Fysiografiska och Mendelska Sällskapens styrelser samt herr Nilsson-Ehle.

HERMAN NILSSON (1873-1949) (senare NILSSON-EHLE) var lantbrukarson från trakten av Skurup. Efter mogenhetsexamen vid Malmö högre allmänna läroverk och en kandidatexamen i Lund med betyg inom kemi, geologi, botanik och zoologi påbörjade han högre studier vid Lunds universitet inom det botaniska området (växtfysiologi) som lärjunge till F. W. C. Areschoug. Växternas miljöberoende liksom sambandet mellan arv och miljö var frågor som tidigt väckte hans intresse.

Genom en anställning som assistent till föreståndaren för Sveriges Utsädesförening i Svalöv kom Nilsson-Ehle tidigt in på växtförädling. Hans vetenskapliga försök i Svalöv lade grunden till en internationellt mycket uppmärksam avhandling, *Kreuzungsuntersuchungen an Hafer und Weizen*. Den fick högsta betyg, och efter disputationen 1909 blev Nilsson-Ehle docent i botanik i Lund. Han utnämndes 1915 till professor i fysikalisk botanik. De stora framgångarna inom ärftlighetsforskningen ingav politiska beslutsfattare förhoppningar om ökad produktion inom jordbruksnäringen. För att främja ärftlighetsforskningen i Sverige kom man därför att vid Lunds universitet inrätta en personlig professur åt Nilsson-Ehle. Denna tillträdde 1917. Institutionen förlades till Åkarp men flyttades 1925 till Svalöv där Nilsson-Ehle blivit chef för utsädesföreningen. Detta åtagande kombinerat med professuren bidrog till en stark koppling mellan forskning och tillämpad växtförädling. Nilsson-Ehle kom också att verksamt bidra till uppbyggnaden av institutioner för förädling inom frukt- och bärödling och husdjurshållning.

Nilsson-Ehle hade ett stort antal elever som med tiden kom att bli ledande genetiker och växtförädlare, och verkade också för ärftlighetsforskning vid andra institutioner och lärosäten. Han blev under sin aktiva tid en mycket respekterad person i det svenska samhället där hans tankar om genetikens förmåga att bidra till en bättre värld väckte stark ankläng. Nilsson Ehles inträde på den vetenskapliga banan ägde rum i en tid då de Mendelska lagarna återuppväcktes och bekräftades med nya försök. I Lund grundades 1910 det Mendelska Sällskapet. Nilsson-Ehle blev dess förste ordförande och verkade som sådan ända till 1938. Nilsson-Ehle pensionerades från sin professur 1937. Hans ålderdom kom delvis att förmörkas av sjukdom. Politiskt hade han haft en dragning åt höger. Hans ordförandeskap i Riksföreningen Sverige-Tyskland under några år i slutet av 1930-talet, liksom hans engagemang i statens institut för rasbiologi, blev mot slutet av levnaden en belastning för honom. Mot detta står bilden av en lysande vetenskapsman och akademisk ledare vars verksamhet fick betydelse för jordbruksnäringen.

PHYSIOGRAPHISKA
SÄLSKAPETS
HANDLINGAR.

Förste Delen.

STOCKHOLM,
Tryckte i Kongl. Finska Boktryckeriet,
hos JOH. ARV. CARLBOHM, 1776.

Stadgar antagna av Fysiografiska Sällskapet den 13 oktober 1943 och av Mendelska Sällskapet den 25 oktober 1943

§ 1. NILSSON-EHLE-FONDEN FÖR FRÅMJANDE AV TEORETISK OCH TILLÄMPAD ÄRFTLIGHETSFORSKNING är stiftad av Mendelska Sällskapet i Lund genom en insamling av medel med anledning av professor HERMAN NILSSON-EHLES 70-årsdag den 12 februari 1943.

Vid Fysiografiska Sällskapets sammanträde den 5 juni 1943 anmodade Mendelska Sällskapet genom sin ordförande Fysiografiska Sällskapet att mottaga det till detta datum insamlade beloppet, i runt tal kr. 260,000, och skulle, därest ytterligare medel senare inflöto, dessa tillföras fonden. Fonden skulle övergå i Fysiografiska Sällskapets ägo, så snart statuter för fonden utarbetats och godkänts av Fysiografiska Sällskapet och Mendelska Sällskapet. Fysiografiska Sällskapet antog vid samma sammanträde tacksamt erbjudandet.

§ 2. Fondens kapital skall placeras på sätt och emot säkerhet som Fysiografiska Sällskapets styrelse och Ekonomiska råd bestämma.

§ 3. Eventuella administrationskostnader må icke överstiga av Svenska Bankföreningen antagna minimiavgifter för vård av värdehandlingar.

§ 4. Av den årliga räntan lägges en tiondel till fonden för dess förstärkning.

§ 5. Av den återstående årsräntan ställes årligen före januari månads utgång en fjärdedel till prof. NILSSON-EHLES fria disposition under hans livstid; senare skola även dessa medel utdelas enligt bestämmelserna i § 6.

§ 6. Sedan nödiga medel reserverats för tillkännagivande i dagspressen må övriga disponibla medel användas för följande ändamål:

a) För utdelning av *mindre forskningsanslag* (vanligen varierande mellan 100 och 1,000 kr.), för bekostnader av apparatur, teknisk arbetshjälp, smärre insamlings- och studieresor, publiceringskostnader m. m.

b) För utdelande av *större forskningsanslag* till understöd av mer omfattande undersökningar, som bedrivs av högt kvalificerade personer.

c) För utdelande av *större resestipendier*. Av fondens ränteavkastning (sedan en tiondel avdragits enligt § 4) avsättes årligen en femtedel till en särskild resestipendiefond. Det är beloppet i denna delform uppgår till 5,000 kr., förklaras detta belopp till ansökan ledigt. Hela beloppet eller del därav må kunna tilldelas en eller flera stipendiater. Om ej hela beloppet tages i bruk, lägges återstoden till resestipendiefonden, varefter ny utdelning av resestipendier äger rum, när fonden ånyo vuxit till 5,000 kr., o.s.v. Stipendium av detta slag må endast tilldelas personer med doktorsgrad eller därmed jämförliga kvalifikationer.

d) Efter ansökan av Mendelska Sällskapets ordförande eller föreståndare för Lunds Universitets ärfthlighetsinstitution må medel kunna beviljas för att ekonomiskt möjliggöra att inbjuda in- eller utländska forskare att hålla föredrag om aktuella problem inom ärfthlighetsforskningen i Mendelska Sällskapet.

§ 8. Vid utdelande av forskningsanslag och resestipendier skola följande regler gälla:

a) Ansökan om *resestipendier*, som i § 6, mom. b omnämns, skall innehålla uppgift om studieändamål, resans mål och varaktighet samt om sökandens avlagda examina och andra meriter.

Ansökningstiden för dessa stipendier skall vara minst en månad. Ansökningstidens utgång skall offentliggöras i omedelbar anslutning till ledigförklarandet. Stipendiat är skyldig att anträda resan senast ett år efter den dag han mottagit meddelande om att resestipendium tilldelats honom. Sker ej detta, må stipendiet ånyo ledigförklaras.

§ 9. Ändringar i dessa bestämmelser kunna göras med villkor, att det med fonden avsedda ändamålet, "främjande av teoretisk och tillämpad ärfthlighetsforskning", iakttages. Förslag till sådan ändring må väckas å ordinarie möte inom Sällskapen eller utarbetas av nämnden. Över väckt förslag skall nämnden avgiva utlåtande vid nästkommande möten inom Sällskapen. Sällskapen skola tidigast vid därpå följande möten avgöra frågan, varvid för ändringsförslaget erfordras minst två tredjedels majoritet.

§ 10. Behöriga att erhålla anslag ur Nilsson-Ehle-fonden äro i första rummet svenska medborgare, men i speciella fall även sådana utländska medborgare, som under minst två år varit verksamma vid någon svensk institution, som upptagit ärfthlighetsproblem till forskningsuppgift.

14. AB Kullabergs naturs forskningsfond (1943) och Kullabergsdonationen (1999)

”För naturvetenskaplig och arkeologisk forskning i första hand vid naturreservatet Kullaberg”

Den 6 mars 1914 skedde en försäljning av Kullagården no I i Brunnby socken. Fastigheten omfattade västra delen av Kullabergshalvön. Köpare var en grupp naturvänner med anknytning till Skånes Naturskyddsförening som bildat ett konsortium, Aktiebolaget Kullabergs Natur. Dess verksamhet hade naturskydd som viktigt syfte vid sidan om olika aktiviteter som krävdes för att finansiera ett förvärv och stärka bolagets ekonomi. För att öka bolagets inkomster inhägnades berget och inträdesavgifter togs ut av besökande. Fastighetens jord utarrenderades, och utomhuslängor rustades upp till resanderum. Samtidigt gjordes en rad kostnadskrävande åtgärder som rensning och grävande av nya brunnar för dricksvatten, förbättringar av vägar och uppförande av badhytter. Hörnstenen i bolagets verksamhet var emellertid skötsel av bergets natur med sina sällsynta växter och djur. Bolagets kommersiella sårbarhet bekymrade direktör Jens Lassen de la Cour. Han föreslog därför att de aktieägare som ville skulle överföra sina aktier till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund för att verksamheten skulle knytas närmare Lunds Universitet och den naturvetenskapliga forskningen där. Den 17 december 1943 överlämnades som en donation till Sällskapet 556 av bolagets 800 aktier, ett antal som vid utgången av 1951 stigit till 569. Sällskapet kom således genom aktiemajoritet att inneha ett ägaransvar över västra delen av Kullaberg, och en särskild styrelse inom Sällskapet benämnd Aktiebolaget Kullabergs Natur tillsattes för att behandla dels frågor kring bergets skötsel och utnyttjande, och dels bergets utforskning vilket stimulerades genom utdelning av forskningsanslag. Denna styrelse beslöt senare att bilda en forskningsfond, Aktiebolaget Kullabergs Natur Forskningsfond avsedd att stödja naturvetenskapliga och arkeologiska forskningar på Kullaberg. Som en grundplåt till fonden avsatte styrelsen för Aktiebolaget Kullabergs Natur 10 000 kr, Kungliga Fysiografiska Sällskapet tillsköt 50 000 kr och LN Konsult AB 5 000 kr.

Ekonomi för Aktiebolaget Kullabergs Natur blev med tiden ansträngd på grund av avsaknad av tillväxt och utdelningar från bolagets aktier. En mot Sällskapet riktad nyemission genomfördes 1978. Inkomst från arrenden och inträdesavgifter till Kullaberg kom inte att täcka omfattande utgifter för underhåll av fastigheter och vägar, och länsstyrelsens beslut att 1971 förklara Västra Kullaberg som naturreservat kom att kräva nya investeringar. Av Sällskapets fonder var samtliga öronmärkta för specifika forskningsändamål och inga för skötsel av Kullaberg. Den för Sällskapet tärande ekonomi ledde till förhandlingar med naturvårdsverket om att överföra Västra Kullaberg till staten, och uppgörelse härvid träffades 1997. Samtidigt inleddes arbete med att avveckla bolaget som 1998 kom att gå i likvidation och förklaras upplöst. Kvarstående medel i Aktiebolaget Kullabergs Natur Forskningsfond jämte medlen från försäljningen av Västra Kullaberg kom därvid att bilda en ny fond inom Sällskapet, Kullabergsdonationen. Fondernas uppkomst skildras i boken ”Kullabergs Natur” (förf. Lars Pålsson, Per Brinck, Arne Jönsson).

Riktlinjer för Kullabergsdonationen

§ 2. Medlen förvaltas av Kungl. Fysiografiska Sällskapet sammanhållna under namnet KULLABERGSDONATIONEN.

§ 3. Avkastningen skall, sedan avsättning skett till administrativa kostnader och fondering, gå till naturvetenskaplig forskning i vid bemärkelse, som ökar kunskapen om Kullabergsområdet.

§ 3. Granskningen av inkomna ansökningar sker i en nämnd bestående av tre av Sällskapets ledamöter med biologisk och geovetenskaplig kompetens.

Jens Lassen de la Cour 1876-1956

Jens Lassen de la Cour var maskiningenjör och direktör i en rad olika företag. Som uppfinnare och vetenskapsman blev han medlem i Ingenjörsvetenskapsakademien och hedersdoktor i Karlsruhe och Köpenhamn. Han invaldes i Sällskapet 1930.

Jens Lassen de la Cour härstammade från Danmark där han hade ägt flera gårdar som såldes efter avflyttningen till Sverige. Med sina erfarenheter från jordbruk var han väl skickad att inneha posten som ordförande för Aktiebolaget Kullabergs Natur, och det var genom hans initiativ som Sällskapet kunde kopplas till verksamheten kring Kullaberg och bidra till forskning om områdets natur.

15. Tore Husbergs fond (1946)

”För främjande av Sällskapets syften”

Denna fond har tillkommit genom en gåva av överingenjör TORE HUSBERG den 14 december 1946. Fonden kom senare att förstärkas genom ett testamentariskt förordnande av fru INEZ HUSBERG 1976.

TORE HUSBERG (1877-1953) var civilingenjör verksam inom den elektrotekniska industrin. Han blev 1910 föreståndare för Södra Sveriges ångpanneförenings elektriska avdelning i Malmö. Han blev överingenjör där 1914 och verkade som företagets VD 1924-43. Tore Husberg var ledamot av Malmö stadsfullmäktige och av dess drätselkammare. Han invaldes i Kungliga Fysiografiska Sällskapet 1930. Inez Husberg var Tore Husbergs andra hustru efter första hustruns död 1942.

Till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund, här nedan kallat Sällskapet, skänker jag härmed en av mig denna dag utfärdad revers å Etthundratretusen (103.000:-) kronor jämte ränta på följande villkor.

1. Gåvan skall särskilt bokföras och förvaltas av Sällskapet under benämning TORE HUSBERGS FOND. Sedan reversen infriats, skall kapitalbeloppet av Sällskapet placeras i säkra värdepapper såsom goda svenska industriaktier eller svenska obligationer. Dock må en mindre del därav vara insatt i svensk sparbank.
2. Den årliga avkastningen skall användas till främjande av Sällskapets syften. För detta ändamål må bl.a. arvoden utbetalas till Sällskapets sekreterare, skattmästare och redaktör. Före mitt frånfälle skall avkastningen i sin helhet användas till trenne sådana arvoden, hvart och ett å kr. 500:- per år. Därefter äger Sällskapet att, på basis av förslag av styrelsen, besluta om avkastningens användning liksom även i frågor rörande fondens förvaltning. Dock må ej någon del av kapitalbeloppet förbrukas.
3. Till säkerhet för den bortskänkta gåvan pantförskriver jag härmed Fyrahundrafemtio (450) st. aktier i Uddeholms A.B.
4. Jag skall vara berättigad att utbyta de pantförskrivna aktierna mot annan säkerhet. Därvid skall värdet av den nya säkerheten efter börskurs eller motsvarande värdering motsvara värdet av de tidigare pantförskrivna värdehandlingarna, dock att jag icke skall vara skyldig att pantförskriva värdehandlingar med högre värde än reversbeloppet.
5. Så länge jag icke häftar för förfallen ränta för reversen skall jag äga utfå förfallen avkastning av den pantförskrivna egendomen.
6. Därest jag skulle infria reversen delvis, äger jag utfå motsvarande del av hypoteket.
7. Den pantförskrivna egendomen skall förvaras i särskilt för ändamålet förhyrt kassafack i bank under två lås. Nycklarna till låsen innehavas, till det ena av mig och till det andra av Sällskapets skattmästare.

Malmö den 14 december 1946.

Tore Husberg

Den 6 december 1950 gjordes tillägg till avtal mellan Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund och överingenjör Tore Husberg, Malmö samt tillägg till utfästelse av Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund till överingenjör Tore Husberg, Malmö. Nedanstående överenskommelse med överingenjör Tore Husberg medförde ytterligare några ändringar rörande hanteringen av fondens avkastning.

Sedan Sällskapet under åren 1951 och 1952 placerat det till Tore Husbergs fond hörande kapitalbeloppet i industriaktier, kan det antagas, att fondens årliga avkastning i form av utdelningar kommer att överstiga det belopp, kr 3.250:-, som skulle ha erhållits, om placeringen i 3¼% statsobligationer hade bibehållits. Med anledning härav och på överingenjör Husbergs förslag avtalas härmed, att under de år från och med år 1952 då nämnda avkastning, sedan medel därifrån tagits till betalning av den årliga notariatavgiften för Tore Husbergs fond, uppgår till minst kr 3.650:-, gåvorna till var och en av Sällskapets trenne funktionärer (sekreterare, skattmästare och redaktör) skola utgå med kr 600:- i stället för 500:- samt gåvan till överingenjör Husberg utgå med kr 1.850:- i stället för 1.750:-. Under det år då överingenjör Husberg avlider skall beloppet icke reduceras, såsom är angivet i den rubricerade utfästelsen, utan gåvan till honom för året i fråga utbetalas oavkortad. Denna utbetalning skall, om hans hustru då är i livet, göras till henne personligen, så att gåvan blir hennes enskilda egendom. Om fondens årliga avkastning i form av utdelningar ej skulle förbrukas för de i det ovanstående angivna ändamålen, skola de överskjutande medlen läggas till den Husbergiska fondens disponibla medel.

Malmö den 18 november 1952.

Vid Sällskapets möte den 6 oktober 1976 meddelade sekreteraren, att Fru Inez Husberg genom testamenteriskt förordnande överlämnat 50 000 kr till Tore Husbergs fond.

16. Henry och Gerda Dunkers fond och de fria transoceanare resorna (1947)

”Till forskningsresor för Sällskapets ledamöter”

Den 8 april 1947 överlämnades till Sällskapet av disponent HENRY DUNKER första inbetalningen, 20 000 kr, av denna fond, vilken vid utgången av 1951 genom fyra därpå följande lika stora inbetalningar jämte räntor uppgick till ett belopp av mer än 100 000 kr.

HENRY DUNKER (1870-1962) föddes 1870 i Esbjerg. Modern var danska medan fadern Johan hade utvandrat från Tyskland till Danmark. När Henry var två år flyttade familjen till Helsingborg. Fadern, som var hamningenjör, hade då blivit inbjuden av konsul Petter Olsson att komma till staden för att leda uppförandet av den norra hamnen.

Henry verkar inte ha varit något ljus i skolan. Han gick om flera klasser och lämnade läroverket utan att ta studenten. Efter skolan visade han dock tidigt prov på flit och företagsamhet. Fadern planerar tillsammans med några penningstarka helsingborgare starta en gummifabrik i staden och erbjuder sonen en plats i företaget. Året är 1891, Henry är nu 21 år. Detta är början till det som kom att bli Henrys livsverk. Redan 1894 blir Henry gummifabriken verkställande direktör då han efterträder sin fader på denna post. Henry kommer att styra företaget med fast hand och fabriken börjar få en något gynnsammare utveckling.

I början av 1900-talet har Dunker nått en position inom näringslivet där han kan styra och ställa. Han strävar nu efter att lägga under sig den svenska gummiindustrin och göra sig kvitt sina konkurrenter liksom sitt beroende av konsul Olsson. Vid denna tid bildar Henry tillsammans med ägaren till velocipedringföretaget Velox, grosshandlaren Johan Kock, Trelleborgs Gummifabriks AB. Det nybildade företaget övertar Velox anläggning. Henry ser till att få aktiemajoriteten i bolaget och har nu på detta sätt lagt under sig ett bolag som kommer att bli mycket vinstbringande. Tillverkningen av cykeldäck och en del andra gummiartiklar flyttas nu till Trelleborg från Helsingborg, där man koncentrerar sig på galoschtillverkning. Nu börjar det gå allt bättre för fabriken i Helsingborg. Varumärket Tretorn inregistreras 1912. Det första världskriget liksom den ryska revolutionen eliminerar den utländska konkurrensen samtidigt som den inhemska försvagas genom olika kartellbildningar. Fabriken i Helsingborg är nu världsledande inom galoschtillverkning, och när bolaget firar sitt 25-årsjubileum 1916 produceras ett par miljoner galoscher om året. Dunker har nu blivit ”Galoschkungen”. Under 30-talet etablerar Dunker tillverkning utomlands. Gummiskor blir nu en lika viktig produkt som galoscher. Efter andra världskriget avtar efterfrågan och fabriken i Helsingborg får ändra produktionsinriktning. Några årtionden senare kan bolaget i Helsingborg inte hålla stånd mot konkurrensen från utlandet och låglöneländer där man nu kan tillverka samma produkter till avsevärt lägre kostnader. Slutligen tvingas man lägga ner tillverkningen i Helsingborg 1980. Företaget i Trelleborg visar sig däremot vara en guldkalv för Dunkers företag.

Dunker styrde sitt företag med fast hand och hade kontroll över verksamheten i Helsingborg ned till minsta detalj. Medarbetarna i Trelleborg fick betydligt friare tyglar. På sin dagliga rond genom fabrikslokalerna kunde han sätta skräck i sina medarbetare, inte minst bland dem som befann sig lite högre upp i hierarkin. Privat, och i högtidligare sammanhang, kunde Dunker däremot vara en charmerande sällskapsmänniska. Den bild av Dunker som

tecknas i intervjuer med medarbetare och vänner visar att hans person kunde rymma både en despot och en charmör. Jämsides med det kärva förhållandet kunde han visa stor omtanke om sina arbetare och ge bistånd vid ekonomiska svårigheter. Dunker framstår även som en social pionjär. Arbetarna erbjöds fri läkarvård och fabriken hade en egen barnkrubba.

Dunkers hustru GERDA (1879-1936) var född Sylan 1879. Äktenskapet ingicks 1902 och blev barnlöst. Gerda gick bort 1936. Gerda beskrivs som en god människa som ägnade sig åt social hjälpverksamhet. På en tomt förvärvad 1908 av konsul Persson, en av Sällskapets donatorer, lät makarna under 1920-talet uppföra 22-rumsvillan Villa Hevea. Efter Gerdas fränfalle levde Henry ensam kvar i villan fram till sin död. I villan inryms numera det Dunkerska sjukhemmet. Vid sin bortgång 1962 var Dunker en av Sveriges rikaste män. Genom testamentariska förordnanden skapades Henry och Gerda Dunkers Donationsfond och Henry och Gerda Dunkers Stiftelse. Den sammanlagda förmögenheten överstiger en miljard.

Om Dunkerfonderna och de transoceanare resorna. En historia med många turer

Initiativet till dessa resor togs av Sällskapets företagsamme och inflytelserike ledamot Henry Dunker. I brev av 8 april 1947 till dåvarande skattmästaren Walter Gyllenberg skriver han om ”de fria resor, som professor Widmark (dåvarande sekreteraren) på mitt förslag lyckades utverka hos några rederibolag”. Dessa donationer avseende årliga resor gjordes redan 1942. Donatorer var Transatlantic med två resor till Sydafrika eller Australien, Broströmrederierna (Ostasiatiska kompaniet, Orientlinjen och Amerika-Mexiko linjen) med två resor till Nordamerika eller Asien och Johnssonlinjen (Nordstjernen) med en resa till Sydamerika. Utfästelserna omfattade hyttplats och kost ombord för ut- och hemresa. Kriget förhindrade givetvis tillsvidare infriandet av dessa löften. Men så snart fredliga förhållanden åter inträtt påminde Sällskapet vederbörande om vad som lovats. Under 1946 kom trafiken åter igång i någorlunda normal omfattning och trots svår trängsel om hyttplatserna förklarade sig rederierna redo att infria sina löften. Sällskapet fann sig därför den 13 mars 1946 kunna antaga *”Stadgar för de transoceanare rederiernas resedonationer till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund”*.

Henry Dunker, verkställande direktör i AB Tre Torn i Hälsingborg och företagets huvudägare, var en stor man i det svenska och enkanterligen det skånska näringslivet. Han hade invalts i Sällskapet 1931. Född 1870 var han vid denna tid en till åren kommen man, fortfarande dock mycket vital. Vetenskapen låg honom varmt om hjärtat och redan 1944 välvde han planer att *”överlämna ett belopp för vetenskaplig forskning att användas efter närmare överenskommelse, t.ex. till resebidrag åt vetenskapsmän”*. Villkoret var emellertid att givaren fick dra av beloppet i sin deklaration, annars måste han förtjäna en miljon kronor för att kunna skänka bort hundra tusen. Sällskapet ansökte hos Kungl. Majestät (i klartext statsrådet Wigforss) om skattefrihet hos givaren för en sådan donation. Med tanke på statsrådets deklarerade inställning att akademisk forskning var en samhällelig lyx förvånar det inte att det i juni 1945 meddelades ett blankt avslag på denna begäran. Saken vilade sedan till april 1947, då en utväg öppnade sig. Hr. Dunker insatte då Sällskapet som förmånstagare till en pensionsförsäkring hos Liv-Thule, till ett årligt belopp om 20.000 kr. Förhoppningsvis skulle detta förordnande bestå i fem år, varigenom en fond om 100 000 kr skulle bildas.

Avkastningen ”önskar jag att åtminstone tillsvidare skall användas såsom bidrag till personer som komma i åtnjutande av de fria resor som ovan omtalats”. Det vagare uttrycket ”resebidrag åt vetenskapsmän” har tydligen under intryck av de transoceaniska resorna nu blivit en realitet och kunde formuleras mer specifikt. Emellertid ville hr. Dunker klokt nog inte binda Sällskapet, utan tillfogar ”dock så att om något bättre eller lämpligare ändamål kan finnas, avkastningen må därtill kunna användas”. Sällskapet fann detta förslag gott och beviljade medel till dem som tilldelats de transoceaniska resorna under den långa tid dessa resor bestod, nämligen till 1971. Under tiden förstärktes de för detta ändamål tillgängliga medlen genom bidrag från ytterligare två fonder, nämligen Husbergs och Magnussons.

Den förste att utnyttja den sålunda öppnade möjligheten att företa en transoceanisk resa var Sällskapets ledamot Bertil Hanström. Redan hösten 1947 beviljades hans ansökan om en fri resa till Sydafrika, dit han också medförde sin hustru som assistent och sekreterare.

Zoologerna Per Brinck och Gustaf Rudebeck följde snart nog i deras spår; 1949 företog de sin omfattande sydafrikanska expedition. Under ett par decennier kunde Sällskapet sedan dela ut dessa värdefulla stipendier, ända tills i slutet av 1960-talet då sjöfarten helt ändrade karaktär, väsentligen på grund av att flyget tog över all långväga personbefordran. Försvunnen var för evigt den tid då man i lugn och ro färdades till fjärran länder i fartyg med elegant inredning för 12 passagerare (inte fler för då måste rederiet ha läkare ombord) och intog superba måltider vid kaptenens bord. Fartygen förde framgent enbart last. Den siste transoceaniska resan företogs 1971 av Sällskapets dåvarande skattmästare Sven Hjelmqvist. Normalt medfördes då inte längre passagerare, men som en sista favör uppläts redarhytten på M/S Hokaido, det fartyg tillhörande Svenska Ostindiska Kompaniet som via Panamakanalen förde hr Hjelmqvist till Japan för studier av vulkaniska bergarter.

Alltifrån början var Dunkerfondernas avkastning större än vad som behövdes för att förse innehavarna av de fria båtbiljetterna med nödiga landgångspengar. Anslaget kunde därför ges även till andra transoceaniska resor. Så t.ex. beviljades 1964 sammanlagt 13 sådana, mer än dubbelt mot vad rederierna medverkade till. Till båtlägenheterna och anslagen ur Dunkerfonderna hade Sällskapets ledamöter företrädde. Detta utnyttjades länge i rätt ringa grad. Ännu 1970 var hr Hjelmqvist den ende ledamoten bland stipendiaterna. Under 1970-talet ändrades dock detta förhållande hastigt så att från mitten av detta årtionde Sällskapets ledamöter tagit hela utrymmet i anspråk. Ända tills nyligen har dock deras önskemål kunnat väl tillgodoses. De allra sista åren har dock läget blivit kärvare med kännbara inskränkningar som följd. Tilläggas kan att praxis på senare tid har uppmjukats därhän att anslag lämnas även för resor inom Europa, förutsatt att resmålet inte legat alltför nära Lund.

Statuter för Henry och Gerda Dunkers fond antagna 7 november 1951

Sedan 10 % av räntan lagts till kapitalet, får fr.o.m. 1952 åtminstone tillsvidare resten av avkastningen utdelas i form av kontanta understöd till de av Sällskapets stipendiater, som tilldelats de svenska transoceanarederiernas fria resor. Understödet skall kunna användas till resor inom det land, dit färden ställes, till vivre eller andra nödvändiga utgifter därstädes. Dessa stipendier skola annonseras och sökas samtidigt med de fria resorna.

Som framgår av texten ovan skulle avkastningen av HENRY OCH GERDA DUNKERS FOND användas till understöd av de stipendiater som tilldelats de svenska transoceanarederiernas fria resor. Dessa resor hade tillkommit genom utfästelser från ett antal svenska storrederier redan 1942. Nedanstående stadgar för ”*De transoceanare resorna*” ger en intressant inblick i hur de numera försvunna svenska storrederierna möjliggjorde forskningsresor under tiden efter andra världskriget.

Stadgar för de transoceanarederiernas resedonationer till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund antagna den 13 mars 1946

§ 1. Följande storrederier utfäste sig 1942 för att främja den naturvetenskapliga forskningen att tillsvidare varje år i nedannämnda omfattning bekosta resor med sina fraktfartyg under ordinarie turer till transoceanaländer för svenska vetenskapsmän och forskare:

REDERIAKTIEBOLAGET TRANSATLANTIC, GÖTEBORG, enligt donationsbrev av den 23 oktober 1942 med två resor till Sydafrika och Australien, AKTIEBOLAGET SVENSKA OSTASIATISKA KOMPANIET, Göteborg, tillsammans med SVENSKA ORIENT LINIEN och SVENSKA AMERIKA MEXIKO LINIEN enligt donationsbrev av den 2 nov. 1942, med gemensamt två resor till Nordamerika eller Asien, REDERIAKTIEBOLAGET NORDSTJERNAN, Stockholm, enligt donationsbrev av den 21 november 1942, med en resa till Sydamerika. Utfästelserna omfatta bekostande av hyttplats jämte kost ombord under resan bort och hem. Hemresan behöver ej företagas med samma fartyg som bortresan. Båtlägenhet bestämes i samråd med respektive rederi.

Ovanstående utfästelser innehöll inskränkningen, att donationsbreven inte skulle träda i kraft förrän normala tider hade inträtt för sjöfarten efter andra världskrigets slut. Redan 1945 meddelade Rederiaktiebolaget Transatlantic, att två fria resor till Sydafrika eller Australien skulle beviljas 1946, och den 12 maj 1947 bekräftade rederiet, att donationsbrevet kunde anses ha trätt i kraft för framtiden.

Den 8 november 1951 meddelade A.B. Ostasiatiska Kompaniet att även dess donationsbrev kunde träda i kraft med en första utdelning av fria resor till Nordamerika eller Asien hösten 1952.

Vid Sällskapets sammanträde den 31 maj 1957 meddelade ledamoten i nämnden för de fria transoceanare sorna, hr Berggren, att Sällskapets ledamot, direktör Einar Hansen, ställt till förfogande sex årliga resor med av honom ägd båt tur och retur Hamburg - New Port. Dessa resor var kostnadsfria med undantag för drycker. Sällskapet beslöt att med tacksamhet mottaga donationen, och att för dessa resor skulle gälla samma bestämmelser som för Sällskapets övriga fria transoceanare resor, att stipendiaterna ur Henry och Gerda Dunkers fond samt ur Husbergs fond skulle kunna erhålla stipendier i likhet med för övriga fria transoceanare resor.

Vid Sällskapets sammanträde i mars 1959 meddelades att nya donationsbrev avseende fria transoceanare resor hade inkommit från AB Svenska Amerikaliniern, Svenska Orientliniern och Svenska Ostasiatiska Kompaniet.

Under 1960-talet förnyade rederierna vid olika tillfällen sina erbjudanden om fria resor. Vid februari-mötet 1970 föredrog sekreteraren en skrivelse från Svenska Amerikaliniern i vilket bolaget uppsade en fri resa t.o.r. till USA. Senare samma år underrättade AB Svenska Orientliniern Sällskapet om att bolaget inte längre kunde fasthålla vid sitt erbjudande om en fri rundresa per år för stipendiat utsedd av Sällskapet, enär passagerare ej längre kunde medtagas i lastfartygen. I slutet av 1971 hade samtliga erbjudanden om fria transoceanare resor återtagits.

17. Ola och Nils Jönssons fond (1948)

”För främjande av teoretisk och tillämpad ärftlighetsforskning”

OLA JÖNSSON (1868-1952) och NILS JÖNSSON (1873-1948) var söner till lantbrukaren Jöns Olsson och föddes och växte upp på lantgården Södra Vallösa 3:4 i Sjørups socken utanför Ystad. Efter faderns död 1892 kom bröderna att tillsammans med två syskon (en broder avliden 1934 och en syster avliden 1948) att fortsatt driva gården och dess lantbruk. Båda bröderna liksom deras två syskon levde sina liv på gården som ogifta. Ola och Nils Jönsson ligger begravda på Vallösa kyrkogård utanför Ystad.

Efter förhandlingar mellan dåvarande sekreteraren och lantbrukarna Ola och Nils Jönsson, Södra Vallösa, Rynge, tillkom den 24 maj 1948 följande testamente:
Undertecknade bröder förordna härmed såsom vår yttersta vilja och testamente, att efter bådas vår död skall ett belopp av femtiotusen (50.000) kronor avsättas till en fond benämnd OLA OCH NILS JÖNSSONS FOND; dessa medel överlämnas till Sjørups församlings kyrkoråd för förvaltning, kyrkorådet äger rätt att använda årliga inkomsten av fonden för Sjørups församlings kyrka i Södra Vallösa nr 6 (nya kyrkan) yttre underhåll. Efter det begravningskostnader, boutredningskostnader och eventuella skulder blivit betalda skall allt vad som återstår tillfalla NILSSON-EHLE-FONDEN för främjande av teoretisk och tillämpad ärftlighetsforskning, Lund. Våra efterlämnade gängkläder få dock ej försäljas å offentlig auktion utan förordna vi att desamma skola skänkas bort till behövande personer. Till boutredningsman efter oss förordna vi auktionsförrättare Knut Larsson i Slimmingeby.

Södra Vallösa nr 3, Rynge, den 24 maj 1948

Ola Jönsson

Nils Jönsson

Sedan den siste av de båda donatorerna Ola Jönsson den 12 december 1952 avlidit upprättades en förteckning över tillgångar och skulder till testamentet, varvid behållningen för den 1 november samma år beräknades till 199 956 kr och 69 öre. Efter lantbrukaren Ola Jönssons bortgång 1952 erhöll Fysiografiska Sällskapet den testamentariska gåvan från de båda bröderna.

18. Stiftelsen Torsten och Fanny Brodén's fond (1952)

”För belöning åt yngre forskare vid Lunds universitet som med framgång bedriver matematiska studier”

TORSTEN BRODÉN (1857-1931) verkade som professor i matematik vid Lunds universitet under åren 1906-1922. Han invaldes i Sällskapet 1894 och var dess ordförande 1906-1907. I sina tidigare matematiska arbeten ägnade sig Brodén åt geometriska problem och konstruktion av kontinuerliga funktioner med stark koncentration av singulariteter. Hans senare, och mer betydelsefulla arbeten, rörde sig inom teorin för Fuchsiska differentialekvationer och därmed sammanhängande problem uppställda av den tyske matematikern Bernhard Riemann. Brodén hade även ett starkt intresse för samtidens frågeställningar kring matematikens grundvalar och begreppsbildning och författade flera arbeten inom dessa områden. FANNY BRODÉN f. Kallenberg (1864-1952) var dotter till handlanden Anton Kallenberg i Malmö.

Vid Sällskapets möte den 8 oktober 1952 meddelade sekreteraren, att arvsskiftet i dödsboet efter professorkan FANNY BRODÉN ägt rum den 7 oktober 1952. Därvid upplästes testamentsbestämmelserna för TORSTEN OCH FANNY BRODÉNS FOND. Sällskapet beslöt med tacksamhet mottaga donationen vars storlek uppgick till 22 728 kr.

Utdrag ur testamente:

V. All härrefter återstående egendom av vad slag det vara må såsom kontanta medel, aktier, obligationer, andra värdepapper och övriga penningtillgångar i en eller annan form skall, efter det boutredningskostnader och andra skulder guldits, utgöra en donationsfond benämnd STIFTELSEN TORSTEN OCH FANNY BRODÉNS FOND för vilken följande bestämmelser skola gälla:

1. Fonden skall överlämnas till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund och stå under dess förvaltning.

2. Fondens kapital skall placeras i fullgoda säkerheter, och bör fonden särskilt bokföras.

3. Avkastningen av det kapital, som skall ingå i fonden, lägges till kapitalet intill dess boutredningen avslutats.

4. Sedan fondens kapital redovisats till Fysiografiska Sällskapet skall den årliga avkastningen därav tillfalla min systerdotters dotter, fröken Mary Mollén, så länge hon lever ogift.

5. Efter det rätten till avkastningen enligt punkt 4) upphört för fröken Mollén, skall på densamma belöpande ränteavkastning användas sålunda:

En tiondel av densamma lägges årligen till fonden till kapitalets förstärkande.

Återstående avkastning - nio tiondelar - skall användas enligt Sällskapets beprövande till den matematiska vetenskapens fromma på det sätt, att beloppet utdelas såsom stipendium eller belöning åt yngre forskare, som med framgång bedriva matematiska studier vid Lunds universitet.

Stipendiet utdelas av Sällskapet efter hos detsamma gjord ansökan och överlämnas till stipendiaten på min makes födelsedag den 16 december varje år.

Den professor i matematik vid Lunds universitet, som innehar min makes Torsten Brodén lärostol, äger avge sitt förord för någon av de sökande; denne skall ock vara inspektör stipendii.

Stipendiet kan allenast utgå till manlig studerande och såsom villkor för innehav föreskrives, att stipendiaten skall hava avlagt fil. kand. examen, däri ämnet matematik ingår, samt att icke hava disputerat för doktorsgrad.

Beträffande användningen göres i övrigt allenast den inskränkningen, att avkastningen ej får brukas till ändamål, för vilka stat, landsting eller kommun anses skyldiga svara, ej heller såsom någon form av avlöning.

VI. Arvsskatten för samtliga här ovan omförmälda legat, livräntorna däri inberäknade, skall utgå av oskiftade boet.

VII. Till boutredningsman i mitt bo och till verkställare av min yttersta vilja och testament utser jag advokaten Gunvor Nordholm-Jacobson i Lund

Lund den 5 juni 1950

Fanny Brodén

19. Hilding Magnussons fond (1956)

”Till understöd för transoceanica resor”

HILDING MAGNUSSON (1886-1957) var en framstående veterinärbakteriolog som verkade som föreståndare för Malmöhus läns Hushållningssällsapps bakteriologiska laboratorium från 1915 fram till pensioneringen 1952. Han invaldes i Sällskapet 1930 och fick professors namn 1936. Magnusson blev veterinärmedicinsk hedersdoktor vid veterinärhögskolan 1946 och medicine hedersdoktor i Lund 1947. Vid sidan av det praktiska arbetet bedrev Magnusson omfattande forskning inom områden som berörde husdjurens sjukdomar som mul- och klövsjuka, tuberkulos och svinpest. Som ledande expert inom mul- och klövsjuka

anlitades han i de statliga kommissioner som hade att hantera de svåra utbrotten av denna sjukdom under första hälften av 1900-talen. Magnusson gjorde likaså stora insatser för bekämpning av smittsam tuberkulos bland nötkreatur.

Undertecknad, HILDING MAGNUSSON, förordnar härmed såsom min yttersta vilja och testamente, att med min kvarlätenskap skall förfaras sålunda:

Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund att av sällskapet förvaltas såsom en särskild fond, benämnd HILDING MAGNUSSONS FOND. Årliga avkastningen av fonden, sedan 10 % av avkastningen lagts till kapitalet, skall såsom förstärkning till de anslag, som utgå från TORE HUSBERGS FOND, användas till understöd för transoceaniska forskningsresor.

Malmö den 23 februari 1956.

H. Magnusson

Utdrag ur protokoll den 11 mars 1959:

§ 4. Skattmästaren tillkännagav, att Sällskapets förutvarande ledamot professorn Hilding Magnusson hade i efterlämnat testamente till Fysiografiska Sällskapet gjort donation, som vid arvsskiftet den 11 augusti 1958 uppgick till kr. 16.630,84. Donationen skulle av Sällskapet förvaltas såsom en särskild fond benämnd "*Hilding Magnussons fond*". Den årliga avkastningen av fonden, sedan 10% av avkastningen lagts till kapitalet, skall såsom förstärkning läggas till de anslag som utgå från "*Tore Husbergs fond*" och användas till understöd för transoceaniska forskningsresor.

20. Edla och Eric Smedbergs forskningsfond (1956)

"För forskning beträffande psoriasis och sockersjuka"

EDLA SMEDBERG (1904-1970) härstammade från Hörby. ERIC (1903-1957) var född i Malmö men flyttade med familjen till Hörby 1908. Båda Edlas och Eric's fäder var typografer. Efter avslutad skolgång och realexamen kom han under sin fars ledning på tidningen Mellersta Skåne att utbildas till typograf, ett yrke som han verkade i under 37 år till sin bortgång. På sin arbetsplats var han en synnerligen uppskattad medarbetare och han kom att axla framträdande uppdrag lokalt och i Svenska Typograförbundet.

Vid Sällskapets sammanträde den 11 oktober 1972 meddelade skattmästaren att Sällskapet genom testamentariskt förordnande tillförts en stipendiefond om ca 37 185 kr benämnd EDLA OCH ERIC SMEDBERGS FORSKNINGSFOND med ändamål att understödja forskning rörande psoriasis och sockersjuka.

Utdrag ur testamente:

. . . Den kvarlätenskap som härefter finnes delas i fyra delar och fördelas sålunda:

1. Två fjärdedelar av kvarlätenskapen skall avsättas till en fond, benämnd EDLA OCH ERIC SMEDBERGS FORSKNINGSFOND, vilken skall förvaltas av Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, som äger att disponera hälften av fondens årliga avkastning för understöd av forskning beträffande sjukdomen psoriasis och hälften av samma avkastning för understöd av forskning beträffande sockersjuka. För tillgodoseende av forskningsangelägenhet, som Sällskapet anser vara av synnerlig vikt, äger Sällskapet undantagsvis av fondens kapital disponera ytterligare ett belopp av högst 3.000 kronor varje år.

Hörby den 7/7 1956.

Eric Smedberg

Edla Smedberg

Stadgar för Edla och Eric Smedbergs Forskningsfond

Vid Sällskapets sammanträde den 6 februari 1974 fastställdes stadgar för Erik och Edla Smedbergs forskningsfond.

§ 1. Fonden förvaltas av Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund.

§ 2. Av den årliga avkastningen lägges en femtedel till kapitalet. Av återstoden skall hälften användas för understöd av forskning beträffande sjukdomen psoriasis och hälften för understöd av forskning beträffande sockersjuka. För tillgodoseende av forskningsangelägenhet, som Sällskapet anser vara av synnerlig vikt för främjande av fondens ändamål, äger Sällskapet undantagsvis av fondens kapital disponera ytterligare ett belopp av högst 3.000 kronor varje år.

§ 3. Ansökningar om anslag ur fonden skall underställas och behandlas av en nämnd av tre ledamöter vilken utses vid Sällskapets marsksammanträde och i vilken Sällskapets sekreterare är självskriven ledamot.

§ 4. Vid Sällskapets sammanträde i februari meddelas storleken av disponibla medel, vilka kan efter ansökan utdelas för främjande av fondens ändamål.

21. Sven Berggrens föreläsningssfond (1961)

”Gåva för en föreläsning som skall bära vår avlidne sons med. dr. Sven Berggrens namn”

Fonden är donerad av STURE OCH EDITH BERGGREN, till minnet av deras son Sven, en ung lovande vetenskapsman, död 1942 i unga år genom en dykningsolycka under militärinkallelse. Som så många andra donationer har denna sålunda en tragisk bakgrund. Föräldrarnas saknad av den löftesrike sonen födde tanken att bevara hans minne genom instiftandet av en årligen återkommande föreläsning. En donation för ändamålet gjordes 1961, då värdepapper till ett belopp av omkring 20 000 kr överlämnades. Gåvan mottogs vid sammanträdet den 12 april 1961. Samtidigt antogs ”Statuter” för utseende av föreläsare. Första föreläsningen hölls den 11 oktober samma år av professor Bengt Gustafsson över ämnet ”Infektionsskydd hos bakteriefria djur”. Alltsedan dess har Sven Berggrensföreläsningen varje år ingått som en viktig del i Sällskapets oktobersammanträde. Dessa föreläsningar har genom åren givit ett utomordentligt tvärsnitt av tidens vetenskapliga och tekniska frågor och framsteg.

Sällskapets lyckosamma förvaltning av fonden medgav så småningom inrättandet av ett SVEN BERGGRENS PRIS. Detta har sedan 1995 utdelats till årets föreläsare i samband med dennes framträdande vid Sällskapets oktobersammankomst, som ett erkännande av vederbörandes insatser för vetenskap och näringsliv.

STURE BERGGREN (1885-1968) var en av Sveriges första specialister på öron-, näs- och halsjukdomar. Han var knuten till öronklinikerna vid MAS sedan 1917, från 1923 som överläkare. Han erhöll professors namn 1949 året före sin pensionering. I Fysiografiska Sällskapet invaldes han 1952.

Sture Berggren hade många intressen utanför sitt fack, inte minst ornitologi. Han var ivrig fågelskådare på Falsterbonäset, där han bodde på somrarna. Detta intresse ärvdes av en annan av hans söner, Nils-Olof, vilket ledde till att denne i sitt testamente donerade medel till en fond för fågelstudier på Näset. För denna fonds tillblivelse redogöres under rubriken ”Nils Olof Berggrens fond”.

Stadgar för Sven Berggrens föreläsningsfond antagna av Sällskapet den 12 april 1961

§ 6. Herr Berggren meddelade att han och hans maka, som donation till Kungl. Fysiografiska Sällskapet överlämnade värdepapper till ett värde av ca kr. 20.000:- och att årliga räntan är avsedd att utgöra gåva till en föreläsare vid en föreläsning, som skall bära makarna Berggrens avlidne sons med. dr. Sven Berggrens namn. Av årliga avkastningen skall 1/10 läggas till kapitalet

§ 7. Sekreteraren föreslog nedanstående ytterligare bestämmelser för Sven Berggrenföreläsare: Föreläsningen hålles årligen vid oktobersammanträdet. Nämnd för utseende av föreläsare utses av Sällskapet vid februarisammanträdet. Som självskrivna ledamöter i nämnden ingår Herr Sture Berggren så länge han önskar ifrågakomma samt dessutom Sällskapets sekreterare och skattmästare. I nämnden ingår en representant för vardera av Sällskapets sektioner.

22. Gunnar och Milla Cederborgs fond (1961)

”För främjande av vetenskapliga syften som kunna befordra människors hälsa och välgång”

GUNNAR CEDERBORG (1880-1967) var disponent vid sockerbruket i Staffanstorp 1919-1935 och blev därefter disponent vid bruket i Arlov. Han erhöll Sällskapets Engeströmska medalj 1936 för förtjänster om den svenska sockerindustrin och sockerbetsodlingen. I samband med en mycket betydande donation år 1964 valdes han till Sällskapets hedersledamot. En minnesteckning över Cederborg, författad av Teodor Wintzell, finns i Sällskapets årsbok 1967. Den ger en utförlig bild av hans mångskiftande liv och verksamhet, fram till slutbefattningen som disponent vid Arlov, Sockerbolagets största anläggning. Gunnar och Milla Cederborgs fond är Sällskapets näst största, föga mindre än Jubileumsfonden. Dess kapitalbehållning den 31 december 2020 var drygt 169 miljoner kr och dess bidrag till Sällskapets disponibla medel översteg 4 miljoner kr.

MILLA CEDERBORG (1883-1972) härstammade från Everlöv och avled i Lund 1972.

Utdrag ur testamente upprättat den 10 april 1961:

Den återstående förmögenheten skall tillfalla Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, att av detta disponeras på sådant sätt, att medlen komma till bästa möjliga användning för främjandet av sådana vetenskapliga syften, som kunna befordra människors hälsa och välgång.

Gunnar Viktor Cederborg

Emilia Cederborg

Genom gåvobrev innevarande månad ha vi undertecknade äkta makar till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund bortgivit en betydande del av vår förmögenhet. Härigenom ha vi endast, då vi funnit det klokt, i viss mån föregripit vad vi i vårt testamente av den 10 april 1961 förordnat. För att undanröja all tvekan vilja vi med denna handling bekräfta att berörda gåva icke på något sätt skall påverka den fördelning av vår kvarlåtenskap, som vi i sagda testamente ha bestämt, utan testamentet skall i alla delar fortfarande gälla.

Lund i december månad 1964

Gunnar Viktor Cederborg

Emilia Cederborg

Vid Sällskapets sammanträde den 4 april 1973 meddelade skattmästaren att G. V. och M. Cederborgs fond genom testamentariskt förordnande tillförts aktier till ett börsnoterat värde överstigande 300 000 kr.

23. Stiftelsen Walter Gyllenbergs fond för Astronomisk, Fysikalisk och Matematisk forskning (1965)

"Till företrädesvis yngre forskare vid Lunds universitet för vetenskapliga undersökningar inom angivna områden, dock med företräde för astronomi"

Testamentarisk donation av professor ASTA KIHLBOM GYLLENBERG, änka efter professor WALTER GYLLENBERG.

WALTER GYLLENBERG (1886-1952) föddes i Malmö 1886. Fadern, Emil August Gyllenberg hade befattningar som skrivare, lasarettssyssloman och ekonom vid slakteri. Walter Gyllenberg avlade filosofie kandidatexamen 1911. Året efter sin licentiatexamen 1914 blev han filosofie doktor och docent i astronomi vid Lunds universitet. Han utnämndes till observator i astronomi i Lund 1921 och fick professors namn 1932.

Walter Gyllenberg invaldes i Fysiografiska Sällskapet 1922 och blev dess skattmästare 1939. ASTA KIHLBOM (1892-1984) föddes i Mariestad 1892. Hon avlade studentexamen i Göteborg 1911 och filosofie kandidatexamen i Lund 1916. Efter studier i Lund flyttade hon till Uppsala, där hon fortsatte med språkstudier och 1926 disputerade på avhandlingen *"A Contribution to the Study of 15th Century English"*. Detta ledde till en docentur i engelska språket vid Uppsala universitet. Asta Kihlbom återkom till Lunds universitet 1930, nu som docent även i Lund. Hon blev filosofie hedersdoktor vid Oslo universitet 1945 och var professor i engelsk filologi vid detta universitet 1949-53. Hon blev som första kvinna professor vid Bergens universitet 1953, där hon stannade fram till pensionering 1959.

Asta Kihlbom var en aktiv förkämpe för kvinnors rättigheter inom akademien. Hon var 1942-48 ordförande för Akademiskt bildade kvinnors förening och en av initiativtagarna till dess skånekrets som bildades 1934. Hon gjorde en stor insats under uppförandet av Lunds studentskegård och var tidigt aktiv inom Lunds kvinnliga studentförening. Efter pensioneringen återvände Asta Kihlbom till Lund där hon fortsatte sitt arbete för kvinnosaken.

Då inte mindre än 19 år förflutit mellan testamentets upprättande och testatrix' frånfälle, och medlen under denna långa tid förvaltats väl, översteg boets behållning vida hennes förmögenhet år 1965, som uppgick till ungefär 0,67 Mkr. År 1990, då fonden ytterligare vuxit till drygt 12.9 Mkr, ansåg Sällskapet därför tiden mogen att begära permutation av testamentets bestämmelse om att kapitalisering skulle fortgå till 25 år efter testatrix död. Denna beviljades av Kammarkollegiet, varefter fonden kunde träda i verksamhet från och med år 1991, 26 år efter testamentets upprättande. Sällskapet har all anledning tro att det härmed handlat efter testatrix ursprungliga intentioner. Det skall tilläggas att medel från fonden redan varit av synnerlig betydelse för den pågående upprustningen av Lunds Universitets observatorium; den har därutöver stött åtskilliga andra astronomiska och fysikaliska arbeten, företrädesvis av yngre forskare.

Undertecknad, professor Asta Kihlbom Gyllenberg, förklarar härmed min yttersta vilja och testamente vara följande:

Min kvarlätenskap av vad slag det vara må skall, med undantag för nedan nämnda särskilda testamentariska gåvor och minnesgåvor, överlämnas till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund för bildande av en fond benämnd WALTER GYLLENBERGS FOND FÖR ASTRONOMISK, FYSIKALISK OCH MATEMATISK FORSKNING. Avkastningen av fonden skall under de närmaste tjugofem åren efter min död läggas till kapitalet. Efter denna tid skall årligen sju tiondelar av avkastningen utdelas till forskare - företrädesvis yngre sådana - vid Lunds Universitet för bekostande av vetenskapliga undersökningar inom nämnda ämnen, dock med företräde för astronomi. Då fonden är avsedd att understödja forskningen, får bidragen från fonden icke användas för bekostande av publiceringen av nådda resultat. Utdelandet skall ske varje år på min makes födelsedag, den femte april. De återstående tre tiondelarna av avkastningen skall läggas till kapitalet. Skulle något år ingen förtjänt sökande ha anmält sig, skall hela avkastningen oavkortad läggas till kapitalet.

Kungliga Fysiografiska Sällskapet skall i gengäld förbinda sig att vårda min makes och min gemensamma gravplats å Lunds Norra Kyrkogård (nr. 185 - 186 i kvarteret 24). Avkastningen av den ovan nämnda fonden skall, utöver vad som ovan föreskrivits angående dispositionen därav, tagas i anspråk för detta ändamål från och med min bortgång.

Mitt sommarställe Skärudden, med fastighetsbeteckningen Rundö I:27, Tjärnö socken, Göteborgs och Bohus Län, och med postadress Rossöhamn, med allt vad där finnes av lösegenom och yttre och inre inventarier - med undantag av vad som nedan nämnes - övergår alltså vid min död, i överensstämmelse med vad som ovan sagts, i Kungliga Fysiografiska Sällskapets ägo och skall användas som naturvetenskaplig forskningsstation under namn av "Skärudden: Walter Gyllenbergs fältstation för marin-biologisk, zoologisk och botanisk forskning" - dock med det förbehållet att min vän Mrs. Margret Christie, född Borelius, Durie House, Leven, Fife, Scotland, skall disponera Skärudden, jämte samtliga inventarier och annan lösegenom, under sin livstid för eget bruk, men icke för uthyrning eller utlåning. Kostnaderna för underhåll av och skatter för fastigheten under denna tid skall bestridas av Kungliga Fysiografiska Sällskapet: tio tusen kronor av min kvarlätenskap skall avsättas för detta ändamål. Om Mrs. Christie under två år i följd icke haft tillfälle vistas på Skärudden, skall hennes dispositionsrätt övergå till Fysiografiska Sällskapet. Efter denna tidpunkt äger Sällskapet full frihet att sälja fastigheten om eller när detta skulle anses lämpligt; försäljningssumman skall då läggas till ovan nämnda Walter Gyllenbergs Fond. Min makes efterlämnade vetenskapliga manuskript, enligt bifogade förteckning, skall överlämnas till Lunds Universitetsbibliotek men får icke användas före år 1990, och därefter endast efter vederbörligt tillstånd av överbibliotekarien vid Lunds Universitetsbibliotek.

Min makes samling av naturvetenskaplig litteratur, enligt bifogad förteckning, skänker jag till Lunds Astronomiska Observatorium, på villkor att den sammanhålls som en enhet. Observatoriet skall också ha rätt att välja ut en bokhylla (ev. två bokhyllor) av lämplig storlek för detta ändamål bland dem i vilka min makes och mina böcker nu är uppställda.

Lund, 13de december 1965
Asta Kihlbom Gyllenberg

24. Gunnar och Gunnel Källéns Minnesfond (1969)

"Till stipendier för fysiker från Lund att vistas vid utländsk institution, till bidrag för resekostnader och uppehåll för utländsk fysiker för vistelse i Lund, till inbjudande av föredragshållare till mindre konferenser eller föredragsserier under namnet GUNNAR KÄLLÉN'S LECTURES"

GUNNAR KÄLLÉN (1926-1968) föddes i Kristianstad 1926. Både föräldrarna var lärare. Att faderns ämnen var matematik och fysik bidrog säkert till att sonen valde att utbilda sig till civilingenjör vid Chalmers. Efter examen 1948 sökte sig Källén till Lunds universitet och Institutionen för mekanik och fysik. Redan 1950 kunde han försvara sin doktorsavhandling *"Formal integration of the equations in Quantum theory in the Heisenberg representation"*. Titeln anger en av de centrala problemställningarna inom kvantelektrodynamik och fältteori. Det var i dessa forskningsområden som Källén skulle ägna sina krafter och inta en ledande position ända fram till sin tragiska bortgång 1968. Det stod snart klart för omgivningen i Lund att man hade begåvats med en mycket lovande forskare. Redan de tidigare verken av Källén författade under de första åren i Lund öppnade vägen för samarbete och långvarigt tankeutbyte med några av tidens ledande fysiker som Pauli, Bohr, Dirac och Oppenheimer. Den ende professorn i teoretisk fysik i Lund vid denna tid var den dynamiske Torsten Gustafsson som hade värdefulla kontakter med såväl fysiker som politiker. Det var genom dennes kontakter som Källén kunde komma till Pauli i Zürich redan 1949. Genom sina kontakter med den svenska regeringen, inte minst dess statsminister Tage Erlander, lyckades Gustafsson 1958 åstadkomma inrättandet av en personlig professur i teoretisk fysik åt Källén. Källén kom att utöva stort inflytande vid institutionen i Lund och åstadkom en miljö med livligt internationellt utbyte och ett stort antal forskarstuderanden. Hans tragiska bortgång efter en flygolycka 1968 orsakade fysiken i Lund en stor förlust. Gunnar Källén blev invald i Sällskapet 1959.

GUNNEL KÄLLÉN (1926-1969) verkade som gymnasielärare i Lund. Hon gick bort i sjukdom 1969 en kort tid efter sin makes frånfalle. Paret Källén efterlämnade fyra barn.

Till Kungl. Fysiografiska Sällskapet överlämnas härmed ett kontant belopp av 39.035:- att av Sällskapet förvaltas såsom en fond benämnd GUNNAR OCH GUNNEL KÄLLÉN'S MINNESFOND (Gunnar och Gunnel Källéns Memorial Fund).

§ 1. Fondens uppgift är att främja internationella kontakter för yngre fysiker.

§ 2. Av fondens årliga avkastning skall en tiondel läggas till kapitalet; de återstående nio tiondelarna skall årligen läggas tillsammans och minst vart tredje år utdelas för ett av följande syften:

1. Stipendier för fysiker från Lund att vistas vid utländsk institution
2. Bidrag till resekostnader och uppehåll för utländsk fysiker för vistelse i Lund
3. Inbjudande av föredragshållare till mindre konferenser eller föredragsserier under namnet GUNNAR KÄLLÉN'S LECTURES

§ 3. Fysiografiska Sällskapet tillsätter vart tredje år vid novembersammanträdet efter framställning av professorerna i fysik en nämnd bestående av minst tre medlemmar, som uppgör förslag till användning av avkastningen. Vid nämndens sammanträde föres ordet av den inom nämnden äldste närvarande medlemmen. Det skriftliga motiverade förslaget skall vid februarisammanträdet föreläggas Sällskapet, som då beslutar om avkastningens utdelande. Utseende av nämnden sker första gången 1972 eller vid tidigare tidpunkt, som professorerna i fysik finner lämpligt.

§ 4. Stadgeändringar må beslutas av Sällskapet på förslag av professorerna i fysik. Enligt Sällskapets beslut den 12/11 1969 skall nämnd för fonden utses vart tredje år vid novembersammanträdet, för första gången 1971. Förslaget om utdelning förelägges Sällskapet vid februarisammanträdet, varvid Sällskapet beslutar om avkastningens utdelande för första gången 1972.

25. Yngre forskares resefond (1971)

"Till yngre forskare som ämnar bevista symposium eller kongress eller avlägga studiebesök vid någon forskningsinstitution företrädesvis utanför Norden"

Denna fond tillkom genom ett beslut av Sällskapet 1971.

En viss del av Sällskapets stipendiemedel undantages från den ordinarie utdelningen under höstterminen för att kunna sökas av företrädesvis yngre forskare, som ämnar bevista symposium eller kongress eller avlägga studiebesök vid någon forskningsinstitution.

Ur Kungliga Fysiografiska Sällskapets protokoll den 1 februari 1985:

under året har, med revisorernas tillstyrkan, genom aktieförsäljningar uppkomna vinster avsatts till en "Yngre forskares fond", vars avkastning, då kapitalet nått tillräcklig storlek, skall användas för utdelning av Sällskapets rörliga stipendier. Denna fond uppgår vid årsskiftet till nära 1.1 Mkr. För att rätt tjäna sitt syfte, bör den tillåtas växa till 3 Mkr innan avkastningen tas i anspråk för det avsedda ändamålet.

I Sällskapets årsbok 1985 anges att fonderade medel 1 januari 1985 uppgick till 2 504 080:-.

26. Holger Crafoords fond (1972)

"Disponibla medel att användas på sätt som bestäms av Sällskapets styrelse"

HOLGER CRAFOORD (1908-1982) föddes 1908 som Alf Erik Holger Lundquist i Stockholm, där han växte upp under enkla förhållanden. Efter studentexamen och studier vid Stockholms Handelshögskola flyttade Crafoord till Lund dit han rekryterats av Ruben Rausing och dennes företag Åkerlund & Rausing (ÅR). Holger Crafoord kom att verka i Lund under resten av sitt liv och har stor del i stadens framgångsrika utveckling inom den högteknologiska industrin.

Genom den stiftelse som Holger Crafoord grundade 1980 har familjen Crafoord kunnat omvandla vinsterna från den industriella verksamheten till ett omfattande stöd av såväl vetenskapligt som humanitärt arbete. Stiftelsen, vars nuvarande förmögenhet är i storleksordningen tre miljarder kronor, har sedan tillblivelsen delat ut mer än en miljard till vetenskaplig och humanitär verksamhet i form av bidrag till enskilda personer eller större organisationer som Lunds universitet.

Fonden "*Anna-Greta och Holger Crafoords fond*" som donerades 1980 till Kungliga Vetenskapsakademien resulterade i Crafoordpriset som sedan 1982 utdelas i samarbete mellan akademien och Crafoordska stiftelsen till områdena matematik, astronomi, geovetenskaper samt biovetenskaper med tyngdpunkt på ekologi. Priset kan också utdelas inom reumatologi. Dessa priser kompletterar nobelpriset och åtnjuter ett mycket högt internationellt anseende.

Holger Crafoord blev ekonomie hedersdoktor i Lund 1972 och medicine hedersdoktor 1976. Han gifte sig 1935 med Anna-Greta Löfdal från Helsingborg. Paret fick döttrarna Birgitta, Katarina och Margareta. Anna-Greta Crafoord, som liksom sin make var en stor mecenat, blev medicine hedersdoktor i Lund 1987.

Sällskapet mottog i november 1972 en gåva från Holger Crafoord:
 Härmed ber jag få överlämna till Kungl Fysiografiska Sällskapet i Lund med anledning av 200-årsjubileet ett belopp av Etthundratusen (100.000) kronor.
 Beloppet skall bilda en fond, av vars avkastning 20 % årligen lägges till kapitalet och resterande 80 % användes på sätt som bestämmes av Sällskapets styrelse.

Lund, 1972-11-28
Holger Crafoord

Fondens avkastning har i första hand använts för att tillsammans med avkastningar från andra fonder stödja naturvetenskaplig, medicinsk och teknisk forskning. I andra hand har fondens avkastning utnyttjats för bekostande av Sällskapets symposier.

27. Harry Karlssons Donationsfond (1972)

”För forskning inom Kungliga Fysiografiska Sällskapets verksamhetsområde”

Denna fond har tillkommit genom en gåva av Harry Karlsson vid Sällskapets 200-årsjubileum 1972.

Härmed ber jag till KUNGLIGA FYSIOGRAFISKA SÄLLSKAPET I LUND vid dess 200-årsjubileum få överlämna en gåva av Femtiotusen (50.000) kronor benämnd HARRY KARLSSONS DONATIONSFOND. Det är min önskan att fonden förvaltas av Kungliga Fysiografiska Sällskapets i Lund styrelse enligt härtill fogade stadgar.

Lund den 2 december 1972
Harry Karlsson

HARRY KARLSSON (1903-1988) föddes i Trelleborg 1903 där han växte upp under enkla förhållanden. Vid femton års ålder fick han arbete som läropojke i en av stadens möbelsnickerier. Detta blev inledningen till ett livslångt arbete inom byggeribranschen. Redan vid 20 års ålder hade Harry byggt sitt första hus och i mitten av 1930-talet hade han skaffat sig tillräcklig erfarenhet för att kunna etablera sig som byggmästare i Lund och starta en byggfirma i staden. Hans verksamhet kom med tiden att utvidgas till många andra orter. Med sin rika erfarenhet blev Harry Karlsson en stor tillgång för staden Lund. Han var under 15 år domkyrkans byggmästare och kom att leda en omfattande restaurering. Han medverkade också vid olika renoveringar och ombyggnader av Kulturen.

Harry Karlsson har lämnat en levnadsbeskrivning i boken *Den långa vägen*. Det är möjligt att hans kulturella ambitioner grundlades redan i hemmet. Fadern verkar ha haft litterära intressen. De kulturella och litterära arven har gått vidare genom sonen Sven-Harry och barnbarnet Sara Danius, invald 2013 i den Svenska Akademien och 2015 utsedd till dess ständiga sekreterare.

- § 1. Fondens grundkapital är femtiotusen (50.000) kronor.
- § 2. Fondens namn är HARRY KARLSSONS DONATIONSFOND. Den förvaltas av Kungliga Fysiografiska Sällskapets i Lund styrelse.
- § 3. Fondens avkastning skall användas till att befrämja forskning inom Kungliga Fysiografiska Sällskapets verksamhetsområde.
- § 4. Av fondens årliga avkastning skall en femtedel läggas till kapitalet och resten utdelas vartannat år, första gången år 1975.

Fondens avkastning har i första hand använts för att tillsammans med avkastningar från andra fonder stödja naturvetenskaplig, medicinsk och teknisk forskning. I andra hand har fondens avkastning utnyttjats för bekostande av Sällskapets symposier.

28. Ruben Rausing's fond (1972)

"Disponibla medel användes på sätt som Kungliga Fysiografiska Sällskapets styrelse bestämmer"

Till Kungliga Fysiografiska Sällskapets 200-årsjubileum ber jag härmed få överlämna aktier till ett värde av c.a. etthundratusen kronor. Av avkastningen skall varje år en fjärdedel läggas till kapitalet och resten användas på sätt som Kungliga Fysiografiska Sällskapets styrelse bestämmer.

Rom den 29 november 1972
Ruben Rausing

RUBEN RAUSING (1895-1983) (Andersson före 1921) föddes 1895 i byn Raus, som numera utgör ett distrikt inom Helsingborg. Fadern innehade en mindre målerifirma i Råå, och Ruben växte upp under ganska enkla förhållanden i en frikyrklig miljö. Två år vid den högre folkskolan och feriekurs gjorde det möjligt för Ruben att tertera in till realskolans högsta klass och gå vidare till gymnasiala studier. Studentexamen avlades 1915 vid Högre allmänna läroverket i Helsingborg.

Under tiden 1916-1918 bedrev Ruben studier vid Handelshögskolan i Stockholm. De goda studieresultaten medförde ett stipendium som möjliggjorde fortsatta studier och en Master of Science examen vid Columbia University, New York. Påverkan av starkt stimulerande lärare liksom mötet med modern marknadsföring och industriell organisation i USA kom att få stor betydelse för Rausing's utveckling till en ledande industriman. Efter återkomsten till Sverige fick han erbjudande om att inträda som närmaste man till chefen för AB Sveriges litografiska tryckerier (senare Esselte). Han kom att bekläda ledande befattningar inom företaget under hela 20-talet. Ruben fick emellertid inte möjlighet att avancera inom företaget till den toppost han hoppats på, och i slutet av detta decennium slog han in på den bana som skulle göra honom till en ledande aktör inom förpackningsindustrin.

Ruben Rausing insåg tidigt att stora vinster kunde nås genom nya förpackningsmetoder inom mjölkdistributionen. Redan 1944 hade laboratorieassistenten Erik Wallenberg kommit på den geniala idén att vika ett pappersark till en tetraeder. Ruben Rausing blev efter ett tag mycket entusiastisk över tanken att konstruera och marknadsföra en maskin som formade,

påfylld och förslöt tetraedrar i en kontinuerlig process. Ett intensivt arbete påbörjades för att realisera idén med tetraedern. Verksamheten förlades till ett separat underbolag, Alicante, som 1950 bytte namn till Tetra Pak.

Ruben Rausing förenade stora visioner med en okuvad vilja att förverkliga idéer och att bygga en dynasti. Det senare ledde till att hans söner på ett ganska tidigt stadium tilldelades ledande funktioner inom Tetra Pak. Ruben Rausing bar även vetenskapsmannens kännetecken. I sin ungdom hade han tänkt bli genetiker. Under en period ägnade han sig också åt cancerforskning under något udda förutsättningar, och hans herrgård Simonstorp blev försöksstation för olika experiment inom lantbruksnäringen. På Simonstorp lät Ruben Rausing inleda uppfödning av signalkräfter som hämtats från lake Tahoe i USA av Sture Abrahamsson, en ekolog från Lund. Kräftyngel såldes under många år från Simonstorp för utplantering i svenska vatten. Ruben Rausing gjorde också viktiga insatser för u-länder där hans aseptiska produkter möjliggjorde mjölkdistributionen under svåra klimatiska förhållanden.

Ruben Rausing blev invald som ledamot i ett stort antal vetenskapliga samfund: Kungl. Fysiografiska Sällskapet (1949), Ingenjörsvetenskapsakademien (1950), Kungl. Vetenskaps societeten i Uppsala (1955), Kungl. Lantbruksakademien (1956), Vetenskaps societeten i Lund (1962). Ruben Rausing blev medicine hedersdoktor i Lund 1957, ekonomie hedersdoktor vid Handelshögskolan 1959 och teknologie hedersdoktor vid KTH 1977.

Genom en testamentarisk donation av Ruben Rausing förstärktes fonden vid dennes frånfälle 1983: Enligt punkt A 1 i mitt testamente den 23 september 1976 skall Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, Vetenskaps societeten i Uppsala, Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund, Vetenskaps societeten i Lund, Ingenjörsvetenskapsakademien i Stockholm samt Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien vardera erhålla 100.000 kronor som legat. Envar av berörda legatarier skall emellertid erhålla ytterligare 100.000 kronor, alltså envar tillhoppa 200.000 kronor. I den mån arvsskatt utgår å legaten enligt A skall denna arvsskatt erläggas av dödsboet efter mig.

Ruben Rausing den 7 april 1983

Fondens avkastning har använts för bekostande av Sällskapets årligt återkommande symposium i maj, *Rausingsymposiet*.

29. Nilsson-Ehles föreläsningfond (1973)

”För anordnande av en eller flera årligen återkommande Nilsson-Ehleföreläsningar vid Lunds universitet inom de områden inom biologin som speciellt intresserade Nilsson-Ehle, nämligen genetikens teori med dess praktiska tillämpningar”

”För anordnande av en eller flera årligen återkommande Nilsson-Ehleföreläsningar vid Lunds universitet inom de områden inom biologin som speciellt intresserade Nilsson-Ehle, nämligen genetikens teori med dess praktiska tillämpningar”

§ 1. Medlen förvaltas av Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund.

§ 2. Av den årliga avkastningen lägges en femtedel till kapitalet. Återstoden disponeras för anordnande av en eller flera årligen återkommande "Nilsson-Ehleföreläsningar", företrädesvis vid Lunds universitet, inom de områden av biologin, som speciellt intresserade Nilsson-Ehle, nämligen genetikens teori med dess praktiska tillämpningar. Samtliga ämnesansvariga för genetik och genetiska organisationer i landet har förslagsrätt till föreläsare.

§ 3. Föreläsare utses av en kommitté bestående av tre ledamöter varav minst 2 från Sällskapet och utsedda för en period av 3 år. Sällskapet utser ordförande för kommittén.

§ 4. Kommittén disponerar under sin treårsperiod de ackumulerade medlen ur fondens avkastning. Medlen rekvideras vid behov. Kommittén informerar årligen Sällskapet om sina åtgärder och sköter de praktiska arrangemangen kring föreläsningarna.

30. Gästföreläsarfonden (1976)

"För bidrag till tillresande forskare som besöker Lund-Malmö att bestrida kostnader för kost och logi"

Denna fond grundar sig på en gåva 1976 från RUNE GRUBB till Sällskapet.

RUNE GRUBB (1920-1998) föddes i Växjö 1920. Han blev med.lic. i Lund 1946 och med.dr. där 1950. Grubb var en framstående forskare inom mikrobiologi och immunologi.

Under tiden före disputationen hade Grubb bedrivit forskning vid Statens Seruminstitut i Köpenhamn och vid Lister Institute i London där han författade viktiga arbeten i blodgruppsgenetik. Hans avhandling bär titeln *"Some aspects of the complexity of the human ABO blood groups"*. I Lund verkade Grubb som professor i medicinsk mikrobiologi 1956-1986. Jämsides med sin forskning innehade han befattningar som överläkare och chefsläkare vid universitetssjukhuset. Till Grubbs banbrytande insatser inom immunologin hör upptäckten av GM-systemet, ett system av genetiska markörer av människans anti-immuno-globin. Han framlade mot slutet av sin verksamhet en uppmärksam hypotes om att människans arvsmassa kan förändras genom att fragment av andra individers arvsmassa kan införas av virus. Teorin sammanfattades i arbetet *"Rheumatoid Arthritis – A gene transfer disease"* och blev föremål för ett vetenskapligt symposium i Lund 1998 för vilket det var planerat att Grubb skulle hålla invigningsanförandet. Tyvärr gick han bort en kort tid före symposiet.

Rune Grubb invaldes i Fysiografiska Sällskapet 1960 och blev 1972 ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien. Han var sedan 1965 hedersledamot i American Society for Immunology.

Till Kungl Fysiografiska Sällskapet överlämnar jag härmed som gåva ett belopp av sextiofyratusen (64.000) kronor.

Av avkastningen skall varje år en fjärdedel läggas till kapitalet och återstoden användas för främjande av vetenskaplig forskning på sätt Sällskapets styrelse bestämmer, i första hand för bidrag till företrädesvis yngre forskare, som ämnar bevista symposium eller kongress eller avlägga studiebesök vid någon forskningsinstitution, eller för bidrag till tillresande forskare, som besöker Lund-Malmö i liknande syfte. Den genom denna gåva instiftade fonden kan, om Sällskapets styrelse så finner lämpligt, benämnas RESEFONDEN. I vart fall är det min bestämda önskan att mitt namn icke brukas som benämning å fonden.

Lund den 10 juni 1976
Rune Grubb

Fram till 1989 gjordes ingen utdelning ur RESEFONDEN, som enligt beslut av Sällskapet kommit att betecknas GÄSTFÖRELÄSARFONDEN. Sällskapets styrelse hade den 14 juli 1988 beslutat att fyra femtedelar av fondens avkastning framgent skulle tas i anspråk för avsedda ändamål. De tillgängliga medlen för utdelning var då ca 8 000 kr.

31. Publiceringsfonden (1976)

Denna fond har tillkommit genom att medel överförts från Kassafonden och Jubileumsfonderna för att täcka publiceringskostnader för bl.a. Sällskapets årsbok och Sällskapets symposier. Publiceringskostnader kan även täckas av medel från Bäcklunds fond.

32. 1978 års Jubileumsfond (1978)

”För främjande av det sällskapliga utbytet mellan vetenskapliga samfund i Lund

Vid Sällskapets årshögtid 1978 hade för första gången ordförande och sekreterare för Vetenskaps societeten i Lund inbjudits. Till minne av detta och Gustav III:s nådiga stadfästelse av Sällskapets ”Grundreglor” överlämnade Societetens ordförande Curt Kihlstedt en påse med 200 enkronor till fonden, som skall främja det sällskapliga utbytet mellan vetenskapliga samfund i Lund. Detta kan dock ej ske förrän fonden vunnit meningsfull storlek. Fondens förmögenhet 2020 uppgår till 18 187 kr men saknar i dagsläget utdelningsbara medel, och har hittills ej utnyttjats.

33. Hadar Hallströms fond (1986)

”För främjande av naturvetenskaplig forskning på sätt som styrelsen bestämmer”

HADAR HALLSTRÖM (1900-1988) föddes i Köping 1900. Han var son till ingenjören Hadar Hallström. Denne var son till grundaren av Köpings mekaniska verkstad och under en period VD för detta företag. Efter att ha blivit diplomerad från Handelshögskolan i Stockholm fick Hadar Hallström anställning vid Helsingborgs Gummifabrik AB (senare AB Tretorn). Efter olika befattningar inom företaget blev han utnämnd till verkställande

direktör 1952. Han avgick som VD 1964 men fortsatte som styrelseordförande 1965-1970. Hallström var mycket aktiv i det skånska näringslivet och innehade styrelseposter i Hevea, Volvo, Ångpanneföreningen, Cardo och Skånes handelskammare. Hallström invaldes i Fysiografiska Sällskapet 1962 och var även ledamot av Vetenskaps societeten i Lund.

Till Kungliga Fysiografiska Sällskapet LUND

I egenskap av son till och tillika god man för ledamoten av Fysiografiska Sällskapet HADAR HALLSTRÖM har jag härmed nöjet att meddela att Hadar Hallström uppdragit åt mig att för hans räkning såsom donation till Fysiografiska Sällskapet överlämna aktier i AB Volvo till ett värde av c:a tvåhundra tusen kronor. Hadar Hallströms önskemål är att dessa medel avsättes i en särskild fond benämnd HADAR HALLSTRÖMS FOND. Av avkastningen på fondens medel skall varje år en femtedel läggas till kapitalet och resten användas för främjandet av naturvetenskaplig forskning på sätt som styrelsen för Fysiografiska Sällskapet närmare bestämmer.

Eskilstuna den 27 november 1986

Med vänlig hälsning

Anders Hallström

Stighultsgatan 2C, 633 47 Eskilstuna

34. Stiftelsen Nils Olof Berggrens fond (1988)

”För forskning inom det ornitologiska området”

Professor STURE BERGGRENS (se sid 36) stora intresse för ornitologi i allmänhet och fågelsträcket över Falsterbo i synnerhet, delades av hans yngste son NILS OLOF BERGGREN. Dennes levnadslöpp och verksamhet har skildrats av hans äldre bror, ingenjör PÅL BERGGREN, Landskrona. Hans berättelse, som också ger bakgrunden till broderns testamenteriska förordnande om NILS OLOF BERGGRENS FOND, återges här verbatim:

Lantbrukare Nils Olof Berggren (1919-1987) föddes i Malmö den 23 april 1919 som yngste son till med. dr., professor Sture Berggren och hans hustru Edith f. Lindelöf. Efter avslutad skolgång i Malmö påbörjade han sin utbildning inom lantbruket genom praktik på olika gårdar, för att därefter genomgå Hammenhögs Lantmannaskola och Lantmannaskolan Hvilan. Efter fortsatt utbildning och praktik inom yrket samt anställning som kontrollassistent övertog han år 1943 arrendet av familjens gård i Glumslöv. På grund av sviterna efter barnförlossning i unga år tvingades han tyvärr att helt upphöra med lantbruk år 1970. Hans stora intresse utöver lantbruket var fotografering och filmning. Naturens rika djurliv intresserade honom särskilt mycket.

Med sitt testamenteriska förordnande till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund om NILS OLOF BERGGRENS FOND för främjande av vetenskaplig forskning inom det ornitologiska området, företrädesvis genom studier av fågellivet kring Falsterbonäset, önskade han att denna forskningsgren skulle beredas bättre möjligheter till studier och forskning av fåglars liv och beteende. Han önskade också att härigenom hedra minnet av sina föräldrar och då särskilt av sin mor, som var en hängiven fågelvän. Nils Olof Berggren avled i februari 1987.

Till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund överläter vi härmed såsom gåva den oss tillkommande andelen i Nils Olof Berggrens arv efter sin moder sådan den redovisats i en denna dag upprättad bouppteckning efter honom, mot att Sällskapet svarar för dels de arvsskatter som vårt mellanliggande förvärv medför, dels de kostnader som boutredning och skifte medför beträffande vår andel av sagda morsarv. Till fullgörande av de av Nils Olof Berggren i testamente av den 14 april 1984 gjorda förordnandena skall vad som genom denna gåva tillkommer Sällskapet utgöra en särskild stiftelse, benämnd NILS OLOF BERGGRENS FOND vars ändamål skall vara att främja vetenskaplig forskning inom det ornitologiska området, företrädesvis genom studier av fågellivet kring Falsterbonäset. Sällskapet äger årligen icke blott disponera över fondens behållna avkastning utan även över en tjugondel av fondens kapital. Det anförtros åt Sällskapet att om så erfordras utarbeta särskilda föreskrifter för fonden samt tillse att revision anordnas. Samförvaltning skall ske med den lott som Sällskapet erhåller som universell testamentstagare till Nils Olof Berggrens egen kvarlåtenskap enligt ovannämnda testamente.

Landskrona den 24 februari 1988

Pål Berggren

Peter Berggren

Maria Glad

Helena Berggren

35. Erik Holmbergs fond för astronomi och fysik (1990)

”För meriterade svenska forskare för att täcka kostnader för planerade eller pågående vetenskapliga arbeten inom ovannämnda ämnesområden”

ERIK HOLMBERGS FOND grundar sig på en gåva till Sällskapet 1990 av ERIK HOLMBERG och MÄRTA ÅSDAHL-HOLMBERG. Fonden förstärktes genom ytterligare gåvor under 1999.

ERIK HOLMBERG (1908-2000) föddes i Tofteryd 1908. Studier i matematisk-fysiska ämnen ledde till en filosofie magisterexamen 1933. Efter ytterligare två år, och med mycket goda resultat under handledning av Knut Lundmark, blev Holmberg licentiat och året därpå amanuens vid Lunds observatorium. Erik Holmberg räddades kvar i forskningen tack vare ett bidrag från Kungliga Fysiografiska Sällskapet, ett livsavgörande beslut från Sällskapet som tacksamt befästes med donationen. Efter disputation 1937 blev han docent i astronomi och 1951 utnämndes han till observator vid Lunds observatorium. Från 1959 innehade Holmberg en professor i astronomi vid Uppsala observatorium, en tjänst som han uppbar till pensioneringen 1975. Holmberg var gästprofessor i USA under olika perioder. Han var ordförande i Svenska astronomiska sällskapet 1964-72 och ledamot av Internationella astronomiska unionen.

Erik Holmberg blev internationellt välkänd för sin forskning kring galaxer. Hans avhandling *”A study of double and multiple galaxies”* blev en stor framgång. Den kom att fortsättas med en serie av mycket uppmärksammade arbeten om galaxer som gav Holmberg en internationellt ledande position inom detta område. Holmberg var en synnerligen framsynt och iderik forskare som i många avseenden var långt före sin samtid.

Erik Holmberg blev invald i Fysiografiska Sällskapet 1949, i Kungl. Vetenskapsakademien 1959 och i Kungl. Vetenskaps-Societeten i Uppsala samma år.

MÄRTA ÅSDAHL HOLMBERG (1908-2008) föddes i Lekaryd 1908. Efter studentexamen i Växjö och filosofie magisterexamen några år senare i nordiska språk, litteraturhistoria och tyska påbörjade hon sin forskarutbildning i det senare ämnet under handledning av Erik Rooth. Hon blev fil. dr. och docent i tyska språket i Lund 1950. Avhandlingen *”Studien zu den*

niederdeutschen Handwerkerbezeichnungen des Mittelalters. Leder und Holzhandwerker” röntte såväl språkhistoriskt som kulturhistoriskt intresse.

Märta Åsdahl Holmberg utnämndes till universitetslektor i Uppsala 1960 och fick senare en forskartjänst vid Statens humanistiska forskningsråd. Hon blev 1973 efter kallelse utnämnd till professor i tyska vid Göteborgs universitet. Märta Åsdahl Holmberg blev ledamot i flera lärda samfund: Vetenskaps societeten i Lund (1958), Humanistiska vetenskapssamfundet i Uppsala (1968) och Vetenskaps- och vittnerhetssamhället i Göteborg (1976). Hon blev hedersledamot i Kungliga Fysiografiska Sällskapet 2003 och var även hedersledamot i Verein für niederdeutsche Sprachforschung i Hamburg.

Undertecknade önskar att till Kungliga Fysiografiska Sällskapet få överlämna en donation bestående av 9.000 st aktier i Pharmacia AB. Närmare information om dessa aktier lämnas i anslutna bilaga. Donationen skall bokföras och redovisas under namnet ERIK HOLMBERGS FOND FÖR ASTRONOMI OCH FYSIK.

Det är vår önskan, att 80% av fondens årliga avkastning utdelas efter motiverad skriftlig ansökan till meriterade svenska forskare som bidrag att täcka kostnader för planerade eller pågående vetenskapliga arbeten inom ovannämnda ämnesområden; resterande 20% lägges till kapitalet. Det är önskvärt, att sett ur ett längre tidsperspektiv, områdena astronomi och fysik tillföres ungefär lika stora totala bidrag. Varje forskare, som erhåller bidrag, skall i efterhand inlämna skriftlig redogörelse för bidragets användning. Det är vår förhoppning och önskan, att fondens kapital förvaltas på så sätt att största möjliga avkastning erhålles, dock givetvis så att kapitalet ej utsättes för mänskligt att döma onödiga risker. Fonden kan senare eventuellt komma att utökas genom tillförel av ytterligare donationsmedel.

Partille den 11 april 1990
Erik Holmberg

Märta Åsdahl-Holmberg

Gåvobrev januari 1999:

Undertecknade överläter som gåva till Kungliga Fysiografiska Sällskapet 24.000 aktier i Astra, serie B. Sällskapet äger disponera gåvan och förvalta denna tillsammans med sina samlade donationsmedel på sätt föreskrivs i grundstadgarna. Det är dock vår önskan att medlen skall komma till användning inom vetenskaperna astronomi och fysik som förstärkning av tidigare donation. Till förtydligande av vårt gåvobrev den 11 april 1990 vill vi - mot bakgrund av stiftelselagens tillkomst - förklara att vår avsikt icke heller vid den tidpunkten varit att tillskapa en självständig och från Kungliga Fysiografiska Sällskapets i Lund samlade fonder avskild förmögenhet (stiftelse).

Partille den 27 januari 1999
Erik Holmberg

Märta Åsdahl-Holmberg

Gåvobrev april 1999:

Undertecknade Erik Holmberg och Märta Åsdahl-Holmberg, Eneliden 2, 433 64 Sävedalen, överläter som gåva vårt fritidshus på fastigheten Kullagården 1:2 i Höganäs kommun till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, Stortorget 6, 222 23 Lund.

Därjämte överläter vi till Kungl. Fysiografiska Sällskapet vår arrenderätt till markområdet på nämnda fastighet enligt avtal om bostadsarrende, undertecknat den 3 juli 1993.

Sävedalen den 23/4 1999
Erik Holmberg

Märta Åsdahl-Holmberg

Gåvobrev oktober 1999:

Undertecknade överläter som gåva till Kungliga Fysiografiska Sällskapet 22.000 aktier i AB AstraZeneca. Sällskapet äger disponera gåvan och förvalta denna tillsammans med sina samlade donationsmedel på sätt föreskrivs i grundstadgarna. Det är dock vår önskan, att medlen skall komma till användning inom vetenskaperna astronomi och fysik som förstärkning av tidigare donationer.

Vi önskar - mot bakgrund av stiftelselagens tillkomst - förklara, att vår avsikt icke har varit att tillskapa en självständig och från Kungliga Fysiografiska Sällskapets i Lund samlade fonder avskild förmögenhet (stiftelse).

Partille den 24 oktober 1999
Erik Holmberg

Märta Åsdahl-Holmberg

36. Per-Eric och Ulla Schybergs stiftelse (1990)

"För vetenskaplig forskning och undervisning företrädesvis inom det medicinska och biokemiska området vid Lunds universitet"

Denna stiftelse har tillkommit genom en gåva från PER-ERIC och ULLA SCHYBERG den 14 maj 1990.

PER-ERIC SCHYBERG (1921-2015) föddes i Tranås 1921. Han påbörjade tidigt en långvarig yrkesverksamhet inom bankvärlden som skulle följas av en framgångsrik verksamhet inom läkemedelsindustrin. Per-Eric Schyberg fick bankanställning direkt efter realskolan. Han var anställd av Östgötabanken 1938-46 och vid Inteckningsbanken 1946-54. Efter det att den senare banken slagits ihop med Handelsbanken blev Schyberg 1956 chef för Handelsbankens verksamhet i Örnköldsvik. Efter några år där blev han chef och direktör för bankens verksamhet i Helsingborgsdistriktet.

I slutet av 60-talet lockades han över till läkemedelsföretaget Leo i Helsingborg och blev dess vice VD 1969. Han blev företagets verkställande direktör 1974 och behöll denna befattning fram till sin pensionering. Det var under Per-Erics tid som företaget gjorde den mycket lyckosamma utvecklingen av nikotintuggummit Nicorette. Per-Erik var en filantrop som bidrog med flera donationer i Helsingborgstrakten. Hans största donation var dock den till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund. Han gjorde värdefulla insatser i olika organisationer som Kullabergs Natur, Svenska Arbetsgivarföreningen, Industriförbundet, Sydsvenska Handelskammaren och Kungliga Fysiografiska Sällskapet där han under många år var ledamot av det ekonomiska rådet. Han var norsk konsul i Helsingborg. Per-Eric Schyberg blev invald i Kungliga Fysiografiska Sällskapet 1975. Han blev dess hedersledamot 2003. ULLA SCHYBERG född Bring (1923-2005) var dotter till bankkamrer Martin Bring.

Stadgar för Per-Eric och Ulla Schybergs stiftelse

§ 1. Stiftelsen, som bildats i enlighet med PER-ERIC och ULLA SCHYBERGS gåvbrev av den 14 maj 1990, skall ha till huvudsakligt ändamål att främja vetenskaplig forskning och undervisning, företrädesvis inom det medicinska och biokemiska området vid Lunds universitet.

§ 2. Utdelning av medel skall ske som stöd för planerad eller pågående forskning. Utdelning kan även ske för bekostande av utländska internationellt ansedda forskares gästföreläsningar vid svenska universitet inom de angivna ämnesområdena. Forskningsstöd bör utgå med väsentliga belopp till en eller ett fåtal forskare eller forskningsinstitutioner. Hinder föreligger ej att bidrag utges till samma mottagare under mer än ett år, dock att bidragen skall beslutas för ett år i sänder

§ 3. Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund handhar förvaltningen av stiftelsens angelägenheter. Med beaktande av stiftelsens ändamål och vad som gäller enligt stiftelselagen äger Sällskapet utöva förvaltningen i överensstämmelse med de Sällskapets egna föreskrifter som vid varje tidpunkt gäller för dess förvaltning av donationsmedel. Per-Eric Schyberg och Ulla Schyberg skall - så länge de önskar - ges tillfälle att ta del i skötseln av stiftelsens angelägenheter.

§ 4. På Sällskapet ankommer särskilt att besluta om placering av stiftelsens tillgångar, vilket skall ske på sådant sätt att erforderlig trygghet finns för medlens bestånd och att skäligen avkastning erhålls.

§ 5. Av den årliga avkastningen skall, sedan kostnaderna för stiftelsens förvaltning frånräknats, minst 10 och högst 20 procent läggas till stiftelsens kapital. Om särskilda omständigheter föreligger får avsteg göras från denna föreskrift. Återstoden av den behållna avkastningen skall ställas till förfogande för utdelning för de syften som avses med stiftelsens ändamål. Kapital må icke tagas i anspråk.

§ 8. Ändring i dessa stadgar skall ske genom enhälligt beslut av Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund. Dock får stiftelsens ändamål enligt §1 inte ändras.

37. Stig Borglins stipendiefond för kraftverksteknik och energihushållning (1993)

”För resestipendier till vid LTH och KTH studerande teknologer och forskarstuderande med studieriktning inom något av ämnesområdena: energihushållning, fluidmekanik, förbränningsmotorer, kraftverksteknik, kylteknik, termiska turbomaskiner, termodynamik, värmeöverföring”

STIG BORGLIN (1927-2007) föddes i Trelleborg 1927. Efter civilingenjörsexamen vid KTH 1952 anställdes Borglin vid AB de Laval's ångturbin där han stannade till 1961 för att övergå till anställning vid Sydsvenska Kraft AB. Stig Borglin utnämndes 1965 till professor i värme och kraftteknik vid Lunds tekniska högskola, en befattning han kom att inneha fram till pensioneringen 1992. Borglin var en av pionjärerna vid högskolan och ämnet för professuren var nytt för svenska förhållanden. Borglin innehade viktiga förtroendeuppdrag inom högskolan. Han var dekanus för maskinteknik och 1975-83 innehade han befattningen som dekanus för tekniska fakulteten vid Lunds universitet. Borglin var gästprofessor vid ETH i Zürich 1984-85 och hade ett gott kontaktnät med industriföretag och högskolor i Tyskland och Schweiz. Detta kom också studenterna till godo genom Borglins initiativ att organisera ett formellt studentutbyte med ett antal högskolor ute i Europa. Borglins goda omdöme bidrog till att han ofta utnyttjades av industri och samhälle i olika sammanhang. Han var t. ex. huvudbesiktningsman för Oskarshamnsverket I, Sveriges första kommersiella kärnkraftverk. Stig Borglin invaldes i Fysiografiska Sällskapet 1967. Han var dess preses 1989-90.

I samband med att ledamoten av Kungl. Fysiografiska Sällskapet STIG BORGLIN lämnade sin tjänst som professor i värme- och kraftteknik vid Tekniska högskolan i Lund anordnades den 1 december 1992 ett seminarium. Vid detta tillfälle överlämnade vänner och tidigare elever en grundplåt till en fond för resestipendier. Följande företag, alla med verksamhet inom ämnesområdet värme- och kraftteknik, bidrog till fonden:

ABB Carbon AB, Finspång, ABB Kraftwerke AG, Baden, ABB Stal AB, Finspång, Lunds Energi AB, Lund, Malmö Energi AB, Malmö, Sydkraft AB, Malmö, Tekniska Nämnden/Kommunal Teknik, Trelleborg, Vattenfall AB/Ringhalsverket, Ringhals, AF Energikonsult Syd AB, Malmö.

§ 1. Fondens kapital skall förvaltas så att en hög och samtidigt uthållig avkastning erhålles.

§ 2. Av den årliga avkastningen skall 80 % utdelas som stipendier. Resterande 20 % skall läggas till kapitalet.

§ 3. Stipendiet kan tilldelas vid LTH och KTH studerande teknologer och forskarstuderande med studieinriktning inom något eller några av ämnesområdena:

energihushållning, fluidmekanik, förbränningsmotorer, kraftverksteknik, kylteknik, termiska turbomaskiner, termodynamik, värmeöverföring. Stipendiet är avsett att ge sådana kunskaper och erfarenheter som på bästa sätt främjar fortsatta studier. Den sökande måste därför i sin ansökan visa, att han eller hon äger de kvalifikationer, som är nödvändiga för att ändamålet med studieresan skall kunna uppnås.

§ 4. Stipendiet är avsett att helt eller delvis täcka kostnaderna för in- eller utrikes studieresor till företag och institutioner med kvalificerad verksamhet inom de i § 3 nämnda ämnesområdena.

§ 5. Stipendiet annonseras till ansökan ledigt under varje vårtermin. Motiverade skriftliga ansökningar skall vara Sällskapets ständige sekreterare tillhanda senast 30 september samma år. Ansökan skall innehålla en kostnadskalkyl, som anger hur det ansökta beloppet avses bli disponerat. Det skall vidare anges, om för samma ändamål anslag erhållits eller sökts från annat håll.

§ 6. Ansökningarna bedömes av en därtill utsedd nämnd. Som sakkunniga ingår i nämnden två professorer vid LTH. Dessa skall ha sin verksamhet inom de i paragraf 3 nämnda ämnesområdena. Härutöver skall Sällskapets ständige sekreterare liksom dess skattmästare ingå i nämnden. Så länge han så önskar, är Stig Borglin ledamot av nämnden. För bedömning av sökande från KTH skall nämnden på lämpligt sätt samråda med berörda ämnesföreträdare vid KTH.

38. Sten von Friesens fond (1997)

"För en belöning att tilldelas en yngre fysiker"

STEN VON FRIESEN (1907-1996) föddes i Uppsala 1907. Han var son till forskaren och runskriftsexperten Otto von Friesen. Han avlade studentexamen 1925 och fortsatte med studier i matematik och fysik vid Uppsala universitet för att bli fil. mag. 1930. Vidare studier i fysik ledde till en fil.lic. 1933, och två år senare blev Sten von Friesen filosofie doktor och utnämnd till docent i fysik. Sten von Friesen verkade inom experimental fysiken. I Uppsala tillhörde han forskargruppen kring Manne Siegbahn. Han hade ett livslångt intresse för precisionsbestämningar av naturkonstanter. I doktorsavhandlingen *"Precision Measurements of Electron Wave Spectra"* presenterades nya mätmetoder för värdena på elektronens laddning och Plancks konstant. Detta blev internationellt lovordat.

I slutet av 1930-talet verkade Sten von Friesen vid Vetenskapsakademiens forskningsinstitut för fysik och konstruerade där Sveriges första accelerator. Under början av andra världskriget förflyttades han till militärfysiska institutionen i Stockholm där han stannade till 1945. Han utnämndes följande år till laborator i Lund och två år senare fick han professuren i kärnfysik, en tjänst som han upprätthöll fram till pensioneringen 1972. Under sin tid i Lund medverkade Sten von Friesen till byggandet av flera accelerators. Han tog också upp studiet av den kosmiska strålningen och utvecklade metoder att utnyttja dess höga partikelenergi för bestämningar av energi, massa och laddning. Han kunde därmed genomföra mätningar som först senare blev möjliggjorda genom de stora partikelacceleratorerna.

Sten von Friesen hade flera offentliga uppdrag: han var expert inom Atomkommittén 1949-1959, ledamot av Statens naturvetenskapliga forskningsråd 1952-54 och av Svenska kommittén för rymdforskning 1959-62. Han deltog mycket aktivt i uppbyggnaden av Tekniska högskolan i Lund. Sten von Friesen gjorde även viktiga insatser som folkbildare.

Som deltagare i TV-programmen Fråga Lund blev han mycket uppskattad, och han gjorde viktiga insatser för bokförlaget Bra Böcker och dess lexikon. Han författade också en populärvetenskaplig bok om måttsystemen under titeln "Om mått och män". Sten von Friesen invaldes i Kungl. Fysiografiska Sällskapet 1947, i Kungl. Vetenskapsakademien 1964 och i Kungl. Vetenskaps-Societeten i Uppsala samma år.

Undertecknad 070318-3996, STEN VON FRIESEN, Warholms väg 6 B, 224 65 Lund, förordar härmed såsom min yttersta vilja och testamente att kvarlåtenskapen efter mig skall sålunda fördelas: Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund skall erhålla en fjärdedel (1/4) därav. Vad Sällskapet sålunda erhållit skall användas till en belöning, som årligen eller så ofta som Sällskapets inhemska klass för fysik, representerad av dess i Lund verksamma ledamöter, så bestämmer, skall tilldelas en yngre fysiker, varvid två gånger av tre en experimentalfysiker skall komma ifråga och den tredje gången en teoretisk fysiker. Utdelningen sker på rekommendation av ovan nämnda klassledamöter.

Lund 1992-05-27
Sten von Friesen

§ 1. Beslöt Sällskapet att tacksamt mottaga en av professor Sten von Friesen, Lund, testamentariskt gjord donation om 220 335 kronor och av denna bilda en fond benämnd STEN VON FRIESENS FOND.

§ 2. I enlighet med förordnandet i Sten von Friesens testamente skall fonden "användas till en belöning, som årligen eller så ofta som Sällskapets inhemska klass för fysik, representerad av dess i Lund verksamma ledamöter, så bestämmer, skall tilldelas en yngre fysiker, varvid två gånger av tre en experimentalfysiker skall komma i fråga och den tredje gången en teoretisk fysiker".

§ 3. Sällskapet beslöt, på rekommendation av dess inhemska klass för fysik, representerad av dess i Lund verksamma ledamöter, att Sten von Friesens pris skall utdelas vart tredje år med början vid Sällskapets årshögtid den 2 december 2000.

§ 4. Sällskapet beslöt att i Lund verksamma ledamöter av klassen för fysik vid marssammanträdet vart tredje år, med början år 2000, skall utse tre ledamöter, som anmodas att framlägga ett förslag till pristagare vid Sällskapets oktobersammanträde. Detta förslag ligger till grund för Sällskapets beslut.

39. Göte Johanssons minnesfond (2001)

"För forskning och undervisning enligt beslut av styrelsen"

GÖTE JOHANSSON (1941-1999) var forskare vid Lunds Universitet där han var verksam vid kemiska institutionen, avdelningen för biokemi. Han föddes 1941 och hade sin uppväxt i Falkenberg. Grundutbildningen i kemi fick han i Lund på 60-talet varefter han flyttade till det då nybildade Umeå Universitet, där han disputerade i biokemi 1973. Några år senare kom Göte Johansson till Lund där han erhöll tjänst som universitetslektor.

Göte Johanssons forskning var inriktad på studier och utveckling av separationssystem för biologiska makromolekyler, celldelar och celler. Han var pionjär och ledande forskare inom området separation med vattenbaserade tvåfassystem. Separationsmetoden bygger på vattenlösliga polymerer som kan bilda två vattenhaltiga faser där biomolekyler kan separeras baserat på kemiska egenskaper. Göte Johanssons forskning var banbrytande genom klarläggande av de mekanismer som styr separationen av molekyler i dessa system. Han var en idérik och mycket kreativ forskare, och han har introducerat flera nya tekniker inom bioseparation. Av speciell betydelse har varit hans forskningsinsats för utveckling av så kallad affinitetsfördelning där biospecifika molekyler kopplas till polymerer för att styra fördelningen i tvåfassystem.

Göte Johanssons forskning har fått stor internationell spridning. Han erhöll ett prestigefyllt pris för sina gärningar vid den internationella konferensen för separation med tvåfasssystem vid Gulf Shores, Alabama, i juni 1999. Göte Johansson gjorde också betydande insatser som lärare vid avdelningen för biokemi. Han var mycket uppskattad av studenterna för sin stimulerande undervisning. År 1998 tilldelades han Lunds universitets pedagogiska pris för sin lärargärning.

Göte Johansson gick bort den 20 november 1999. För att hedra hans insatser inom forskningen beslöt avdelningsrådet för biokemi att överlämna en gåva till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund att förvaltas som Göte Johanssons minnesfond.

DONATIONSBREV

Avdelningsrådet för biokemi har 2000-11-16 beslutat att som gåva överlämna 15 000 kronor till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund att förvaltas som GÖTE JOHANSSONS MINNESFOND. Fonden skall inte utgöra en egen stiftelse utan vara en del av Sällskapets förmögenhet. Av den årliga avkastningen skall 20% läggas till kapitalet och återstående utdelas som stöd för forskning och undervisning enligt beslut av styrelsen för Sällskapet.

Lund den 6 februari 2001
 Prof. Stenbjörn Styring
 Avdelningsföreståndare
 Avd. för Biokemi

40. Marianne och Lars Walldéns fond (2002)

”För forskning kring nervsystemets funktion”

LARS WALLDÉN (1925-2008) växte upp i Höganäs. Efter realexamen tänkte han först ägna sig åt lantbruk och genomgick Hvilans Lantbruksskola men ändrade inriktning och blev resemontör på Landsverk. Efter examen som maskiningenjör vid Högre Tekniska Läroverket i Malmö anställdes han som konstruktör på Landsverk fram till sin pensionering 1990. Arbetet medförde många utlandsresor. Hustrun MARIANNE (1925-2001) växte också upp i Höganäs, och efter realexamen där var hon anställd på SE-banken i Helsingborg fram till 1986 då hon drabbades av en svår stroke efter en canceroperation. Då makarna hade både släktingar och bekanta som drabbats av hjärnskador beslöt man att testamentera sin kvarlätenskap till medicinsk forskning kring nervsystemets funktion.

Undertecknad Lars Walldén (250122-4113) Lantmannagatan 6 C, 263 36 Höganäs förordnar härmed följande, som min yttersta vilja och testamente vid min bortgång.

All min kvarlätenskap skall tillfalla Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund. Den skall ingå i Sällskapets samlade fonder och inte bilda en avskild förmögenhet (stiftelse). Avkastningen skall, efter de avsättningar som gäller Sällskapets fonder, utdelas som stipendier till medicinsk forskning, främst nervsystemets funktion.

Höganäs den 3/6 2002
 Lars Walldén

41. Jan Löfqvists fond (2004)

”För att stödja forskning inom ämnet zoologi i vid bemärkelse”

JAN LÖFQVIST (1935-2004) föddes i Hovmantorps församling, Kronobergs län den 8 januari 1935. Han hade från uppväxten ett genuint naturintresse och kom till Lund som student där han började att arbeta på zoologiska institutionen som amanuens och assistent åt entomologiprofessorn Carl H. Lindroth, och med stor noggrannhet kom att sköta den entomologiska avdelningen. Hans första publikation som var av populärvetenskaplig natur handlade om *”Doft- och smakämnen – Pheromoner – som kommunikationsmedium mellan djur”*. Den trycktes i tidskriften Svensk Naturvetenskap 1964 och följdes under åren av flera andra populärvetenskapliga uppsatser där användningen av kemiska signaler för kontroll av skadeinsekter blev ett återkommande tema. Myrornas kommunikation med hjälp av feromoner blev så småningom ämnet för den doktorsavhandling (*The alarm-defence system in formicine ants*) som försvarades 1976, men däremellan hade han under några år, sannolikt mest för inkomsternas skull varit hänvisad till att också arbeta med igelkottens loppor. Studier över insekters kommunikation medelst feromoner kom att utvecklas till ett forskningsområde med praktisk betydelse vid utredandet av skadeinsekters kolonisation av träd. Han var med om att bygga upp den kemiska ekologin i Sverige, och som forskare, administratör och ledare bidrog han till ämnets starka ställning i Sverige. Jan Löfqvist blev professor vid SLU i Alnarp 1988 och invaldes i Kungliga Fysiografiska Sällskapet 1992. För sina forskningsinsatser belönades han 2001 av Sällskapet med Roséns Linnépris i zoologi.

Undertecknad, JAN LÖFQVIST, överlämnar härmed såsom gåva, en summa av TIOTUSEN KRONOR (10.000:-) till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund. Gåvan skall utgöra det första bidraget till en fond kallad JAN LÖFQVISTS FOND. Fonden skall samförvaltas med Sällskapets övriga tillgångar. Fonden skall ej vara en avskild del av Sällskapets förmögenhet. Av fondens årliga avkastning skall 20% läggas till kapitalet och resterande får användas till fondens ändamål.

Jag ser gärna att den disponibla avkastningen används inom sällskapets allmänna målsättning till att stödja forskning inom ämnet zoologi i vid bemärkelse, bl.a. till att inbjuda internationellt framstående forskningsledare för en tids vistelse i Sverige. Ansökan bör ske av en svensk forskare som leder en aktiv forskningsgrupp. Det är min avsikt att utbytet skall vidga och fördjupa internationellt samarbete för nyskapande zoologisk forskning. Vid lika meriter bör sökande verksamma vid högskolor och universitet i Sydsverige i första hand komma ifråga. Kemisk ekologi kan prioriteras en gång vid ett av de första fem ansökningstillfällena. Utdelning bör ske när beloppet beräknas räcka till två månaders vistelse i Sverige. Om det i ett längre perspektiv skulle visa sig svårt eller olämpligt att uppfylla fondens bestämmelser i detalj kan Sällskapet göra ändringar och omDispositioner utan att väsentligen ändra fondens ursprungliga syfte. Så t.ex. kan post-doc verksamhet komma ifråga.

Vallby 8/11 2004
Jan Löfqvist

I testamente av den 9/11 2004 donerade JAN LÖFQVIST också sin jordbruksfastighet Vallby 16:14 i Staffanstorps kommun till Sällskapet. Fastigheten avyttrades och köpeskillingen tillfördes JAN LÖFQVISTS FOND som därvid fick ett startkapital om 4 381 286 kr.

42. Birgit och Hellmuth Hertz' forskningsdonation (2005)

"För stöd för yngre forskare inom naturvetenskap, medicin och teknik, verksamma vid svenskt universitet"

Denna fond har tillkommit genom en gåva av Sällskapets ledamot fru BIRGIT HERTZ

CARL HELLMUTH HERTZ (1920-1990) föddes i Berlin 1920. Hans far, Gustav Hertz, blev nobelpristagare i fysik 1925 tillsammans med James Franck. Hellmuths farfars bror var Heinrich Hertz, en av elektricitetslärans banbrytare. Hellmuth växte upp i ett hem som präglades av fysiken och där många av dess främsta företrädare, som Albert Einstein, sågs som gäster.

Efter studentexamen 1939 påbörjade Hellmuth studier vid Technische Hochschule i Berlin. Studierna fick avbrytas för krigstjänst i Nordafrika, där Hellmuth tillfångatogs och sattes i krigsfängeläger i USA. Med hjälp av faderns vän James Franck gavs Hellmuth möjlighet till studier i matematik och fysik under fångenskapen. Eftersom fadern flyttat till Sovjetunionen vid krigsslutet var det dock inte möjligt för Hellmuth att stanna kvar i USA efter frigivningen. Med Niels Bohr som förmedlande länk mellan James Franck och Torsten Gustafsson vid institutionen för teoretisk fysik i Lund lyckades man 1947 få Hellmuth till Sverige. Här inledde han i Lund universitetsstudier på elementär nivå som snabbt ledde till en fil.kand. och forskarstudier i fysik. Hellmuth Hertz blev fil.lic. 1953 och disputerade 1955 för doktorsgraden i fysik med avhandlingen *"Untersuchungen spezieller Formen der Koronaentladung an Spitzen und Drähten"*. Under avhandlingsarbetet arbetade Hertz vid Institutionen för teoretisk fysik och vid Fysiska institutionen i Lund. Efter disputationen fick han en docenttjänst vid Fysicum och 1960 en forskartjänst i biofysik vid Naturvetenskapliga forskningsrådet. Under några år på 50-talet hade han också arbetat hos Siemens i Erlangen. Han blev professor i elektrisk mätteknik vid Lunds tekniska högskola 1963 och stannade kvar på denna tjänst fram till pensioneringen 1985.

I sin vetenskapliga verksamhet utvecklade Hellmuth en rad nya tillämpningar av fysiken. Han stod bakom betydelsefulla uppfinningar som kom till praktisk användning inom många områden, däribland medicin och biofysik. Till hans mest kända bidrag hör utvecklingen av ultraljudet som ett redskap för medicinsk diagnostik (tillsammans med kardiologen Inge Edler) och uppfinningen av den kontinuerliga bläckstråleskrivaren. Båda dessa uppfinningar var revolutionerande bidrag till mänsklighetens välfärd. För sin uppfinning belönades Edler och Hertz 1977 med den prestigefyllda utmärkelsen "The Albert Lasker Clinical Research Award". Hellmuth Hertz invaldes i Kungliga Fysiografiska Sällskapet 1964. Han hedrades med Sällskapets minnesmedalj i guld 1985. Hellmuth Hertz invaldes i Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien 1971 och i Kungl. Vetenskapsakademien 1981. Han blev medicine hedersdoktor i Lund 1978 och var hedersledamot i American Institute for Ultrasound in Medicine.

BIRGIT NORDBRING-HERTZ (1923-2020) var dotter till missionssekreterare Martin Nordbring. Hon avlade filosofie licentiatexamen 1956 och disputerade i mikrobiologi 1974. Hennes vetenskapliga område var nematodfångande svampar. Efter disputationen tog hon över ansvaret för mikrobiologisk ekologi. Hon erhöll professors namn 1987 och blev därmed den första kvinnliga professorn vid den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund. Hon var Kungliga Fysiografiska Sällskapets preses 1998-99. Den två år äldre brodern Folke Nordbring, professor i infektionsmedicin vid Lunds universitet, var också ledamot av Kungliga Fysiografiska Sällskapet.

Till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund överlämnas härmed som gåva 3000 Ericsson B aktier och 350 BASF AG aktier att, tillsammans med den tidigare gåvan benämnd HELLMUTH HERTZ MINNESMEDEL, av Sällskapet förvaltas som en donation benämnd BIRGIT OCH HELLMUTH HERTZ' forskningsdonation.

§ 1. Donationen skall användas inom Sällskapets allmänna målsättning till stöd för yngre forskare inom naturvetenskap, medicin och teknik, verksamma vid svenskt universitet.

§ 2. Donationen skall förvaltas av Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund och ej utgöra en avskild del av Sällskapets förmögenhet. Av donationens årliga avkastning skall, sedan förvaltningskostnaderna avdragits, 20% läggas till kapitalet och återstående medel utdelas, efter ansökan, i enlighet med bestämmelserna i § 1.

§ 3. Annonsering, behandling och utdelning av de disponibla medlen skall ske samtidigt med Sällskapets övriga fonder.

§ 4. Sällskapet kan göra ändringar och omdispositioner utan att väsentligt ändra donationens ursprungliga syfte.

Lund den 17 oktober 2005.

Birgit Hertz

43. Grace S. Sandbloms donation (2007)

"För att befästa sambandet mellan medicin och humaniora för studerande vid medicinska fakulteten i Lund"

GRACE S. SANDBLOM (1907-2006) var amerikanska och dotter till bankiren Louis Schaffer. Under ett besök i Sverige 1931 mötte hon Philip och bröllop ägde rum i New York 1932. Efter Philips bortgång flyttade hon till en dotter i USA där hon avled i San Diego. Tillsammans kom Grace och Philip att bli ett legendariskt rektorspar, respekterade av alla, från gästande honoratiories till flera generationer av studenter. Grace var inte bara en representativ rektorsfru utan hade en egen roll och stod för sin uppfattning. Hon var av stor betydelse för sin uppburne make. Genom sin personlighet, rättframma uppriktighet och sin charm blev hon en idealisk partner för sin make. Med sitt generösa hem utgjorde de universitetsledningens ansikte både utåt mot omvärlden och inåt mot studenter och lärare. De deltog i studenternas fester så ofta de kunde.

PHILIP SANDBLOM (1903-2001) var född i Chicago, USA som son till senare hovtandläkaren John Sandblom. Efter studentexamen 1922 studerade han medicin vid Karolinska Institutet där han blev medicine licenciat och legitimerad läkare 1928 och kom att välja kirurgbanan. Han disputerade 1944 på en avhandling om sårsläkning. Hans vetenskapliga verksamhet kom dock att fokuseras på blödningstillstånd från levern (hemobilli) och mekanismer för gallblåsans tömning. Efter flera års verksamhet vid Serafimerlasarettet och Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus kallades han 1950 till professur i kirurgi vid Lunds universitet från vilken han pensionerades 1968. Makarna Sandblom kom därefter att bosätta sig i Lausanne men återkom ofta till Lund i samband med olika akademiska festligheter. 1958 utnämndes Philip Sandblom till Rector Magnificus för Lunds universitet. Hans rektorstid kom att karakteriseras av universitetets kraftiga expansion och internationalisering.

Makarna Sandblom hade mycket omfattande konstnärliga intressen och byggde upp en av världens förnämsta konstsamlingar som senare kom att doneras till Nationalmuseum,

Moderna museet och Lunds universitet. Makarna Sandblom hade också en djup förståelse för betydelsen av sambandet mellan medicin och humaniora inom sjukvården, vilket ledde till donationen, och som också avspeglas i Philips bok ”*Skapande och sjukdom – hur lidande påverkar litteratur, konst och musik*”.

För att hedra minnet av sin avlidne make, professor Philip Sandblom, bildade fru GRACE S. SANDBLOM en fond med initialt kapital om tre miljoner svenska kronor, vilken tills juni 2007 förvaltades av Svenska handelsbanken i Zürich. Efter att det enligt fondens syfte årligen arrangerats vad som benämnts Sandblomdagen, och efter en donation från Grace och Philip Sandbloms efterlevande barn om ytterligare en miljon svenska kronor uppgick värdet av fonden i maj 2007 till ca. 3,6 miljoner svenska kronor.

I avsikt att förenkla fondens administration och för att säkra verksamhet enligt fondens syfte för all överskådlig tid överfördes fonden med hela sitt kapital genom en donation till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund.

Fonden har till ändamål att genom årligen återkommande föreläsningar och andra arrangemang hedra professor Philip Sandbloms minne samt att föra fram det Grace och Philip Sandblom stod för på det medicinskt-humanistiska planet. Arrangemangen ska utgöra medicinskt-humanistiska inslag för i första hand studenter inom medicinska fakulteten. Ett årligt arrangemang bör hållas under eller i anslutning till Philip Sandbloms födelsedag den 29 oktober.

Fondens medel skall för all framtid förvaltas av Kungliga Fysiografiska Sällskapet som en del av dess tillgångar. I enlighet med Sällskapets tradition ska därvid strikt hänsyn tas till donatorernas önskemål, uttryckta genom det ovan nämnda syftet. Verksamheten skall, i enlighet med detta, utformas efter beslut inom en särskild nämnd, som utses av Sällskapets styrelse för en period om tre år, och som ska bestå av:
 en representant för familjen Sandblom,
 dekanus eller motsvarande vid medicinska fakulteten,
 ytterligare en representant för medicinska fakulteten, att utses av Sällskapets medicinska sektion,
 en representant för humanistiska ämnen inom Lunds universitet, att utses av Sällskapets humanistiska sektion,
 Sällskapets ständige sekreterare och skattmästare, som dessutom är sammankallande,
 arrangören av årets arrangemang som utses av nämnden adjungeras.

Grace S. Sandbloms donation skall ingå i samförvaltningen av Sällskapets samtliga donationer och stiftelser. Av det årliga bokslutet framgår donationens aktuella kapital och årets avkastning. Av den tillgängliga avkastningen förs 20% till kapitalet medan resten, som tillkännages i februari, disponeras av nämnden i enlighet med donationsbestämmelserna. Respekterande ursprungliga stadgar kan nämnden föreslå och Sällskapets styrelse besluta om en högre beloppsgräns, varvid en del av kapitalet kan tas i anspråk. Arrangören av årets arrangemang skall, i samverkan med nämnden, framlägga ett förslag till ett Sandblomsprogram inför Sällskapets styrelse senast den 1 april.

Preseskedjan i silver med förgullt sigill, smidd av S. Albrechtsson, är en gåva från Crafoordska stiftelsen 1989. Den bärs vid högtidliga tillfällen.

Sällskapets ordförandeklubba är från 1935 och är utförd i elfenben. Huvudet pryds av emblemets krona med dess attribut.

44. Sven Astells donation (2008)

”För att stödja forskning inom medicin med särskild inriktning mot prostata- och barncancer”

SVEN ASTELL (1922-2015) kom från Gårddala vid Flyinge, en gård som fadern skötte med skicklig hand. Tillsammans med brodern Gösta bildade Sven ett gräv- och schaktbolag. Det arbetade hårt och hade framgång. Vägar, broar, flygfält och viadukter byggdes i både Europa och USA och en förmögenhet skapades. Han kom att äga en gård med djurhållning vid Södra Sandby som han skötte ända upp i hög ålder. Under kalvningstiden var han i gång från natt till morgon och kväll. Sven Astell blev känd som en generös mecenat. Han stöttade författare, lät bygga en bro för riskfri hästpassage vid Flyinge, hjälpte Skånes Djurpark att överleva då man hamnat i ekonomiska svårigheter. Då hans bror Ragnar drabbades av Parkinsons sjukdom gav han en frikostig gåva till sjukhuset i Lund för forskning kring denna sjukdom. Till Kungliga Fysiografiska Sällskapet gav han ett generöst bidrag till en fond som bär hans namn och som stöder medicinsk forskning kring prostata- och barncancer.

Vid Sällskapets möte den 1 oktober 2008 kunde sekreteraren meddela att Sällskapet erhållit en större donation från SVEN ASTELL. Sällskapet emottog med tacksamhet gåvan och beslöt att denna skulle förvaltas under namnet SVEN ASTELLS DONATION.

Undertecknad, Sven Astell, överlämnar såsom gåva en summa av 1.000.000 kr till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund. Gåvan skall samförvaltas med Sällskapets övriga tillgångar och ej utgöra en avskild del av Sällskapets förmögenhet. Gåvan sammanhålls som SVEN ASTELLS DONATION. Av fondens årliga avkastning skall 20% läggas till kapitalet och resterande del användas till fondens ändamål. Beträffande utdelning av den disponibla avkastningen skall den följa de regler som gäller vid utdelningen från Sällskapets övriga donationer. Den disponibla avkastningen används, inom Sällskapets allmänna målsättning, till att stödja forskning inom medicin med särskild inriktning mot prostata och barncancer.

Skatteberga den 7/5 2008
Sven Astell

45. Barbro Johanssons donationer (2012 och 2015)

Den första donationen tillkom 2012 genom en gåva om en miljon kronor till Kungliga Fysiografiska Sällskapet från ledamoten BARBRO B JOHANSSON. Donationens huvudändamål var att arrangera ett årligen återkommande symposium kring temat ”Hjärna – musik – konst”. Genom fondens avkastning har sedan 2014 anordnats symposier i Rausingsalen, Skissernas Museum, Lund som ”Den skapande hjärnan och hjärnans skapande”, ”Den uttrycksfulla hjärnan”, ”Den onda hjärnan”, ”Den stimulerade hjärnan”, ”Den felstavande hjärnan”, och ”Musik och hjärnan”. Symposierna har utgjorts av vanligen korta föredrag med omväxlande musikinslag och varit mycket välbesökta. Fram till den sjukdom som nedsatte hennes krafter deltog Barbro Johansson aktivt i planeringarna av symposierna.

I testamente utsåg Barbro Johansson Kungliga Fysiografiska Sällskapet till universalarvinge. Hennes kvarlätenskap omfattade bl.a. en fastighet med värdefull tomtmark utanför

Falkenberg och värdefull konst som tillsammans vid försäljning inbringat drygt 17 miljoner kr. Det är Sällskapets avsikt att dessa medel skall användas till stöd av verksamheter i Barbro Johanssons anda.

BARBRO B JOHANSSON (1933-2018) var född i Falkenberg. Efter studier i Lund och Göteborg blev hon 1959 medicine licenciat och legitimerad läkare, och 1974 medicine doktor. Hennes avhandling behandlade hjärnans blod – hjärnbarriär och hennes handledare var professorn Tore Broman. Efter experimentella forskningsmeriter från Göteborg, London och USA kring effekterna av högt blodtryck på hjärnan kom Barbro Johansson till Lund 1981 som professor i neurologi där en ny fas i hennes liv inleddes. Hon blev intresserad av frågan varför en del patienter med stroke klarade sig bättre än andra med liknande skador. I banbrytande djurförsök kunde hon visa att hjärnan är formbar, där en stimulerande miljö hade en stor egeneffekt som samverkade med annan behandling. Fynden öppnade dörrarna för nya möjligheter att kunna behandla patienter med stroke. Barbro Johansson hade också en djup medkänsla för personer med neuropsykiatriska funktionshinder, och var under många år aktiv i Svenska Dyslexistiftelsen, bl.a. som dess ordförande. Hon hade också ett djupt engagemang i Kungliga Fysiografiska Sällskapet där hon under en period var Sällskapets preses.

46. Torsten och Karin Alméns minnesfond (2020)

”För främjande av forskning inom klinisk radiologi”

Fonden som ursprungligen var en stiftelse i Malmö överfördes 2020 till Kungliga Fysiografiska Sällskapet genom önskan av fru KARIN ALMÉN för att hedra minnet av sin avlidne make, professor TORSTEN ALMÉN.

TORSTEN ALMÉN (1931-2016) växte upp i Ystad. Efter studentexamen 1950 påbörjades studier i medicin, och han blev färdig läkare 1958. Han började som vikarierande underläkare på röntgenavdelningen vid dåvarande Malmö allmänna sjukhus (MAS), en avdelning som han blev trogen ända till sin pensionering 1996. Han disputerade 1966 på en avhandling om angiografi och effekten av röntgenkontrastmedel, och blev docent och överläkare, och 1986 professor i diagnostisk radiologi i Malmö. Torsten Alméns livsverk har gjort honom till en av den svenska och internationella radiologins föregångsmän genom sina pionjärinsatser rörande icke-joniska kontrastmedel som inte hade högt osmotiskt tryck och som var isotona med blodplasma. Detta var en revolutionerande förbättring jämfört med andra kontrastmedel som hos patienter gav smärtfria visualiseringar av artärer med avsevärt mindre generell, hjärt- och njurtoxicitet. Hans framgångar röntte stor internationell uppmärksamhet, med hedersledamotskap i flera internationella radiologsällskap. År 1987 tilldelades han Fernströms Stora Nordiska Pris, och 1989 invaldes han i Kungliga Fysiografiska Sällskapet och i Kungliga Vetenskapsakademien. Torsten Almén var ständigt intresserad av ny och djupare kunskap där hela hans forskningsverksamhet karakteriserades av stor nyfikenhet, intellektuell ärlighet och hög kvalitet, där han som person var ödmjuk och stödjande.

Minnesfondens ändamål är att stödja forskning inom ämnesområdet medicinsk radiologi med fokus avseende kontrast och/eller molekylär avbildning, liksom grundvetenskaplig forskning inom dessa områden med nära klinisk anknytning. Rätt att erhålla medel ur minnefonden är yngre forskare (upp till 40 års ålder) samt nyligen disputerade forskare (upp till 5 år efter disputationen) verksamma inom ovan ämnesområden. Av fondens årliga avkastning ska 20 % återinvesteras till fondens kapital, medan resterande 80 % ackumuleras till det år då en anslagssumma på minst 50 000 kr. kan delas ut som ett forskningsanslag efter ansökan.

En nämnd av sakkunniga inom Sällskapet avgör vem/vilka som skall tilldelas anslag.

Sällskapets skattmästare rekommenderar styrelsen att besluta om utdelning det aktuella året.

Anslagsmottagaren ska i nära anslutning till utdelningen presentera sin forskning vid tidpunkt som överenskommes med Sällskapets ständige sekreterare, och inom två år därefter avlägga räkenskap för erhållna medel.

47. Fysiografiska Sällskapets medaljmedel

Medel till Sällskapets medaljer erhålles ur följande fonder:

A. Minnesmedaljfonden. Medel ur denna fond bekostar *Fysiografiska Sällskapets minnesmedaljer i guld och silver*.

B. Max Engeströms medaljfond. Ur denna fond tages medel till den *Engeströmska medaljen*.

C. Stiftelsen Nils Roséns Linnéprisfond och Linnémedaljfond. Härur utgår medlen till *Kungliga Fysiografiska Sällskapets Linnémedalj i guld*.

A. Minnesmedaljfonden (1910)

”Såsom belöning för vetenskapliga arbeten av synnerlig förtjänst inom naturvetenskap, matematik eller medicin”

Denna fond har tillkommit genom en gåva från C. M. FÜRST (se sid. 27). Följande gåvobrev överlämnades till Sällskapet vid dess årshögtid den 2 december 1910:

Härmed får jag som gåfva till Sällskapet öfverlämna en insamlad summa af 1.205 kronor att användas såsom grundfond för en minnesmedalj öfver Fysiografiska Sällskapets stiftande den 2 december 1772 att utdelas såsom belöning för vetenskapliga undersökningar och arbeten eller till personer, som inlagt särskild förtjänst i och för sällskapets verksamhet och utveckling, allt enligt bestämmelser, som af sällskapet utfärdas.

Lund den 2 dec, 1910
Carl M. Fürst

Ytterligare gåvor inflöt sedan till fonden: Den 22 mars 1911 överlämnades från professor GUSTAF RETZIUS (se sid. 11) och hans hustru en gåva om 1 800 kr till Sällskapets minnesmedaljfond och den 12 december 1912 ytterligare 1 200 kr.

Vid Sällskapets sammanträde upplästes dessutom ett gåvobrev från fröken Johanna Jönsson avseenden en gåva om 1 000 kr (se Bengt Jönssons minnesfond, sid. 73).

Stadgar för Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund Minnesmedaljfond (reviderade och fastslagna av Sällskapet den 4 februari 2004)

§ 1. Kungl. Fysiografiska Sällskapet Minnesmedaljfond är stiftad vid Sällskapets årshögtid den 2 december 1910 för att åstadkomma en minnesmedalj över Sällskapets stiftelse den 2 december 1772. Medaljen skall utdelas såsom belöning för utförda vetenskapliga arbeten eller till personer, som inlagt särskild förtjänst om Sällskapets verksamhet och utveckling.

§ 2. Minnesmedaljfonden, som ej till kapital får minskas, utgöres av:

- a) den grundfond, som den 2 december 1910 överlämnades till Sällskapet, sedan därifrån avdragits omkostnader för medaljstämpens utförande;
- b) 1,800 kronor, som den 22 mars 1911 överlämnats till fonden av professor GUSTAF RETZIUS och hans hustru fru ANNA HIERTA-RETZIUS;
- c) möjligen framdeles tillkommande gåvor;
- d) tio procent av årliga räntan å minnesmedaljfonden.

§ 3. Medaljfonden, vars räkenskaper skola särskilt bokföras av skattmästaren, revideras i samband med övriga Sällskapets kassor och räkenskaper.

§ 4. Av årliga räntan å minnesmedaljfonden avsätts nio tiondelar till en särskild kassa, medaljmedlen, med vilka medaljerna och de med utdelningen förenade omkostnaderna skola bestridas. Över medaljmedlen föres av skattmästaren särskilt kassakonto, till vilket räntan å desamma överföres. Till denna kassa lägges inkomsten för prägling av bronsmedaljer.

§ 5. De medaljer, som av medaljmedlen skola bekostas, kunna präglas i guld eller silver. Om bronsmedalj skall präglas beror på Sällskapets särskilda beslut. Utgifter för bronsmedaljs prägling få ej betunga medaljmedlen. Vid varje bronsmedaljs prägling skall minst 50% av värdet och omkostnaderna betalas till medaljmedlens kassa, såsom ersättning för medaljstämpens slitning.

§ 6. Minnesmedalj i guld utdelas till svensk man eller kvinna såsom belöning för vetenskapliga arbeten av synnerlig förtjänst. Den utdelas på Fysiografiska Sällskapets årshögtidsdag den 2 december, om möjligt minst vart tredje år. Guldmedalj utdelas för arbete tillhörande de naturvetenskapliga, matematiska och medicinska sektionerna på vilka Sällskapets verksamhet är fördelad, nämligen första gången för undersökningar och arbete inom biologisk-geovetenskapliga sektionen, andra gången inom matematisk-fysiska sektionen, tredje gången inom medicinska sektionen. Sällskapet är obetaget, att, när medaljmedlens ökning det tillåter, utdela guldmedalj oftare och i samband därmed uppdelade de nu uppställda sektionerna i flera med mindre antal klasser. Skulle besparingar på medaljmedlen efter utdelning av de ordinarie medaljerna uppstå, så kan en guldmedalj utdelas för arbete i tillämpad naturvetenskap rörande Skånes lantbruk och industri.

§ 7. Vid ordinarie februarimötet meddelar skattmästaren medaljkassans ställning, och Sällskapet beslutar i anledning därav, huruvida guldmedalj under året skall utdelas eller ej, samt avgör, inom vilken grupp medaljen skall utdelas. Sällskapet beslutar vid samma möte om medalj skall under året tilldelas något arbete i tillämpad naturvetenskap. Om guldmedalj skall under året utdelas inom biologisk-geovetenskapliga sektionen sammankallar

sekreteraren före februari månads utgång för utseende av en medaljnämnd ledamöterna av sektionen, vilka utser tre representanter, samt ledamöterna av medicinska sektionen, som har att gemensamt utse en representant. Skall medaljen utdelas i matematisk-fysiska sektionen sammankallas ledamöterna av denna sektion, som utser fyra representanter, medan om medaljen skall utdelas i medicinska sektionen kallas denna sektion till möte för att gemensamt utse tre representanter. Varje medlem av sektionen äger rätt att hos nämnden, inom mars månads utgång, skriftligen föreslå person eller arbete till erhållande av årets guldmedalj, därvid hänsyn endast tages till arbete, som utkommit under de nio närmast förflutna åren, eller, om medalj i gruppen förut utdelats, från och med det året, under vilket guldmedalj utdelats. Vid gruppens sammanträden föres ordet av den inom Sällskapet äldste närvarande medlemmen. Vid oktobermötet framlämnar nämnden till Sällskapet skriftligt motiverat förslag till medaljens utdelande; äro nämndens medlemmar eniga fastställer Sällskapet utan vidare förslaget, äro nämndens medlemmar av olika mening avgör Sällskapet genom votering på novembermötet vem av de föreslagna som skall erhålla guldmedaljen. Skall guldmedalj utdelas för arbete inom tillämpad naturvetenskap rörande Skånes lantbruk och industri, utser Sällskapet vid mars-sammanträdet två medlemmar, som tillsammans med sekreteraren och tvenne av dessa tre utsedda adjungerade personer, som ej behöva tillhöra Sällskapet, bildar en medaljnämnd. I övrigt förfares såsom ovan är stadgat för guldmedaljs utdelande. Om sällskapet anser, att guldmedalj under året ej skall utdelas, reserveras medaljen för påföljande år till medalj inom annan sektion.

§ 8. Minnesmedalj i silver utdelas till inländsk eller utländsk man eller kvinna, som inlagt särskild förtjänst om Fysiografiska Sällskapets verksamhet och utveckling eller bidragit i hög grad till befordrande, särskilt vid Lunds universitet, av studiet av de vetenskaper, som Fysiografiska Sällskapet representerar. Motiverat förslag, ställt till styrelsen, kan av varje medlem inlämnas till sekreteraren.

Medaljen i silver skall som regel utdelas den 2 december, men kan, när Sällskapet så finner lämpligt, även utdelas vid annan tid.

B. Max Engeströms medaljfond (1912)

”För belöning för arbete i tillämpad naturvetenskap”

Max Engeström 1867-1930

Max Engeström föddes i Malmö som son till grosshandlaren Edward Engeström. Efter avslutad skolgång vidtog praktisk och teoretisk utbildning bl.a. vid handelsinstitut i Rostock. Han hade därefter anställning hos firmor i England och Tyskland. Efter återkomst till Sverige blev han av sin fader utsedd till ledare för företag som denne grundat. Trots ung ålder kom han att leda det stora sockerbruket och raffinaderiet i Arlöv samtidigt som han var chef för trämassfabriken Delary i Småland. Hans stora erfarenheter av sockerindustrin gjorde att han blev en av initiativtagarna till bildandet 1907 av fusionen Svenska Sockerfabriks AB i vars styrelse han kom att ingå och kvarstå under åren. Han hade flera representativa ledarposter i Strömsnäsbruks AB, Sydsvenska Petroleum AB, Fridafors AB, Konstgödningsfabriks AB i Landskrona samt Malmö Stuveri AB. Vidare var han styrelseledamot i Skandinaviska Kredit AB, Malmö Yllefabriks AB, Malmö Skofabriks AB, Kockums Mekaniska Verkstads AB, Malmö Sparbank och Malmö – Trälleborgs Järnvägs AB och Kulturhistoriska föreningen i

Lund. Den uppskattning han skaffade sig inom handelsvärlden medförde att han kallades till ordförande i Malmö Köpmannaförening liksom att han blev ordförande för Malmö Handelsgymnasium, Föreningen feriehjem för handel och industri samt för stiftelsen Carl och Augusta Österbergs minne.

Inte bara genom sin ställning utan till följd av goda personliga egenskaper blev han högt uppskattad i vida kretsar. Max Engeström avled i sin bostad Fridhemsborg i Malmö. Han var gift med Hedvig Margareta Eckardt (1875-1950), född i Tyskland.

Donationsbrevet, som av MAX ENGESTRÖM överlämnades till Sällskapet den 2 december 1912, är av följande lydelse:

Då Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund i stadgarna för sin minnesmedaljfond af den 6 november 1912 uttrycker sin afsikt vara att vilja utdela sin minnesmedalj i guld ”för arbete i tillämplad naturvetenskap rörande Skånes landtbruk och industri” får undertecknad, uppskattande betydelsen af att en sådan medalj kommer att utdelas, härmed till Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund öfverlämna ett belopp Tretusen (3.000) kronor att utgöra en fond att förvaltas i enlighet med bestämmelserna för Sällskapets minnesmedaljfond. Räntemedlen, sedan 10 % av desamma avsatts till kapitalet, användas till bekostande af Fysiografiska Sällskapets minnesmedalj i guld, som skall utdelas hvar femte år, eller oftare, för arbete i tillämplad naturvetenskap rörande Skånes landtbruk och dess binärningar eller industri.

Vid utdelning af medalj och hvad därmed sammanhänger förfares enligt bestämmelserna för dylik medalj uti ofvannämnda stadgar för Sällskapets minnesmedaljfond. Skulle ej arbete, värdigt en sådan utmärkelse, utkommit under loppet av fem år, eger Sällskapet bestämma, huruvida de under denna tid avsatta medaljmedlen skola läggas till kapitalet eller lämnas såsom understöd för verkställande af naturvetenskapliga undersökningar och utredningar, som kunna vara af betydelse för Skånes landtbruk och dess binärningar eller Skånes industri.

Malmö den 28 november 1912
Max Engeström

C. Nils Roséns testamentariska donation och Kungl. Fysiografiska Sällskapets Linnémedalj i guld (1928)

”Till särskilt förtjänt svensk forskare inom den botaniska vetenskapen eller inom hortikulturen”

Genom sitt testamente av den 18 november 1928 donerar NILS ROSÉN 40.000 kronor till Fysiografiska Sällskapet. Av dessa skall 10.000 kronor utgöra en ”Linnémedaljfond” och resterande 30.000 kronor en ”Linnéprisfond”. Bestämmelserna för den senare fonden redovisas under rubriken ”Fysiografiska Sällskapets prismedel”.

NILS (MÅNSSON) ROSÉN (1866-1929) föddes i Höghult, Loshults församling den 22 april 1866. Det finns ganska knapphändiga uppgifter om honom. Han var son till Måns Johnsson och dennes hustru Inger Jönsdotter. Enligt kyrkoböckerna levde han ensam och efterlämnade inga arvingar. Han flyttade från Loshult till Malmö 1893 och blev då skriven i Malmö Caroli församling. I dess kyrkoböcker anges hans yrke först som bokhållare och senare som specerihandlare. Han verkar ha sysslat med import av kaffe. 1921 återvände Nils Rosén till sin barndoms trakter och bosatte sig i Killeberg. Han avled i Loshult den 1 augusti 1929. Testamentet, i vilket även förordnades om NILS ROSÉNS LINNÉPRISFOND, avslutas med följande ord:

Ja, så har jag här i det föregående upptecknat vad som är min allvarliga och sista vilja angående min kvarlåtenskap. Jag har ingenting arvt, utan alltsammans har jag förvärvat genom arbete, flit och omtanke, varför jag är viss om att denna min sista vilja blir respekterad och åtlydd. Detta har jag med fullt och sunt förstånd och av fri vilja i två anmodade vittnens närvaro underskrivit.

Höghult pr Killeberg den 18 november 1928

Stadgar antagna den 7 november 1934 för Kungl. Fysiografiska Sällskapets Linnémedalj

§ 1. Kungl. Fysiografiska Sällskapets Linnémedaljfond grundar sig på NILS ROSÉNS testamente av den 18 november 1928, vari föreskrives:

Tiotusen (10.000) kronor skall utgöra en "Linnémedaljfond", vars årliga ränteavkastning skall sammanläggas och detsamma kapitalet skall användas till en stor Linnémedalj, att utdelas vart tredje eller vart femte år till någon svensk, som inom den botaniska vetenskapen gjort sig särskildt förtjänt därav. Medaljen kan också utdelas till någon, som inom hortikulturens område ådagalagt framstående förtjänster. Medaljen ifråga skall å framsidan bära Linnés bild och vara förstklassisk. Den skall utdelas i endast en storlek och minst lika stor som den Svenska Akademien låtit prägla över Linné 1907, samt av ingen annan metall än guld. Skulle något av medaljfondens räntebelopp bliva över, skall överskottet läggas till Linnéprisfonden och efter samma bestämmelser som denna.

§ 2. Nämnade Linnémedalj utdelas av Fysiografiska Sällskapet på dess årshögtid i december.

48. Fysiografiska Sällskapets prismedel

Prismedel erhålles ur följande fonder:

- A. Bengt Jönssons minnesfond
- B. Wilhelm Westrups fond
- C. Stiftelsen Nils Roséns Linnéprisfond och Linnémedaljfond. Härur utgår medel till *Roséns priser i botanik och zoologi*.
- D. Assar Haddings fond
- E. Fabian Gyllenbergs minnesfond
- F. Rolf Dahlgrens pris i botanik
- G. Eva och Lars Gårdings pris
- H. Sten och Ingrid Ahrlands pris
- I. Göran Linds pris

A. Bengt Jönssons minnesfond (1912)

"Att utdelas till någon studerande vid Lunds universitet som med framgång bedriver botaniska studier"

BENGT JÖNSSONS MINNESFOND tillkom genom en donation 1912 av systemern Johanna Jönsson.

BENGT JÖNSSON (1849-1911) var n:o 10 och JOHANNA JÖNSSON (1841-1922) var n:o 6 i en syskonskara om 12 barn, varav åtta stycken uppnådde vuxen ålder. Föräldrarna var lantbrukaren Jöns Johnsson och dennes hustru Hanna Nilsson i Kattarp. Det var systemern Johanna som efter Bengts frånfälle gjorde en donation till Sällskapet.

Efter studentexamen i Helsingborg påbörjade Bengt studier i Lund. Dessa ledde fram till licentiatexamen 1878. Området för Bengts intresse var botaniken och Fritz Areschoug var hans lärare och handledare. Under sina studier företog Jönsson resor till Tyskland där han inhämtade kunskaper om rationell frökontroll. Detta ledde till inrättandet av Malmöhus läns frökontrollanstalt i Lund för vilken Jönsson kom att verka som föreståndare 1879-1899. Denna, en av de första frökontrollanstalterna i Sverige, kom att bli mycket framgångsrik. Jönsson disputerade och blev docent i botanik 1880. Jämsides med arbetet vid frökontrollanstalten verkade han även som lärare i botanik vid Alnarps lantbruksinstitut fram till 1897. Som elev till Fritz Areschoug ägnade sig Jönsson i sin avhandling främst åt växtanatomiska undersökningar, men under resor till Tyskland och kontakter med växtfysiologiska laboratoriet vid lantbrukshögskolan i Berlin kom hans intressen att riktas mot växtfysiologin och han blev en pionjär för detta område i Sverige. Jönsson lärde sig moderna metoder för frökontroll och bedrev en omfattande forskning om olika betingelser för fröers utveckling, en forskning som också kom den svenska lantbruksnäringen till del och som gav frökontrollanstalten ett mycket gott anseende.

Bengt Jönsson blev professor i botanik i Lund 1902. Han var en av stiftarna av Allmänna Svenska utsädesföreningen i Svalöv och var ledamot i styrelsen för Alnarpsinstitutet. Bengt Jönsson blev med stor majoritet vald till rektor för universitetet 1909 och gjorde sig känd för rätlinjighet och avsky mot intriger. Han avled 1911 på sin post som rektor. Bengt Jönsson var ledamot av flera lärda Sällskap, Kungliga Fysiografiska Sällskapet, Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, Kungliga Vetenskapsakademien och Kungliga Vetenskaps-Societeten. Johanna föddes dövstum. Hon bodde ogift hela sitt liv på Signestorp n:o 5 i Kattarp, där hon hade någon form av tjänstepiga till hjälp. Johanna var en skicklig brodös och har lämnat efter sig synnerligen välarbetade broderade lakan, örngott, dukar, m.m. Dessa finns numera bevarade i textilarkivet på gården. Brodern Bengt hälsade regelbundet på sin syster Johanna. Han tillbringade varje julafton hos henne. Enligt uppgifter från brev daterade mellan åren 1902 och 1911 försåg han henne med plantor till hennes trädgård.

§ 1. Till grund för BENGT JÖNSSONS MINNESFOND ligger en donation på 1.000 kronor, som den 3 september 1912 gjordes av prof. Bengt Jönssons syster JOHANNA JÖNSSON. På förslag av prof. Carl M. Fürst hade Fysiografiska Sällskapet beslutat och på sammanträde den 11 februari 1914 fastställt, att nämnda donation skulle läggas till Sällskapets minnesmedaljfond och att avkastningen av densamma skulle användas till en minnesmedalj i guld för botanisk forskning. Sedan emellertid Fysiografiska Sällskapet genom en donation av Rosén blivit satt i tillfälle att utdela en Linnémedalj i guld för botanisk forskning har Fysiografiska Sällskapet vid sammanträde den 13 februari 1935 beslutat, att ifrågavarande donation skall från och med den 1 januari 1935 förvaltas som en särskild fond under namn av Bengt Jönssons minnesfond, och att avkastningen av densamma skall användas på sätt i § 2 föreskrives.

§ 2. Av räntebehållningen bekostas värden av Bengt Jönssons grav å S:t Petri kyrkogård. Av återstoden lägges årligen en tiondel till kapitalet, nio tiondelar besparas under fem år, och den så erhållna summan skall utbetalas som belöning till någon studerande vid Lunds universitet, som med framgång bedriver botaniska studier. Belöningen utdelas på förslag av de i tjänst varande professorerna i botanik vid Lunds universitet vid Sällskapets ordinarie sammanträde i april, första gången är 1940.

B. Wilhelm Westrups pris (1918)

”För att under femårsperioden författad vetenskaplig avhandling eller gjord upptäckt inom sådant område som kan gagna naturvetenskaplig forskning som lett till industriell naturvetenskaplig forskning eller agrikulturell tillämpning”

Beträffande detta pris hänvisas till avsnittet om Wilhelm Westrups fond sidorna 20-22. En notis om Wilhelm Westrup återfinns på sida 29.

C. Roséns priser i botanik och zoologi (1928)

”Till förtjänt svensk forskare inom botanik och zoologi”

Biografiska uppgifter om Nils Rosén återfinns i avsnittet om dennes Linnémedalj, sid. 71.

Den ursprungliga fonden, NILS ROSÉNS LINNÉPRISFOND grundar sig på Nils Roséns testamente av den 18 november 1928.

Undertecknad Nils Månsson Rosén, som saknar bröstarringar, förklarar följande bestämmelser vara min yttersta vilja och testamente.

Till Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund doneras ett belopp av fyrtyotusen (40.000) kr att fonderas och av nämnda sällskap förvaltas på följande sätt:

Höghult pr Killeberg den 18 november 1928

Nils Rosén

Den del av testamentet som förordnar om ett Linnépris återges under paragraf 1 i nedanstående stadgar. Bestämmelserna för den i samma testamente instiftade Nils Roséns Linnémedaljfond återfinns under rubriken ”Medaljmedel”.

Vid Fysiografiska Sällskapets sammanträde den 9 oktober 1929 upplästes den del av NILS ROSÉNS testamente som berörde donationen till Sällskapet. Testamentsexekutorn, nämndemannen Carl Johansson i Hökön, hade i en skrivelse begärt meddelande, om Sällskapet ville på de bestämda villkoren mottaga och förvalta de till Sällskapet

testamenterade medlen, vilket Sällskapet beslöt. En kommitté tillsattes bestående av herrar Gertz, Wallengren, Fries och sekreteraren, att utarbeta förslag till de särskilda fonderna och i övrigt vidtaga förberedande åtgärder för anskaffande av medalj i enlighet med Roséns bestämmelser.

Vid Sällskapets sammanträde den 12 februari 1930 meddelade skattmästaren, att han nu mottagit av testamentsexekutorn, den av f. handlanden Nils Rosén till Sällskapet donerade summan, vilken efter avdrag för stämpelavgifter utgjorde 37 000 kr, och beslöt Sällskapet på skattmästarens förslag att dessa skulle kapitaliseras med räntorna, intill kapitalet nått upp till 40 000 kr, eller den summa som testator bestämt som grundkapital.

§ 1. NILS ROSÉNS LINNÉPRISFOND grundar sig på NILS ROSÉNS testamente av den 18 november 1928, vari föreskrives:

Trettiotusen (30.000) kronor skola utgöra en fond benämnd NILS ROSÉNS LINNÉPRISFOND, och får kapitalet aldrig förminkas eller på annat sätt användas än som här bestämmes. Av den årliga räntan skall för all framtid en tiondedel (1/10) läggas till kapitalet, de nio tiondedelarna (9/10) skola årligen läggas tillsammans och vart tredje år i sin helhet utdelas som *ett* eller *tvenne* "Linnépris" till en eller tvenne svenska personer, som under treårsperioden gjort sig förtjänta därav inom vetenskapsgrenarna botanik eller zoologi. Beloppet kan också utdelas som ett eller tvenne tävlingspris i botanik eller zoologi över ämnen som av Kungl. Fysiografiska Sällskapet uppställas.

§ 2. NILS ROSÉNS LINNÉPRIS utdelas av Fysiografiska Sällskapet på dess årshögtid i december, första gången år 1935. För varje treårsperiod utdelas två lika stora pris, det ena för arbeten i botanik, det andra för arbeten i zoologi. Endast sådana arbeten, som utgivits under de tre kalenderår, som föregå utdelningsåret, kunna prisbelönas.

§ 3. Fysiografiska Sällskapet utser på sitt februarisammanträde det år pris skall utdelas en nämnd på tre personer för priset i botanik och en lika stor nämnd för priset i zoologi. De båda nämnderna ha att var för sig på Sällskapets oktobersammanträde framlägga motiverat förslag till prisens utdelning.

D. Assar Haddings fond (1955)

"Som belöning till svensk person som genom författad vetenskaplig avhandling inom det geologiska forskningsområdet gjort sig särskilt förtjänt därav"

Denna fond grundar sig på en donation av professor ASSAR HADDING.

ASSAR HADDING (1886-1962) var lantbrukarson från Östra Hoby. Redan tidigt under studierna i Lund väcktes hans stora intresse för geologin. Han skulle komma att räknas till en av pionjärerna inom sedimentpetrografen. Hadding tjänstgjorde som amanuens och assistent vid geolog-mineralogiska institutionen i Lund mellan 1910 och 1925 och som biträdande lärare 1925-1934. I dessa befattningar hade han att ansvara för den undervisning i mineralogi och petrografi som hörde till geologiprofessuren. Hadding disputerade och blev docent 1913 och utnämndes till professor i geologi och mineralogi vid Lunds universitet 1934. Från 1946 uppbar han en professur med inriktningen petrografi och mineralogi.

Till Haddings stora insats som forskare hör monografiserien *"The pre-quaternary sediment rocks of Sweden"* som utkom i olika delar mellan 1927 och 1958. Hadding ägde även ett stort intresse för mer målinriktad forskning och för praktisk-geologiska undersökningar som resulterade i arbeten av stort regionalgeologiskt intresse. Till hans uppseendeväckande upptäckter på hemmaplan hör påvisandet av stora järnmalmsförekomster vid Fyledalen.

Som geolog kom Hadding även att bidra med nyskapande insatser när det gällde utnyttjandet av de nya möjligheter som upptäckten av röntgenstrålningen medförde. Han insåg tidigt dess användbarhet för analys av kristallina substanser. Med bistånd av Manne Siegbahn konstruerade Hadding i början av 20-talet ett röntgenrör, känt som haddingröret och speciellt avsett för spektralanalys inom geologin.

Hadding var rektor för Lunds universitet 1947-1951. Han invaldes som ledamot av Fysiografiska Sällskapet 1921 och blev 1948 ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien. Fysiografiska Sällskapet visade sin uppskattning av Haddings forskning genom att 1959 vid första utdelning av Assar Haddings pris låta belöningen tillfalla instiftaren.

Till min 60-årsdag den 10/1 1946 mottog jag c:a 10.000 kronor, vilken summa skulle bilda ASSAR HADDINGS FOND. Avkastningen av denna fond skulle, på sätt som mottagaren ägde föreskriva, användas för uppmuntran av geologisk forskning. Fonden har nu vuxit till 20.000 kronor, med medlen fördelade på följande sätt:

40 st stamaktier i A/B Custos. Kursvärde 1/1 1955 11.200:-
3 st Skånska Cement A/B 4% förlagsbevis 2.970:-
5 st Svenska Statens 4% oblig. (nom. 5000) 5.100:-
Sparkasseräkning + kontanter 775:-
20.045:-

Jag hemställer värdigt att Sällskapet måtte mottaga och förvalta fonden. Om så skulle ske ber jag att få inkomma med förslag till stadgar, med uppgift om det sätt varpå avkastningen skall användas.

Lund den 10 januari 1955

Assar Hadding

§ 1. Av fondens årliga avkastning skall en tiondedel läggas till kapitalet; de återstående nio tiondedelarna skola, sedan nödigt belopp för bestridande av förvaltningskostnaderna för fonden därifrån avdragits, årligen läggas tillsammans och vart tredje år - om de disponibla medlen då uppgå till minst två tusen (2.000:-) kronor - utdelas som belöning till svensk person, som genom författad vetenskaplig avhandling inom det geologiska forskningsområdet gjort sig särskilt förtjänt därav.

§ 2. Priset utdelas på Fysiografiska Sällskapets årshögtid i december, första gången år 1958. Endast sådana arbeten, som utgivits under de tre kalenderår, som närmast föregå utdelningsåret, kunna prisbelönas.

§ 3. Sällskapet utser vid sitt ordinarie sammanträde i april det år priset är avsett att utdelas en nämnd, bestående av minst tre medlemmar, som uppgör förslag till mottagare av priset. Vid nämndens sammanträde föres ordet av den inom Sällskapet äldste närvarande medlemmen. Det skriftligt motiverade förslaget skall på det ordinarie oktobermötet föreläggas Sällskapet, som då beslutar om prisets utdelande.

Haddings pris utdelades första gången vid Sällskapets årshögtid den 2 december 1959 varvid priset utdelades till professor Assar Hadding.

E. Fil. Dr. Fabian Gyllenbergs minnesfond (1960)

"Ett pris eller belöning åt någon ung kemie studerande som med framgång arbetat vid kemiska institutionen i Lund och därvid främjat vetenskaplig undervisning eller forskning inom detta område"

FABIAN GYLLENBERG (1881-1944) var son till lasarets sysslomannen Emil August Gyllenberg. Han var broder till WALTER GYLLENBERG som blev professor i astronomi

och vars namn är förknippat med ”Stiftelsen Walter Gyllenbergs fond för Astronomisk, Fysikalisk och Matematisk forskning”. Fabian hade också två systrar, Paulin och Elisabeth, den senare testatrix till FABIAN GYLLENBERGS MINNESFOND. Fabian studerade i Lund där han 1937 disputerade och blev filosofie doktor i kemi. Han företog därefter studieresor i Tyskland, Danmark och Amerika. Han kom att bosätta sig på Visingsö. Fabian förblev ogift vilket säkerligen hade samband med en svår invaliditet (krökt ryggrad).

Med upphävande av tidigare testamenten och testamentariska förordnanden förklarar jag härigenom min yttersta vilja och testamente vara, att efter min död skall med min kvarlåtenskap förfaras på följande sätt:

Sedan den under mom. I här ovan nämnda inbetalningen till Kyrkogårdsförvaltningen verkställts samt boets eventuella skulder /även boutredningskostnaderna samt skatter/ betalats, skall Kr.10.000:- tillfalla Kungl.Fysiografiska Sällskapet i Lund att förvaltas och användas på sätt nedan sägs:

§ 1. Medlen skola utgöra en fond, benämnd FIL. DOKTOR FABIAN GYLLENBERGS MINNESFOND. Fonden skall förvaltas av Svenska Handelsbankens notariatavdelning i Malmö för Kungl. Fysiografiska Sällskapets räkning, därest Sällskapet icke själva önska omhänderha förvaltningen. Av avkastningen skall årligen en femtedel $1/5$ läggas till kapitalet för dettas förstärkning.

§ 2. Återstoden av avkastningen disponeras på så sätt, att medlen tillsammansantagna vart tredje år utdelas såsom ett pris eller en belöning åt någon ung kemie studerande, som med framgång arbetat vid kemiska institutionen i Lund och därvid främjat vetenskaplig undervisning eller forskning inom detta område.

§ 3. Skulle efter en treårsperiod ingen studerande finnas lämplig att mottaga priset eller belöningen eller av annan anledning ingen utdelning komma att äga rum, skall de disponibla medlen för treårsperioden tillföras fonden för dennas förstärkning.

§ 4. Priset eller belöningen skall utdelas efter gemensamt förslag av tjänstgörande professorerna i kemi vid Lunds universitet, vilket förslag dock skall av Sällskapet godkännas å fastställd sammanträdesdag.

Malmö den 17 mars 1960
Elisabeth Gyllenberg

Enligt testamentet skall avkastningen, efter 20% kapitalisering, vart tredje år utdelas såsom ett pris till ”någon ung kemie studerande som med framgång arbetat vid kemiska institutionen i Lund”. Detta har i praktiken tillämpats så att priset tilldelats den som under de senaste tre åren framlagt den bästa doktorsavhandlingen. Bedömningen sker, efter testatrix föreskrift, genom de tjänstgörande professorerna i kemi som efter vederbörlig granskning framlägger förslag till pristagare. Sammankallande i denna församling, och föredragande inför Sällskapet, är den (i Lund) i tjänsten äldste professorn. Förslaget skall godkännas av Sällskapet vid ordinarie sammanträde, numera alltid oktobersammanträdet, varpå priset utdelas vid årshögtiden.

Priset utdelades första gången 1972. Av de sjutton yngre forskare som sedan dess belönats har år 2020 inte mindre än tio hunnit bli professorer, vilket talar väl såväl för de kemidoktorer som utexamineras i Lund, som för de där tjänstgörande professorernas omdöme.

F. Rolf Dahlgrens pris i botanik (1987)

”För framstående insatser inom blomväxternas systematik och evolution”

Fonden är stiftad till minne av Sällskapets ledamot ROLF DAHLGREN som tragiskt omkom i en trafikolycka 1987. Den har tillkommit genom en gåva från Rolf Dahlgrens maka GERTRUD DAHLGREN.

ROLF DAHLGREN (1932-1987) föddes i Örebro där fadern var apotekare och modern farmaceut. Redan från barndomen fick han ett stort intresse för djur och natur och följde med sin far på botaniska exkursioner till Kilsbergen och Gotland och fick tidigt gedigna kunskaper i den svenska floran. Familjen flyttade till Skåne, och hans biologilärare på läroverket i Kristianstad bidrog till att ytterligare stimulera hans intresse för botanik. Som student i Lund blev studier i botanik en självklarhet som kom att resultera i en forskarkarriär. Han kom här att fullfölja en tradition bland svenska fanerogamforskare, tillbaka till Linnélärjungen Thunberg, att arbeta med floran i södra Afrika dit han genomförde två exkursioner. Detta ledde in honom på studier av ärtväxtsläktet *Aspalathus* som resulterade i hans doktorsavhandling 1963. Hans fortsatta vetenskapliga verksamhet inom botaniken kom att inriktas på området angiospermer – familjer och ordningar och fylogenetisk utveckling. Jämfört med föregångare inom området byggde hans system på värdering av en lång rad av olika karaktärer som kemiska, embryologiska och ultrastrukturella. Inom området blev han en internationell erkänd expert med ett omfattande kontaktnät. 1973 utnämndes Rolf Dahlgren till professor vid Botaniska Museet vid Köpenhamns universitet och pendlade dagligen under 14 års tid mellan Lund och Köpenhamn. Han blev ledamot av Kungliga Fysiografiska Sällskapet 1981, Kungliga Vetenskapsakademien och Den Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Utdrag ur Gertrud Dahlgrens brev till Kungliga Fysiografiska Sällskapet den 25 april 1987:
Samtidigt vill jag också meddela att Linnépriset, som min man erhöll och som glädde honom mycket, kommer jag att skänka som grund till en minnesfond att främja forskning inom botanisk evolution. Regler och former för fonden kommer att utarbetas tillsammans med kollegor i Köpenhamn och jag hoppas den ska kunna stärka samarbetet mellan länderna och också främja internationellt samarbete.

Med vänlig hälsning
Gertrud Dahlgren
Inst. för syst botanik, Ö Vallgatan 20, 223 61 Lund

I oktober 1999 meddelade donator Sällskapet ett tillägg angående förvaltningen av fonden:
Till förtydligande av mitt brev 1987-04-25 vill jag - mot bakgrund av stiftelselagens tillkomst - härmed förtydliga att min avsikt varit att överlämna det Linnépris min make Rolf Dahlgren erhållit, till Kungliga Fysiografiska Sällskapet att förvaltas tillsammans med samlade donationsmedel på sätt som föreskrivs i sällskapets stadfästa grundstadgar.
De föreskrifter som 1988-04-20 har fastställts för Rolf Dahlgrens fond har utformats i samråd, utan avsikt att därmed tillskapa en självständig och från sällskapets samlade fonder avskild förmögenhet (stiftelse).

Lund den 991007
Gertrud Dahlgren

§ 1. Fonden är stiftad till minne av Sällskapets ledamot ROLF DAHLGREN; dess grundplåt utgöres av det Linnépris i botanik som han vid sitt oväntade frånfalle inte hunnit utnyttja, vartill kommit gåvor från skilda håll.

§ 2. Fonden förvaltas av Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund.

§ 3. Avkastningen skall - sedan 20% därav lagts till kapitalet - vart tredje år utdelas som ROLF DAHLGRENS PRIS I BOTANIK till någon som gjort framstående insatser inom blomväxternas (angiospermernas) systematik och evolution, dvs. inom det område där Rolf Dahlgren framgångsrikt arbetade.

§ 4. Priset utdelas utan avseende på nationalitet; mottagaren bör företrädesvis vara under 50 år. Pristagare föreslås av en nämnd bestående av tre ledamöter. Under sin livstid är docent Gertrud Dahlgren, så länge hon så önskar, ledamot av nämnden. Av de övriga ledamöterna utses inför varje utdelning en av Fysiografiska Sällskapet och en av Botanisk Centralinstitut vid Köpenhamns Universitet. Efter det Gertrud Dahlgren frånträtt sitt ledamotskap väljer Fysiografiska Sällskapet två av nämndens ledamöter.

§ 5. Nämnden framlägger sitt förslag för fastställelse vid Fysiografiska Sällskapets oktobersammanträde. Sällskapet utser ledamot, eller ledamöter, i nämnden vid marsksammanträdet sammama år.

§ 6. Priset utdelas vid Fysiografiska Sällskapets årshögtid i december, första gången 1990. Mottagaren förväntas presentera sin forskning vid en föreläsning given i Lund och/eller Köpenhamn.

G. Sten och Ingrid Ahrlands pris (1997)

”För ett pris till en nordisk forskare som genom framstående arbeten inom experimentell kemi gjort sig förtjänt därav”

STEN AHRLAND (1921-1997) föddes i Mariestad 4 augusti 1921 men kom att växa upp i Vänersborg där hans far etablerade sig som spannmålshandlare. Han tog studenten i Vänersborg 1940 och fortsatte sina studier i Lund i ämnena kemi, fysik och astronomi. Han disputerade i oorganisk lösningskemi 1952. Han forskning rörde metalljoners förmåga att bilda komplex med andra joner och molekyler. Parallellt med dessa studier påbörjade han systematiska studier över de tunga grundämnenas kemi. Arbetena var delvis inspirerade av uppdrag från dåvarande AB Atomenergi. Efter sex år som docent var han 1958-1960 anställd vid Eurochimics laboratorier i Mol, Belgien. Han återvände till Lund 1960 till en tjänst som forskardocent. Han fick 1971 en personlig forskningsprofessur i oorganisk lösningskemi vid Naturvetenskapliga Forskningsrådet och blev 1982 professor i oorganisk kemi vid Lunds universitet. Sten Ahrland var Sällskapets ständige sekreterare 1980-1995. Han har skrivit om sina ungdomsår i en underhållande essä som finns i Sällskapets arkiv. En intervju med Sten Ahrland av Lars-Ivar Elding om Ahrlands vetenskapliga verksamhet har publicerats i *Coordination Chemistry Review* 153, 1996.

INGRID AHRLAND (1924-2006) var född i Stockholm. Efter realskola arbetade hon som kontorist, under kriget bl.a. på den antinazistiska tidningen *Trots Allt*. Efter giftermål med Sten kom paret att bosätta sig i Lund där hon kom att arbeta på geologiska institutionen på dess bibliotek och som institutionssekreterare. Hon tog initiativ till Lund Foreign Friends, en klubb för forskare och deras familjer som kom till Lund. Hon tog aktiv del i sin makes arbete och akademiska liv, inte minst i hans arbete för Kungliga Fysiografiska Sällskapet. Det var en värld som hon kände sig hemma i och trivdes i även om hon själv inte var akademiker.

I sitt testamente förordnade STEN AHRLAND att delar av hans kvarlåtenskap skulle användas till *”upprättandet av en fond, vars avkastning skall som ett pris utdelas till nordisk kemist som gjort sig därav synnerligen förtjänt”*.

STEN AHRLAND, som verkat som Sällskapets ständige sekreterare 1980 – 1995 skriver:

Att jag valt Sällskapet som förvaltare och utdelare faller sig naturligt med tanke på det förtroende och den välvilja jag under lång tid åtnjutit från dess sida, och inte mindre med tanke på att jag är säker på att fonden kommer att handhas på bästa sätt. Kommer fonden till stånd vill jag ge följande riktlinjer för dess användning att meddelas Fysiografiska Sällskapet.

Avkastningen skall sedan 20% därav kapitaliserats, användas för ett pris till en nordisk forskare som genom framstående arbeten inom experimentell kemi gjort sig därav synnerligen förtjänt. Det skall ges till en yngre forskare som bedömes ha gjort en utomordentlig insats; avsikten är sålunda inte att belöna en avslutad, om än aldrig så förtjänstfull bana. Ingen skillnad får göras mellan forskare från de olika nordiska länderna, (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige). Priset bör vid första utdelningen överstiga. 20.000 Kr (vilket f.n. kan beräknas taga omkring 5 år). Det bör sedan kunna delas ut vart 5:te år. Utdelningen skall ske vid Sällskapets årshögtid. I förekommande fall skall pristagarens jämte anhörigs resa och inkvartering i Lund betalas ur fondens avkastning.

Pristagare utses av en nämnd om 5 inom experimentell kemi väl insatta ledamöter. Av dessa skall minst 3 vara ledamöter av Sällskapet. Dessa utses under våren det år priset utdelas. Därutöver är Sällskapets ständige sekreterare och skattmästare *ex officio* ledamöter av nämnden. Denna meddelar sitt beslut vid Sällskapets oktobersammanträde.

Fondens namn: STEN OCH INGRID AHRLANDS PRIS

Kompletterande brev 1999 från Ingrid Ahrland angående fondens förvaltning:

Sten och Ingrid Ahrlands pris:

Till Minne av min make Sten Ahrland har Fysiografiska Sällskapet på grundval av gåvomedel instiftat Sten och Ingrid Ahrlands pris.

Jag vill härmed förtydliga min önskan att ytterligare medel som jag överlämnat skall tillföras Fysiografiska Sällskapet att förvaltas tillsammans med samlade donationsmedel, utan annan föreskrift än att dessa skall användas av sällskapet för Sten och Ingrid Ahrlands pris. Det har inte varit min avsikt att skapa en självständig och från sällskapets samlade fonder avskild förmögenhet (stiftelse).

Lund 1999-12-06
Ingrid Ahrland

H. Eva och Lars Gårdings pris (2000)

”Att främja forskning och belöna vetenskaplig skicklighet i matematik och ämnesområdet lingvistik”

EVA GÅRDING (1920-2006) var Lars Gårdings hustru sedan 1949. Hon arbetade som lärare i moderna språk men sadlade om och disputerade i fonetik 1969. Hennes forskning var inriktad prosodi främst i svenska men även flera främmande språk. I synnerhet intresserade hon sig för svenska ordaccenter och deras dialektala variation. Hennes arbete tillsammans med Gösta Bruce ligger till grund för ”Lundamodeller” inom prosodiforskning. Hon hade först en rådsforskartjänst men blev sedan professor i fonetik i Lund 1980.

LARS GÅRDING (1919-2014) var son till disponent Ruben Gårding och hans hustru f. Grahn. Han kom till Lund 1937 för att studera matematik och fysik. Han fortsatte sina studier i matematik, som ledde till disputation 1944. Han gjorde betydande insatser inom partiella differentialekvationer. ”Gårdings olikhet” är uppkallad efter honom. Lars Gårding blev professor i Lund 1952. Efter sin pensionering skrev han boken ”Matematik och matematiker: matematiken i Sverige före 1950”.

Gåvobrev av 1 december 2000 modifierat 19 februari 2004:

Vi överlämnar härmed 500 aktier ABBLT, 15000 Ericsson B, 5000 SHB A, 5000 HMB till Fysiografiska Sällskapet.

Donationen kallas EVA OCH LARS GÅRDINGS FOND och förvaltas av Kungl. Fysiografiska Sällskapet utan att vara en avskild del av Sällskapets förmögenhet.

Fondens ändamål är att belöna vetenskaplig skicklighet och främja forskning i matematik och ämnesområdet lingvistik. Av fondens årliga avkastning skall en femtedel läggas till kapitalet och resten i första hand användas till ett pris, EVA OCH LARS GÅRDINGS PRIS, som skall utdelas för arbeten i matematik under udda år och i arbeten i ämnesområdet lingvistik, speciellt fonetik, under jämna år. Utdelningen skall börja 2003. Priset skall kunna tudelas och det skall ges för de senaste årens bästa arbete(n) i Sverige med angiven inriktning. Priset utdelas vid årshögtiden. Genom avvägning av fondens avkastning skall summan förutom pris också kunna användas av pristagaren till att främja forskning, t.ex. inbjuda forskare inom prisens ämnesinriktningar för en tids föreläsningar.

Förslag till disposition av de tillgängliga medlen mellan pris och forskningsfrämjande åtgärder och utdelning skall behandlas av en nämnd bestående av Sällskapets sekreterare (självskriven ledamot) och tre personer ur Sällskapets klass för matematik respektive humanistiska sektionen. Eva och Lars Gårding ingår i nämnden när de så önskar.

Om det efter en tid skulle visa sig svårt eller olämpligt att uppfylla fondens bestämmelser i detalj kan Fysiografiska Sällskapet göra ändringar och omdisponeringar utan att väsentligen ändra fondens ursprungliga syfte.

Lund den 1 december 2000

Eva och Lars Gårding

I. Professor Göran Linds minnespris (2005)

”Pris i tillämpad elektronik till ung forskare”

GÖRAN LIND (1934-1982) var en svensk civilingenjör anställd vid Philips Teleindustri AB. Från 1979 var han professor i tillämpad elektronik vid Lunds Tekniska Högskola. Inom Philips bedrev han forskning om radarsystem med hoppfrekvenslängder. På LTH fortsatte han arbetet med hoppfrekvensradar kring millimeter våglängder samtidigt som han höll på med att starta upp forskning kring mottagning av signaler från satelliter. Han var 1958-1967 gift med sångerskan Lillemor Lind, och från 1968 med Alena Zizkova-Lind (1926-2008).

Testamentarisk donation till en fond från fru ALENA ZIZKOVA-LIND, änka efter framlidne maken Göran Lind, professor i tillämpad elektronik vid Lunds Tekniska Högskola. Enligt testamentet *”skall fonden förvaltas av Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund, och avkastningen härav skall årligen tillfalla en ung forskare vid Lunds Tekniska Högskola i tillämpad elektronik att utdelas vid Sällskapets årshögtid”*.

Donationernas förmögenhetsutveckling över tid från donationsåret (se även Fig 2, sidan 10)

Fond	År för donation	Donationens storlek	Donationens storlek omräknat till penningvärdet 2020	Donationens förmögenhet 2020	Donationens ökning från ursprungsstorlek i relation till förmögenhetens värde 2020
Ursprungliga Kassafonden	1773	28 daler silvermynt		22 914 788:-	
E och F.W.C Areschougs donation	1905	44 603:-	1 273 924:-	20 061 539:-	15 x
A.J. Retzius minnesfond	1906	25 000:-	506 639:-	23 909 813:-	47 x
C.M.V Odenius och P. Odenius donation	1909	6 000:-	121 593:-	3 037 028:-	25 x
A.V. Bäcklunds fond	1914	5 000:-	101 327:-	4 504 956:-	44 x
Gottfried Beijers minnesfond	1917	41 000:-	830 888:-	34 963 887:-	42 x
Tycho Robsahms fond	1917	26 984:-	754 311:-	22 225 438:-	29 x
Skånska lantbrukares och industrimäns jubileumsfond	1918	225 000:-	4 559 751:-	194 038 499:-	46 x
Wilhelm Westrups fond	1918	50 000:-	1 013 278:-	54 920 513:-	54 x
Konsul Perssons minnesfond	1918	25 000:-	506 639:-	21 108 086:-	42 x
Hedda och John Forssmanns fond	1928	100 000:-	2 888 304:-	44 016 542:-	15 x
Teodor Neranders fond	1932	15 000:-	477 968:-	3 301 543:-	7 x
Karin och Hjalmar Tornblads fond	1937	119 400:-	3 640 226:-	84 860 488:-	23 x
Hans och Anna Wallengrens fond	1940	20 000:-	511 814:-	2 757 114:-	5 x
Nilsson-Ehle fonden	1943	260 000:-	5 464 426:-	121 847 813:-	22 x
Kullabergsdonationen	1943/ 1999	9 718 714:- (1999)	12 725 538:-	33 371 760:-	3x
Tore Husbergs fond	1946/ 1976	103 000:-/ 50 000:-	2 174 004:-/ 252 247:-	36 067 999:-	15 x
Henry och Gerda Dunkers fond	1947	100 000:-	2 049 378:-	44 181 180:-	22 x
Ola och Nils Jönssons fond	1948	188 626:-	3 653 427:-	62 422 344:-	17 x

Fond	År för donation	Donationens storlek	Donationens storlek omräknat till penningvärdet 2020	Donationens förmögenhet 2020	Donationens ökning från ursprungsstorlek i relation till förmögenhetens värde 2020
Torsten och Fanny Brodén's fond	1950	22 728:-	431 745:-	2 448 993:-	6 x
Hilding Magnussons fond	1956	16 630:-	230 718:-	4 806 745:-	20 x
Edla och Erik Smedberg's fond	1956	37 185:-	515 890:-	4 482 074:-	9 x
Sven Berggren's föreläsningssfond	1961	20 000:-	237 452:-	2 796 259:-	12 x
Gunnar och Milla Cederberg's fond	1961	757 000:-	8 987 555:-	168 922 106:-	19 x
Walter Gyllenberg's fond	1965	5 000 000	50 708 419:-	78 865 441:-	2 x
Gunnar och Gunnel Källén's minnesfond	1969	39 035:-	340 625:-	5 387 009:-	16 x
Holger Crafoord's fond	1972	100 000:-	716 836:-	11 369 966:-	16 x
Harry Karlsson's donationsfond	1972	50 000:-	358 418:-	5 599 570:-	16 x
Ruben Rausing's fond	1972/ 1983	100 000:-/ 200 000:-	716 836:-/ 509 964:-	16 394 597:-	14 x
Nilsson-Ehle's föreläsningssfond	1973	11 000:-	73 917:-	1 926 584:-	26 x
Publiceringsfonden	1976	36491:-	184 095:-	3 650 967:-	20 x
Gästföreläsarfonden	1976	64 000:-	322 876:-	2 235 856:-	7 x
1978-års jubileumsfond	1978	200:-	823:-	19 572:-	24 x
Yngre Forskare's Resefond	1985	2 504 080:-	5 506 523:-	60 075 530:-	11 x
Hadar Hallström's fond	1986	200 000:-	421 956:-	2 076 686:-	5 x
Nils Olof Berggren's fond	1988	1 571 939:-	3 006 897:-	15 051 731:-	5 x
Erik Holmberg's fond	1990	1 831 480:-	2 979 473:-	55 598 810:-	20 x
Per-Eric och Ulla Schyberg's stiftelse	1990	21 912 036:-	35 646 754:-	70 320 804:-	2 x
Stig Borglin's fond	1992	58 000:-	84 378:-	777 858:-	9 x
Sten von Friesen's fond	1997	376 922:-	495 111:-	1 994 799:-	4 x
Göte Johansson's minnesfond	2001	15 000:-	18 986:-	87 644:-	5 x

Fond	År för donation	Donationens storlek	Donationens storlek omräknat till penningvärdet 2020	Donationens förmögenhet 2020	Donationens ökning från ursprungsstorlek i relation till förmögenhetens värde 2020
Marianne och Lars Walldéns fond	2002	889 953:-	1 102 729:-	2 361 205:-	2 x
Jan Löfkvists fond	2004	4 381 286:-	5 306 320:-	12 782 487:-	2 x
Birgit och Hellmuth Hertz forskningsdonation	2005	392 629:-	473 321:-	1 297 245:-	3 x
Professor Göran Linds minnespris	2005	1 088 230:-	1 311 879:-	1 623 787:-	1.2 x
Grace S Sandbloms donation	2007	3 600 000:-	4 189 538:-	8 951 627:-	2 x
Sven Astells donation	2008	1 000 000:-	1 125 057:-	2 562 686:-	2 x
Barbro Johanssons donationer	2012 (2015)	1 000 000:-	1 076 035:-	1 872 040:-	2 x
Torsten och Karin Alméns minnesfond	2020	2 000 000:-	2 000 000:-	2 000 000:-	1 x
Minnesmedaljfonden	1910	4 205:-	85 216:-	2 284 067:-	26 x
Max Engeströms medaljfond	1912	3 000:-	60 796:-	2 384 232:-	39 x
Roséns Linnémedaljfond	1928	10 000:-	288 830:-	5 399 241:-	18 x
Roséns Linnéprisfond	1928	30 000:-	866 491:-	20 826 157:-	24 x
Bengt Jönssons minnesfond	1912	1 000:-	20 265:-	1 157 504:-	57 x
Assar Haddings fond	1955	20 045:-	423 087:-	6 494 430:-	15 x
Fabian Gyllenbergs minnesfond	1960	10 000:-	121 351:-	1 473 829:-	12 x
Rolf Dahlgrens pris i botanik	1987	200 691:-	406 235:-	3 529 503:-	9 x
Sten och Ingrid Ahrlands pris	1999	133 198:-	174 408:-	794 408:-	5 x
Eva och Lars Gårdings pris	2000	3 817 500:-	4 950 022:-	11 791 204:-	2.4 x
Göran Linds pris	2005	806 939:-	865 939:-	1 563 061:-	1.8 x

Donatorer till Kungliga Fysiografiska Sällskapets donationer

(se motsvarande personbeskrivningar i texten)

Fritz Wilhelm Areschough

Gustaf Retzius

Anna Hierta-Retzius

M. V. Odenius

Paulina Odenius

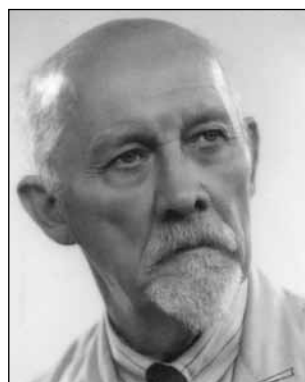
A. V. Bäcklund

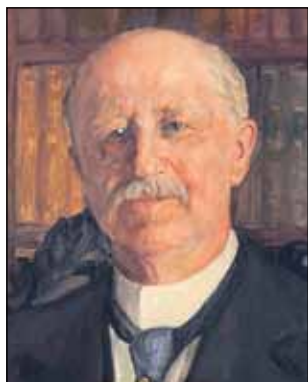
Gottfried Beijer

Robert De la Gardie

John Forsman

Carl Magnus Fürst

Nils Persson

Gunnar Swenson

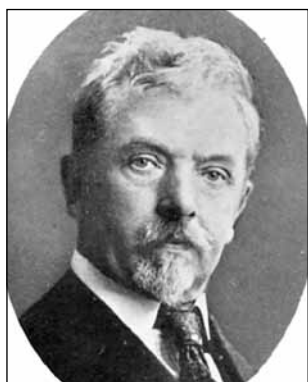
Wilhelm Westrup

Teodor Nerander

Hjalmar Tornblad

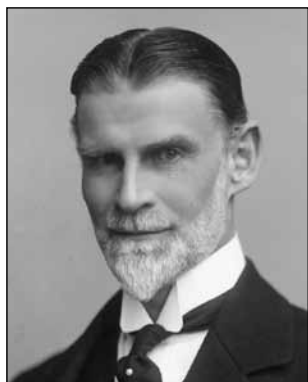
Hans Wallengren

Herman Nilsson-Ehle

Jens Lassen de la Cour

Tore Husberg

Henry Dunker

Torsten Brodén

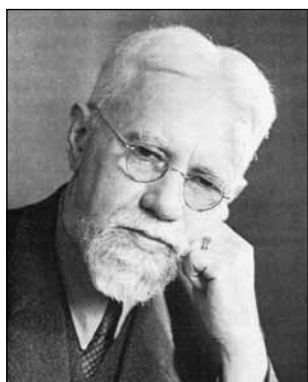
Hilding Magnusson

Eric Smedberg

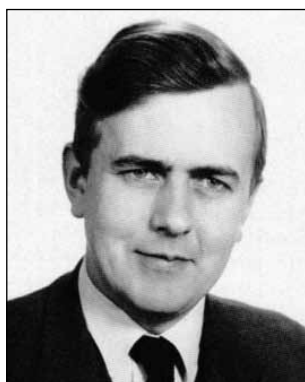
Sture Berggren

Gunnar Cederborg

Walter Gyllenberg

Gunnar Källén

Holger Crafoord

Harry Kallsson

Ruben Rausing

Rune Grubb

Hadar Hallström

Erik Holmberg

Per-Eric Schyberg

Stig Borglin

Sten von Friesen

Jan Löfqvist

Hellmuth Hertz

Birgit Hertz

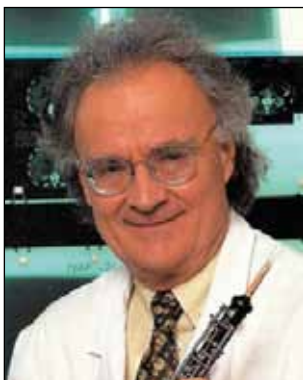
Philip och Grace Sandblom

Sven Astell

Barbro Johansson

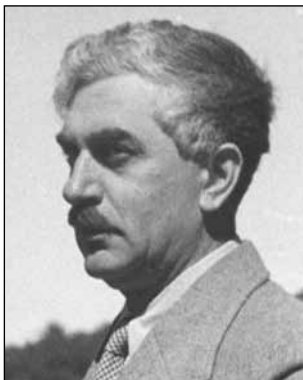
Torsten Almén

Max Engeström

Bengt Jönsson

Assar Hadding

Rolf Dahlgren

Sten Ahrlund

Eva Gårding

Lars Gårding

Göran Lind

Sällskapets donationer, fonder och stiftelser i alfabetisk ordning

Sten och Ingrid Ahrlands pris (48-G)	82
Torsten och Karin Alméns minnesfond (46)	70
Elfrida och F. W. Areschougs donation (2)	13
Sven Astells donation (44)	69
Gottfried Beijers minnesfond (6)	16
Stiftelsen Nils Olof Berggrens fond (34)	57
Sven Berggrens föreläsningssfond (21)	46
Stig Borglins fond för Värme- och kraftteknik (37)	61
Stiftelsen Torsten och Fanny Brodéns fond (18)	43
Professor A. V. Bäcklunds fond (5)	15
Gunnar och Milla Cederborgs fond (22)	47
Holger Crafoords fond (26)	51
Rolf Dahlgrens pris i botanik (48-F)	80
Henry och Gerda Dunkers fond och De fria transoceaniska resorna (16)	39
Max Engeströms medaljfond (47-B)	71, 73
Stiftelsen Hedda och John Forssmans fond (9)	29
Sten von Friesens fond (38)	62
Fil. Dr. Fabian Gyllenbergs minnesfond (48-E)	79
Stiftelsen Walter Gyllenbergs fond för Astronomisk, Fysikalisk och Matematisk forskning (23)	48
Eva och Lars Gårdings pris (48-H)	83
Gästföreläsarfonden (30)	55
Assar Haddings fond (48-D)	78
Hadar Hallströms fond (33)	56
Birgit och Hellmuth Hertz' forskningsdonation (42)	66
Erik Holmbergs fond för astronomi och fysik (35)	58
Tore Husbergs fond (15)	37
Barbro Johanssons donationer (45)	69
Göte Johanssons minnesfond (39)	63
Jubileumsfonderna (8)	19
1978 års Jubileumsfond (32)	56
Bengt Jönssons minnesfond (48-A)	76
Ola och Nils Jönssons fond (17)	43
Harry Karlssons Donationsfond (27)	52
Ursprungliga Kassafonden (1)	12
Kullabergsdonationen (14)	36
Gunnar och Gunnel Källéns Minnesfond (24)	50
Göran Linds pris (48-I)	84
Jan Löfqvists fond (41)	65
Hilding Magnussons fond (19)	44
Minnesmedaljfond (47-A)	71
Teodor Neranders fond (10)	30
Nilsson-Ehle-fonden för främjande av teoretisk och tillämpad ärfvlighetsforskning (13)	33
Nilsson-Ehles föreläsningssfond (29)	54

M. V. Odenius' och Paulina Odenius' donation (4)	15
Konsul Nils Perssons minnesfond (8-C)	19, 25
Publiceringsfonden (31).....	56
Ruben Rausings fond (28)	53
Anders Jahan Retzius' Minnesfond (3)	14
Tycho Robsahms fond till ärftlighetsforskningens befordrande (7)	18
Stiftelsen Nils Roséns Linnéprisfond (48-C) och Linnémedaljfond (47-C)	71, 74
Grace S. Sandbloms donation (43).....	67
Per-Eric och Ulla Schybergs stiftelse (36).....	60
Skånska Landtbrukares och industrimäns jubileumsfond (8-A)	19
Edla och Eric Smedbergs forskningsfond (20).....	45
Stiftelsen Karin och Hjalmar Tornblads fond (11)	31
Marianne och Lars Walldéns fond (40)	64
Stiftelsen Hans och Anna Wallengrens fond (12)	32
Wilhelm Westrups fond (48-B)	19, 25, 77
Yngre forskares resefond (25)	51

Kungliga Fysiografiska Sällskapet i Lund

**Stortorget 6, 222 23 Lund
tel. 046-13 25 28, 046-30 41 53
fax 046-13 19 44
kansli@fysiografen.se
www.fysiografen.se**

Organisationsnummer 845000-3879